

**saqarTvel os dedaqal aqis - Tbil isis
administraciul -teritoriul i mowobisa da marTvis
koncefcia**

momzadda proeqtis "qal aq Tbil isis efeqturi marTva" fargl ebSi,
Tbil isis meriasa, gaerTianebul i erebis ganviTarebis programa/UNDP-s
da ganviTarebisa da reformebis fonds/DRF-s Soris gaformebul i
kontraqtis safuZvel ze

**proeqtis ganxorciel ebaze pasuxismgebel i organizacia:
samoqal aqo sazogadoebis instituti**

sakontaqto piri: I evan mosaxl iSvil i
Tbil isi, 26 maisis moedani #2, me-V sarTul i
tel : 995 32 941605, faqsi: 995 32 330417
el . fosta: levani@civilin.org

koncefciaze momuSave j gufis xel mZRvanel i: daviT I osaberize,
mSvidobis, demokratiisa da ganviTarebis kavkasiuri instituti

proeqtSi CarTul i iyvnen eqspertebi: I ado vardosaniZe, konstantine kandel aki,
ivane maWavariani, daviT melua, irakli murRulia, daviT narmania, zaza
SaTiriSvil i, Tengiz Sergel aSvil i, I aSa CxartiSvil i, al eqsandre CxeiZe, nino
CxeiZe, koka Zagania.

proeqtis partniori arasamTavrobo organizaciebi:
mSvidobis, demokratiisa da ganviTarebis kavkasiuri instituti
axal gazrda ekonomistTa asociacia,
samoqal aqo kul turis saerTaSoriso centri,
saerTaSoriso asociacia "kivitas georgika".

Tbil isi
2005

winasityvoba

1. Sesavali
2. konceptiis miznebi da principebi
 - 2.1. konceptiis mizani
 - 2.2. gamoyenebuli terminebi
 - 2.3. konceptiis principebi
3. garemos analizi
 - 3.1. istoriuli eqskursi
 - 3.2. sakanonmdelobaza
 - 3.3. arsebuli problemebi
4. administraciuli-teritoriuli moyobis safuzlebi
 - 4.1. Semotavazebuli administraciuli moyobis sqema
5. kompetenciebi da ufl ebamosil ebebi
 - 5.1. saertasorisogamocdilebis analizi
 - 5.2. TvitmarTveli erTeulis kompetenciebisa da ufl ebamosil ebebis saxeebi
 - 5.3. kompetenciebis saerto nusxa
 - 5.4. dedaqal aqisa da ubnebis kompetenciebi da ufl ebamosil ebani
 - 5.4.1. dedaqal aqis saval debulo da nebayofli obiti eqskl uziuri ufl ebamosil ebebi
 - 5.4.1.a. saval debulo eqskl uziuri ufl ebamosil ebebi
 - 5.4.1.b. nebayofli obiti eqskl uziuri ufl ebamosil ebebi
 - 5.4.2. Tbil isis ubnebis saval debulo da nebayofli obiti eqskl uziuri ufl ebamosil ebebi
 - 5.4.2.a. saval debulo eqskl uziuri ufl ebamosil ebebi
 - 5.4.2.b. nebayofli obiti eqskl uziuri ufl ebamosil ebebi
 - 5.4.3. del egirebuli ufl ebamosil ebebi
 - 5.4.3.a. dedaqal aqisavis centraluri xel isuflebisgan del egirebuli ufl ebamosil ebebi
 - 5.4.3.b. dedaqal aqisa da misi ubnebisaTavis centraluri xel isuflebisgan del egirebuli ufl ebamosil eba
 - 5.4.3.g. ubnebisaTavis centraluri xel isuflebisgan del egirebuli ufl ebamosil ebani
 - 5.4.3.d. Tbil isis xel isuflebisgan ubnebisaTavis del egirebuli ufl ebamosil ebani
 - 5.4.4. saerto kompetenciebi
 - 5.4.4.a. centraluri da dedaqal aqis xel isuflebaTa saerto kompetenciebi
 - 5.4.4.b. dedaqal aqisa da misi ubnebis saerto kompetenciebi
 - 5.4.4.g. centraluri, dedaqal aqisa da ubnebis xel isuflebaTa saerto kompetenciebi
6. xel isuflebis organoebi da saqmianobis wesi
 - 6.1. xel isuflebis organoebi
 - 6.1.1. warmomadgenlobiti organoebi
 - 6.1.1.a. Tbil isis saTaTbiro
 - 6.1.1.b. Tbil isis ubnis sakrebulo
 - 6.1.2. dedaqal aqis saTaTbiros/ubnis sakrebulos funqciebi
 - 6.1.3. dedaqal aqis saTaTbiros/ubnis sakrebulos muSaobis organizeba
 - 6.1.4. dedaqal aqis saTaTbiros/ubnis sakrebulos Tanamdebobis pirebi
 - 6.2. aRmasrul ebeli organoebi
 - 6.2.1. dedaqal aqis meria
 - 6.2.2. ubnis gamgeoba
 - 6.2.3. dedaqal aqis mTavrobis/ubnis gamgeobis funqciebi
 - 6.2.3. meri/gamgebeli

- 6.2.4. dedaqaq aqis meriis/ubnis gamgeobis muSaobis organizacia
- 6.2.5. dedaqaq aqis meriis/ubnis gamgeobis Tanamdebobis pirebi
- 6.2.6. aparati da samsaxurebi
- 6.2.7. garantiebi
- 7. safinanso sfero da qoneba
 - 7.1. finansuri urTierTobis zogadi principebi
 - 7.2. TviTmmarTvel obis ekonomikuri safuZvel i
 - 7.3. TviTmmarTvel i erTeul ebis Semosul obebi
 - 7.3.1. sakuTari Semosul obebi
 - 7.3.2. arasakuTari Semosul obebi (transferebi)
 - 7.3.3. Semosul obebis arsebul i sistema
 - 7.3.4. Semosul obebis SemoTavazebul i sistema
 - 7.3.5. Semosul obebis moZraoba
 - 7.3.5.a. moZraobis arsebul i sqema
 - 7.3.5.b. moZraobis SemoTavazebul i sqema
 - 7.4. TviTmmarTvel i erTeul ebis gadasaxdel ebi
 - 7.4.1. gadasaxdel ebis moZraoba
 - 7.4.1.a. moZraobis arsebul i sqema
 - 7.4.1.b. moZraobis SemoTavazebul i sqema
 - 7.5. sesxebi
 - 7.5.1. adgil obrivi TviTmmarTvel obis mier sesxis aRebis ufl eba
 - 7.5.2. sesxis aReba mimdinare xarj ebisaTvis
 - 7.5.3. sesxis aReba kapital uri programebisaTvis
 - 7.6. sabiuj eto procesi
 - 7.6.1. sabiuj eto procesis principebi
 - 7.6.1.a. sabiuj eto mowyobis ZiriTadi principebi
 - 7.6.1.b. sabiuj eto sistemebis erTianoba da yovl ismomcvel oba
 - 7.6.1.g. biuj etis miznobrioba da universal uroba
 - 7.6.1.d. biuj etis dabal anseba
 - 7.6.1.e. biuj etis gamWirval eba da angariSval debul eba
 - 7.6.1.v. biuj etis damoukidebl obis garantiebi
 - 7.6.2. sabiuj eto procesis arsebul i struqtura
 - 7.6.3. sabiuj eto procesis SemoTavazebul i model i
 - 7.6.4. sabiuj eto procesis organizeba
 - 7.6.4.a. zogadi principebi
 - 7.6.4.b. TviTmmarTvel i erTeul is biuj etis Sedgena, ganxil va da damtkiceba
 - 7.6.4.g. miznobrivi transferis TviTmmarTvel i erTeul is biuj etSi gaTval iswinebis procesi
 - 7.6.4.d. TviTmmarTvel i erTeul is biuj etis Sesrul eba
 - 7.6.4.e. TviTmmarTvel i erTeul is erTeul is biuj etSi cvl il ebebis Setana
 - 7.6.4.v. TviTmmarTvel i erTeul is biuj etis kontrol i, auditi, Sefaseba da angariSis damtkiceba
 - 7.7. TviTmmarTvel i erTeul ebis qoneba
 - 7.7.1. arsebul i situacia
 - 7.7.2. qonebrivi gamij vnis principebi
- 8. zedamxedvel oba
- 9. adgil obrivi unarebis zrda
 - 9.1. TviTmmarTvel obis pol itikuri Tanamdebobebi da saj aro samsaxuri
 - 9.2. TviTmmarTvel obis organoTa Sesazl ebl obis amaRl eba
- 10. samoqmedo gegma

winasi tyoba

Tbilisi, rogorc saqarTvel os dedaqal aqi da qveynis umsvil esi dasaxl eba, sadac qveynis mosaxl eobis meoTxedze meti cxovrobs, aris gansakuTrebuli statusis matarebeli qal aqi. es garemoeba dafiqsirebulia saqarTvel os kanonmdebi obiTac, kerZod qveynis konstituciiTa da "saqarTvel os dedaqal aqis – Tbilisis Sesaxeb" saqarTvel os kanoniT. miuxedavad amisa, qal aqis mmarTvel obis sistema damoukidebi obis periodSi kvlav ucveli rCeba da aSkarad ver pasuxobs Tanamedrove moTxovnebs. ufro metic, dedaqal aqis Sesaxeb regulaciebi winaarmdegobaSi modis TviT im mwir normatiul bazasTan, romelic qveyanaSi arsebobs.

swored amitom miznad iqna dasaxuli, Seqmnilyo konceftualuri ganacxadis amsaxveli dokumenti, romelic warmoadgenda TviTmmarTvel obis Zireul, aRiarebuli principebze dafuznebul naSroms da saTaves daudebda, erTis mxriv, sazogadoebaSi aRniSnuli sakiTxis sistemuri ganxilvis process, xolo, meores mxriv, daaCqarebda sakanonmdebi o saqmianobas Sesabamisi normatiuli bazis Seqmnis procesis xel SewyobiT.

saqarTvel oSi jer kidev ar aris ganxorciel ebuli politikuri, administraciuli da fiskaluri decentralizacia, ar momxdara ufl ebamosil ebebis, qonebis, finansuri resursebis gamijvna xel isuflebis doneebs Soris. ganvili 15 wlis manZilze centraluri xel isuflebis saqmianoba saxel isulo vertikalisi politikuri da ekonomikuri Zalauflebis SenarCunebas isaxavda miznad. Sesabamisad, erTiani, Camoyal ibebuli koncefcia mTavrobas sazogadoebisaTvis ar warudgenia.

dokumentze muSaobisas proeqtSi CarTuli eqspertebi Tavidanve mraval winaarmdegobas waawdydnen, rac, upirvel es yovlisa, mwiri sainformacio bazis arsebobaSi gamoixateboda. faqtia, rom saqarTvel os xel isuflebis organoebi nakl ebad floben statistikur informacias.

miuxedavad amisa, saqmianobis procesi farTod iqna Tavmoyrili da damusavebuli sxvadasxva tipis socialuri, ekonomikuri, demografiuli, Tematuri da sxva tipis informacia. calkeul kompetenciebis gamijvnis sakiTxebTan dakavSirebiT special uradi yvnen mowveulni dargobrivi eqspertebi.

SemuSavebuli modeli moicavs Semdeg Ziritad sakiTxebs:

- saqarTvel os dedaqal aqis - Tbilisis administraciul -teritoriuli mowyobis modeli;
- kompetenciebis detaluri gamijvna saqarTvel os xel isuflebas, Tbilisis TviTmmarTvel obasa da adgil obriv TviTmmarTvel erTeulebs (qal aqis ubnebi) Soris maTi sferoebis, qvesferoebis, tipebis da kompetenciis ganxorciel ebasTan dakavSirebuli ufl ebamosil ebebis mixedvit;
- mmarTvel obis sistemebi mTlianad qal aqisa da misi ubnebisaTvis;
- finansuri ufl ebamosil ebebis gamijvna da finansuri sistemebi da meqanizmebi adgil obriv TviTmmarTvel erTeulebs (qal aqi, ubani) Soris da biujetTaSorisi urTierTobebi;
- qonebis gadacemisa da marTvis konkretuli meqanizmebi adgil obriv TviTmmarTvel erTeulebsaTvis (qal aqi, ubani);
- TviTmmarTvel i erTeulebis xel isuflebis organoebze samarTl ebrivi da dargobrivi zedamxedvel obis sistema;
- adgil obriv moxel eTa unarebis zrdis strategiis principebi.

momzadebuli dokumenti moicavs dasabuTebiT nawilisi, SemuSavebuli modelis teqstur aRweras, statistikur da sxva saxis danarTebis (eqspertebis mier momzadebuli Tematur da kartografiuli masalas da a.S.).

dokumentis SemuSavebaSi gaweuli daxmarebisaTvis madlobas vuxdiT: Tbilisis merias, gaeros ganvitarebis programasi da eqspertebis, roml ebmac gagviwies informaciuli Tu sxva tipis mxardaWera.

1. Sesaval i

adgil obrivi TviTmmarTvel obis principebi da struqtura demokratiul qveynebSi xangrZl ivi da xSirad, urTierTsawinaaRmdego procesebis Sedegad Camoyal ibda. miuxedavad amisa, mainc Sesazl ebel ia ZiriTadi tendenciis gamokveTa, roml is safuZvl adac SeiZl eba miviCniOT subsidiarobis principi. wamgebiania im kompetenciaTa koncentracia central uri xel isufl ebis doneze, roml ebic adgil obriv doneze ukeT aRsrul debian. meores mxriv, Tu garkveul i ufl ebamosil ebani central ur doneze ufro efeqturad xorciel deba, maSin maTi ganxorciel eba central uri xel isufl ebis organoebma unda aiRon Tavze.

subsidiarobis principi aris garantia, rom sajaro politika xel isufl ebis yvel a doneze iqneba warmatebuli da mis ganxorciel ebaSi mosaxleobis farTo fenebi miiReben monawileobas. Tumca, aRniSnul ideas ori mxare gaaCnia: gasarkvevia adgil obrivi xel isufl ebis Sesazl ebl oba - ramdenad efeqturad da warmatebiT SeuZliaT maT praqtikaSi ganxorciel on maTTvis mikuTvnebuli kompetenciebi.

central uri xel isufl ebisagan gansxvavebiT, adgil obrivi TviTmmarTvel obis organoebi ufro moqnilni, ufro ganaxlebadni arian, ukeT icnoben adgil obriv specifikas da saqmianobas ufro naklebi danaxarjebita da meti efeqturobiT axorciel eben. aqedan gamomdinare, saxel mwifos aRar sWirdeba didi Zal isxmeva Tavisi teritoriebis marTvis procesSi.

umTavresi isaa, rom adgil obrivi sazogadoebis (moqal aqeta jgufi, ubani, sofel i, Temi, daba, qal aqi, kutxe, regioni) interesebis dakmayofil eba am ukanasknel Ta mxridan Zl ieri monitoringis pirobebSi xorciel deba.

Tanamedrove demokratiul saxel mwifoTa umTavresi Rirebul ebac - adamianta Zireul i ufl ebemis dacva, ufro iol adswored adgil obriv doneze real izdeba im mosazrebidan gamomdinare, rom adgil obrivi TviTmmarTvel obis arseboba xel isufl ebis ganStoebebs Soris arsebul Zal Ta bal ansis indikatoria.

adgil ebze funqciaTa gadacemas central uri xel isufl ebisatvisac mraval i dadebiti momenti axl avs Tan: marTvis xarjebis Semcireba, ekonomikis konkurentunarianobisa da SromiTi resursebis mobiluobisa da demokratiuli kontrolis zrda, naTel i angariSval debul ebebi, resursebis dazogva da a.S., vinaidan adgil obrivi mmarTvel obis organoebi metad arian dainteresebulni Tavianti mcire Sesazl ebl obebis efeqtur gamoyenebaSi, vidre central uri xel isufl eba, roml is gankargul ebaSic sakmaod msxvili adamiანი, ekonomikuri Tu saxva saxis resursebia koncentrirebuli.

XX saukunis Suaxanebidan moyolebuli msofi ioSi aRiniSneba zogadi tendencia - ganvitareba dereguliaciis procesebis gaZl ierebis mimarTulebiT, vinaidan adgil obrivi demokratia xangrZl ivi politikuri, socialuri da ekonomikuri stabilurobis wyaroa.

adgil obrivi TviTmmarTvel obis principebi mokled ase SeiZl eba Camoyal ibdes: xalxis suvereniteti, Zal aufl ebis ganawileba, warmomadgenleba da monawileoba.

erovnuli mTavrobebi axdenen momsaxurebis diferenciacias, ris Sedegadac iqmneba konkurencia, mcirdeba saxel mwifo biujetis xarjebi, marTvis tvirtis mniSvnelovani nawili gadaecema usual od sazogadoebas, kerZo da/an arasamTavrobo seqtores.

adgil obrivi TviTmmarTvel obis mier sajaro momsaxurebis dros aucilebelia uzrunvel yofil iqnas:

- adgil obrivi saWiroebemis dakmayofil eba,
- maRali standartebis miRweva,
- Tanabari xel misawvdomoba,
- daxarjuli saxsrebitormagi efeqtis miReba.

adgil obrivi xel isufl ebis funqcionirebis uzrunvel sayofad aucilebelia, central urma xel isufl ebam seqtorul kanonmdeblebaSi mkafiod Camoyal ibos adgil obrivi xel isufl ebis konkretuli amocanebi TiToeuli kompetenciis mixedvit.

adgil obrivi xel isufl ebis gadawyvetilebebi unda emsaxurebodes grZel vadian ganvitarebas. mdgradi ganvitareba izleba CarCoebis, romel Sic Temebma SeiZl eba sakuTari

resursebi efeqturad gamoiyenon, Seqmnan qmediTunariani infrastruqtura, daicvan da ganaviTaron cxovrebi done.

decentral izacia sam ZiriTad komponents - pol itikur, administraciul da fiskal ur decentral izacias moicavs. pol itikuri decentral izacia niSnavs adgil obriv doneze warmomadgenl obiTi organoebis arCevas partiuli siebiT da am warmomadgenl ebiTi organoebisTvis, sakuTari kompetenciebis fargl ebSi, pol itikur gadawyvetil ebaTa miRebis ufl ebis miniWebas. administraciuli decentral izacia niSnavs TviTmmarTvel obis organoebisTvis farTo ufl ebamosil ebaTa gadacemas, maT Soris saxel mwifo saqmeebis marTvisa da sajaro momsaxurebis sferoSi. fiskal uri decentral izacia ki TviTmmarTvel obisTvis kompetenciaTa ganxorcil ebisTvis aucil ebel i finansebis gadacemas gul isxmobs.

aucil ebel ia imis aRniSvna, rom saqarTvel oSi Seqmnil i mZime ekonomikuri situaciidan gamosaval i privatizaciasa da momsaxurebis komercial izaciaSi unda veZeboT. adgil obrivi TviTmmarTvel obis ekonomikuri ganvITarebisaTvis aucil ebel ia kerZo seqtoris xel Sewyoba. mmarTvel obis adgil obrivma organoebma unda SeinarCunon kontrol i mxol od im dargebze, rasac isini yvel aze efeqturad moemsaxurebian.

anal ogiuri sul iskveTebiTaa gamsWval uli "adgil obrivi TviTmmarTvel obis evropul i qartiac", romlis ratifikaciad saqarTvel om 2004 wl is oqtomberSi moaxdina da romelic saqarTvel os teritoriaze Zal aSi 2005 wl is 1 april s Sevida.

qartiis ZiriTadi principebi, romel sac unda daefuznos Cvens qveyanaSi TviTmmarTvel obis sistemis Camoyal ibeba da funqcionireba, gul isxmobs Semdegs:

- adgil obrivi TviTmmarTvel oba ganapiroebis adgil obrivi xel isufl ebis ufl ebas daaregul iros sazogadoebrivi cxovrebi mniSvnel ovani nawili kanoniT gaTval iswinebul fargl ebSi, Tavisi pasuxismgebl obiTa da adgil obrivi mosaxl eobis interesebSi. es ufl eba ganxorciel deba adgil ebze Tavisufal i, pirdapiri da farul i, sayovel Tao saarCevno ufl ebis safuzvel ze arCeuli sabWoebis an asambl eebis meSveobiT, romel Tac SeuZliaT yavdeT maT winaSe pasuxismgebel i aRmasrul ebel i organoebi.
- adgil obriv xel isufl ebas eniWebas sruli ufl eba kanonis fargl ebSi gamoiCinos iniciativa yvel a im sferoSi, rac ar aris gamoricxuli misi kompetenciidan. sazogadoebis samsaxuri upiratesad ganxorciel deba im xel isufl ebis mier, romelic moqal aqeebTan yvel aze axl oa. adgil obrivi xel isufl ebisadmi gadacemul i ufl ebebi sruli da eqskl uziuri unda iyos. maTi SezRudva an CamorTmeva ar unda moxdes sxva, central uri an regional uri xel isufl ebis mxridan, garda kanoniT gaTval iswinebul i SemTxvevebisa. im gadawyvetil ebebis miRebisas, romlebic usual od adgil obriv xel isufl ebas exebs, masTan konsul taciebi unda xdebodes Sesabamis droSi da misaRebi formiT.
- adgil obriv xel isufl ebas xeli unda miuwvdebodes adekvatur finansur resursebze, romlebic man Tavisufl ad SeiZleba gankargos Tavisi ufl ebamosil ebis mixedvit. adgil obrivi xel isufl ebis finansuri resursebi unda Seesabamebodes im ufl eba-moval eobebs, romlebic mas dakisrebul i aqvs konstituciita da kanonebit. finansuri sistemebi stabil uri unda iyos. finansurad Sedarebit susti adgil obrivi xel isufl ebis dacva saWiroebis finansuri gamoTanabrebis procedurebs. aseTma proceduram ar unda SezRudos adgil obrivi xel isufl ebis ufl eba, awarmos pol itika sakuTari iurisdicqii fargl ebSi.

2. koncepciiis miznebi da principebi

2.1. koncepciiis mizani

warmodgenil i dokumentis mizania Tbil isis administraciul -teritoriul i mowyobis, funqciaTa, kompetenciaTa da ufl ebamosil ebaTa gamijvnis, Sesabamisi struqturebis Camoyal ibebisa da am ukanasknel TaTvis Sesabamisi finansuri da qonebrivi bazis gadacemis model is Camoyal ibeba.

dReisaTvis saqarTvel oSi sul ufro da ufro aqtual uri xdeba decentral izaciis reformirebis sakiTxi. xel isufl ebis mier dekl arirebul i TviTmmarTvel obis sistemis ganvitarebis kursis miuxedavad, qveyanaSi ar arsebobs konceptual uri dokumenti aRniSnul i sakiTxis Sesaxeb.

aseve bundovania saqarTvel os dedaqal aqis, Tbil isis TviTmmarTvel obis Semdgomi ganvitarebis procesis mimarTul ebac.

Cvens mier Tavidanve miznad iqna dasaxul i saqarTvel os dedaqal aqis administraciul -teritoriul i mowyobisa da marTvis iseTi sistemis model is Camoyal ibeba, romelic dafuZnebul i iqneboda rogorc saerTaSoriso gamocdil ebaze, ise adgil obriv tradiciebze.

rogorc wesi, demokratiul saxel mwifoebSi adgil obrivi TviTmmarTvel obis organoebis ori funqcia eniWeba:

1. sazogadoebrivi momsaxurebis miwodeba. yovel dRiuri saWiroebebis (administrireba adgil obriv doneze, komunal uri samsaxurebi, sayofacxobrebo probl emebis mogvareba, minimal uri social uri garantiebi) dakmayofil eba bevrad ufro efeqturad xorciel deba adgil obrivi TviTmmarTvel obebis mier. saerTaSoriso praqtika gviCvnebs, rom swored am gziT miRweva momsaxurebis miwodebis rogorc efeqturobis (swori saqmis keTeba), ise efeqtianobis (saqmis sworad keTeba) maRal i xarisxi.
2. mosaxl eobasTan siaxl ove. central uri xel isufl ebisagan gansxvavebiT, adgil obrivi TviTmmarTvel oba yovel dRiur SexebaSia moqal aqeebTan da gamoxatavs uSual od maT interesebs. magal iTisaTvis, Tu central uri xel isufl ebis xel mZRvanel ebTan yovel dRiuri Sexvedra rigiTi moqal aqisaTvis SeuZl ebel ia, samagierod mas SeuZl ia mudmivi kontakti iqonios mis mierve arCeul adgil obrivi TviTmmarTvel obis warmomadgenl ebTan, akontrol os am ukanasknel is saqmianoba da uSual od CaerTos gadawyvetil ebis miRebis procesSi.

am ori umTavresi principis garda, axal i demokratiis qveynebSi decentral izaciisa da adgil obrivi TviTmmarTvel obebis gaZl ierebis procesi sxva mizanac isaxavs, esaa adgil obrivi politikuri el itebis Seqmna. adgil obrivi ekinomikuri Tu politikuri (xSirad kriminal uri) araformal uri kl anebis arseboba totalitarul i sistemis memkvidreobaa. swored am kl anebis daSl a/transformacia da maT nacvl ad politikuri el itebis warmoSoba aucil ebel ia rogorc politikuri partiebis adgil obrivi kadrebis zrdis (da am gziT politikuri pl ural izmis gaZl ierebis), ise sajaro moxel eTa kval ificiuri korpusis Camoyal ibebisaTvis. rogorc wesi, qveynis politikuri el ita Tu mmarTvel i biurokratia Tavis aRmasvl as swored adgil obrivi donidan iweybs.

aRniSnul i xedavebi daedo safuZvl ad Tbil isis TviTmmarTvel obis warmodgenil model sac.

2.2. gamoyenebul i terminebi

administraciul i zedamxedvel oba. adgil obrivi TviTmmarTvel obis ufl ebis dacva da maTi ufl ebamosil ebemis Sesrul ebisaTvis xel Sewyoba kanonisa da sxva normatiul i sakanonmdebl o aqtebis fargl ebSi. eqskl uziuri kompetenciebis sferoSi administraciul i zedamxedvel oba SemoisazRvrebma mxol od am amocanebis Sesrul ebis kanonTan Sesabamisobis SemowmebiT (samarTI ebrivi zedamxedvel oba). del egirebul i kompetenciebis sferoSi igi

moicavs rogorc samarTI ebriv zedamxedvel obas, aseve am amocanebis Sesrul ebis Sinaarssa da saxeobas (dargobrivi zedamxedvel oba).

administraciul i ufl ebamosil eba. adgil obrivi samsaxuris Seqmnis, Sesabamisi struqturisa da personal is xel mZRvanel obis (struqturabis Seqmna, reorganizacia, gaerTianeba, TanamSromel Ta daniSvna, gaTavisufl eba, gadayvana, gadamzadeba, samuSao pirobebisa da Sromis anazRaurebis gansazRvra) TviTmmarTvel i erTeul is xel isufl ebis organoTa ufl ebamosil eba, romel ic saWiroa am organoebis normal uri funcioni-rebisaTvis.

bunebrivi sazogadoeba. garkveul i teritoriis fargl ebSi arsebul i adamianebis jgufi, roml ebic saerTo sazRvrebis, istoriis, ekonomikuri pirobebis an social uri orientaciis gamo TavS erTian sazogadoebad Tvl ian.

daba. dadgenil i teritoriis mqone da am teritoriaze mcxovrebtTa erTianoba, romel ic istoriul ad Camoyal ibebul ia rogorc saqal aqo (urbanistul i) tipis dasaxl eba, magram mniSvnel ovanwil ad atarebs sasofl o tipis dasaxl ebis niSnebs da aqvs sakuTari saxel wodeba.

dafinansebis ufl ebamosil eba. kompetenciis Sesrul ebasTan dakavSirebul i dafinansebis saxeebisa da mocul obis dagegmva, cvl il eba da xarj ebis gaweva.

del egirebul i kompetencia. TviTmmarTvel i erTeul is xel isufl ebis organoebis kompetencia, romel ic warmoadgens sxva donis xel isufl ebis (samxareo, central uri) kompetencias, magram masTan dakavSirebul o garkveul i ufl ebamosil ebebi (administarciul i, momsaxurebiTi, maregul irebel i) ganxorciel ebisaTvis, Sesabamis finansur saxsrebTan erTad, kanoniT gadacemul i aqvs TviTmmarTvel i erTeul is xel isufl ebis organos. ufl ebamosil ebebis gamij vnasTan dakavSirebul i sakiTxebi regul irdeba xel Sekrul ebiT madel egirebel da TviTmmarTvel i erTeul is organoebSoris.

eqskl uziuri kompetencia. TviTmmarTvel i erTeul is xel isufl ebis organoebis ufl ebamosil eba, romel ic mas gansazRvrul i aqvs da romel sac igi axorciel ebs kanonmdebl obiT dadgenil i wesiT, damoukidebl ad da sakuTari pasuxismgebl obiT da amisaTvis iyenebs srul administraciul , momsaxurebiT, dafinansebis, sainvesticio da maregul irebel ufl ebamosil ebebs. eqskl uziur ufl ebamosil ebebtan dakavSirebul i davebi wydeba mxol od sasamarTI o wesiT, amasTan mtkicebis tvirTi aris modave mxareze.

val is amortizacia. val is ZiriTadi Tanxis dafarvis xarj ebi.

TviTmmarTvel i erTeul i. sajaro samarTI is iuridiul i piri, romel sac gaaCnia saerTo arCeviTi TviTmmarTvel obis warmomadgenl obiTi da aRmasrul ebel i organoebi, sakuTari eqskl uziuri kompetenciebi, teritoria, qoneba, Semosavl ebi, damoukidebel i biujeti da saxel wodeba da hyavs am TviTmmarTvel erTeul Si registrirebul i mosaxl eoba.

TviTmmarTvel i erTeul is biujeti. TviTmmarTvel i erTeul is kanonmdebl obiT gansazRvrul i Semosul obebis da maTi funciebis da val debul ebebis ganxorciel ebis mizniT gasawevi gadasaxdel ebis erTobl ioba.

TviTmmarTvel i erTeul is biujetis arasakuTari Semosul obebi. TviTmmarTvel i erTeul is mier central uri an sxva donis xel isufl ebisagan miRebul i miznobrivi transfertebi da donorebisagan miRebul i miznobrivi Semosavl ebi.

TviTmmarTvel i erTeul is biujetis gadasaxdel ebi. TviTmmarTvel i erTeul is biujetis mimdinare da kapital uri xarj ebi da val is amortizacia.

TviTmmarTvel i erTeul is biujetis sakuTari Semosul obebi. saqarTvel os kanonmdebl obiT gansazRvrul i TviTmmarTvel i erTeul ebis biujetis Semosavl ebi adgil obrivi gadasaxadebidan, grZel vadiani ekonomikuri normativebiT gansazRvrul i saerTo-saxel mwifoibrivi gadasaxadebidan miRebul i anaricxebidan, adgil obrivi mosakrebl ebidan, sesxebidan da sxva arasagadasaxado Semosavl ebidan, roml is gamoyenebis sakiTxsac TviTmmarTvel obis organoebi wyveten damoukidebl ad.

TviTmmarTvel i erTeul is biujetis Semosul obebi. TviTmmarTvel i erTeul is Semosul obebi Sedgeba sakuTari Semosul obebisa da trasferebisagan.

TviTmmarTvel i erTeul is biujetis Sesrul ebis Sefaseba. TviTmmarTvel i erTeul is biujetis aRsrul ebis procesi TviTmmarTvel i erTeul is aRmasrul ebel i organos saqmianobis mizanSewonil obis, Sesrul ebis maCvenebl ebidan gamomdinare dagegmil i biujetis, biujetidan dafinansebul i xarjebis Sedegad miRebul i social uri Sedegis da xarjebis efeqtianobis Sefaseba.

TviTmmarTvel i erTeul is damatebiTi qoneba. TviTmmarTvel i erTeul is sakuTreba, romelic ar warmoadgens TviTmmarTvel i erTeul is funqciebis ganxorciel ebis safuZvel s da romelic adgil obrivi TviTmmarTvel obis mier SeiZl eba gasxvisebul i iqnes ekonomiuri mizanSewonil obidan gamomdinare.

TviTmmarTvel i erTeul is sabiujeto ganacxadi. TviTmmarTvel i erTeul is aRmasrul ebel i organos mier TviTmmarTvel i erTeul is warmomadgenl obiti organosatis dasamtkicebl ad wardgenil i TviTmmarTvel i erTeul is biujetis proeqtis, Semosul obebis nawil is argumentaciis da gadasaxdel ebis Sesabamisi sabiujeto programebis erTobl ioba.

TviTmmarTvel i erTeul is sabiujeto procesi. TviTmmarTvel i erTeul is xel isufl ebis organoebis mier kanonit reglamentirebuli saqmianoba, romelic itval iswinebs TviTmmarTvel i erTeul is biujetis proeqtis Sedgenas, wardgenas, ganxil vas, damtkicebas, Sesrul ebas, audits, zedamxedvel obas, angariSgebasa da Sefasebas.

TviTmmarTvel i erTeul is sabiujeto weli. periodi mimdinare wl is 1 oqtombridan momdevno wl is 30 seqtembris CaTvl iT.

TviTmmarTvel i erTeul is sakuTreba. qoneba, romelic saqarTvel os kanonmdebl obiT dadgenil i wesiT Sedis TviTmmarTvel i erTeul is mfl obel obis, sargebl obis da gankargvis sferoSi.

TviTmmarTvel i erTeul is funqciebi. TviTmmarTvel i erTeul is warmomadgenl obiti da aRmasrul ebel i organoebis saqmianobis forma, romelic aucil ebel ia kompetenciebisa da Sesabamis ufl ebamosil ebaTa gansaxorciel ebl ad.

TviTmmarTvel i erTeul is ZiriTadi (ganusxvisebel i) qoneba. TviTmmarTvel i erTeul is sakuTreba, romelic warmoadgens TviTmmarTvel i erTeul is funqciebis ganxorciel ebis safuZvel s da romelic gamoiyeneba mxol od misi sajaro funqciebisa da ufl ebamosil ebis ganxorciel ebis mizniT.

maregul irebel i ufl ebamosil eba. fizikuri da iuridiuli pirebisatis Sesasrul ebl ad saval debulo wesebisa da instruqciebis dadgenis, agreTve saqarTvel os kanonmdebl obis Sesabamisad licenziebis, nebarTvebis gacemis da dadgenil i normebis darRvevisatis jarimebis dawesebis ufl ebamosil eba.

miznibrivi transferti. del egirebul i funqciebis gansaxorciel ebl ad del egirebis Sesaxeb xel Sekrul ebis safuZvel ze TviTmmarTvel obis organoebis mier sxva biujetidan miRebul i saxsrebi.

momsaxurebiti ufl ebamosil eba. adgil obrivi mosaxleobis problemebis Sefasebis, saTanado zomebis miRebisa da RonisZiebebis ganxorciel ebis, momsaxurebis obieqtebis funqcionirebis, momsaxurebis miwodebisa da uzrunvel yofis dagegmvisa da ganxorciel ebis, agreTve damatebiTi momsaxurebis gawevis ufl ebamosil eba.

narCeni kompetencia. kompetenciaTa saxe, romelic kanonit xel isufl ebis arcerTi donis saval debulo eqskl uziur, nebayofl obiT eqskl uziur, del egirebul da saerto kompetencias ar warmoadgens. aset kompetencias axorciel ebs is xel isufl ebis organo, romelic miiRebs Sesabamis sanarTi ebriv-noramtiul aqts.

nebayofl obiti kompetencia. TviTmmarTvel i erTeul is xel isufl ebis organoebis mier, arsebul i Sesazl ebl obis farglebSi, Tavisi Sexedul ebisamebr ganxorciel ebul i saqmianoba.

saerto kompetencia. TviTmmarTvel i erTeul is xel isufl ebis organoTa kompetencia, romelic xorciel deba xel isufl ebis sxva donesTan erTobl ivad; dafinansebis, administraciuli, momsaxurebiti, maregul irebeli da sainvesticio ufl ebamosil ebebi mkafiod imijneba kanonit. sadao sakiTxebi wydeba sasamarTlo wesiT.

saval debulo kompetencia. TviTmmarTvel i erTeul is xel isufl ebis organoebis mier, arsebul i Sesazl ebl obis farglebSi, saval debulo wesiT ganxorciel ebul i saqmianoba.

sainvesticio ufl ebamosil eba. TviTmmarTvel i erTeul is eqskl uziuri kompetenciebis Sesasrul ebl ad saWiro sainvesticio programebis gansazRvrisa da dafinansebis, sakuTari moZravi da uZravi qonebis aRdgenis an SeZenis, Sesabamisi material uri, SromiTis da finansuri saSual ebebis mobilizaciis, investiciebisa da ganawil ebis ganxorciel ebis, agreTve adgil obriv biuj etSi saTanado subsidiebis gaTval iswinebis ufl ebamosil eba.

sarezervo fondi. TviTmmarTvel i erTeul is biuj etSi gauTval iswinebel i gadasaxdel ebis dasafinansebl ad asaxul i sabiuj eto saxsrebis fondi.

saxel mwifo zedamxedvel obis sakiTxebSi prezidentis warmomadgenel i dedaqal aqSi. saqarTvel os prezidentis mier daniSnul i piri, romel ic axorciel ebs samarTl ebriv da koordinacias uwevs dargobrivi zedamxedvel obas rogorc saqal aqo, ise saubno doneze.

sofel i. dadgenil i teritoriis mqone da am teritoriaze mcxovrebtTa erTianoba, romel ic istoriul ad Camoyal ibebul ia sasofl o tipis dasaxl ebad da aqvs sakuTari saxel wodeba.

subsidiaroba. principi, roml is Tanaxmad, Zal aufl eba ganxorciel ebul i unda iyos mmarTvel obis im doneze, romel ic yvel aze ufro axl os aris xal xTan.

ubani. saqarTvel os dedaqal aqis - Tbil isis Semadgenl obaSi arsebul i urbanul i zona, romel sac gaaCnia istoriul i tradicia, orografiul i mijnebi, mosaxl eobis teritoriul i TviTidentifikacia, arqiteqturul -gegmarebiTi tipologia, social uri da sainJinro infrastruqtura, satransporto-sakomunikacio sistema, uZravi qonebis fasebis reliefi, gansxvavebul i ganvitarebis perspeqtiva, romel ic amavdroul ad aris TviTmmarTvel i erTeul i da warmoadgens saj aro samarTl is iuridiul pirs.

qal aqi. dadgenil i teritoriis mqone da am teritoriaze mcxovrebtTa erTianoba, romel ic istoriul ad Camoyal ibebul ia rogorc saqal aqo (urbanistul i) tipis dasaxl eba da nakl ebadaa warmodgenil i sasofl o dasaxl ebis niSnebi da aqvs sakuTeri saxel wodeba.

2.3. koncepciiis principebi

warmodgenil i koncepciuul uri ganaxcadi ayal ibebs erTian xedvas saqarTvel os dedaqal aqSi, Tbil isSi TviTmmarTvel obis sistemis dafuZnebis da funqcionirebis Sesaxeb. Zireul i xedvebi Seexeba decentral izaciis procesis yvel a umTavres sferos:

teritoriul i mowyoba

Tbil isSi xorciel deba ordoniani TviTmmarTvel oba:

1. TviTmmarTvel obis pirvel dones warmoadgens tradiciul i, teritoriul ad da struqtuuril ad erTmaneTisgan naTl ad gamij nul i social ur-teritoriul i erTeul ebi (ubnebi. sul 26 erTeul i). warmomadgenl obiTo organoa ubnis sakrebul o, xol o aRmasrul ebel i - ubnis gamgeoba.
2. Tbil isis TviTmmarTvel oba - warmomadgenl obiTi organoa Tbil isis saTaTbiro, xol o aRmasrul ebel i - Tbil isis meria.

Tbil isis adgil obrivi TviTmmarTvel obebi (dedaqal aqi da ubnebi) warmoadgenen saj aro samarTl is iuridiul i pirebs, romel ebc moicavs saqarTvel os dedaqal aqs da mis garSemo mdebare ramdenime dasaxl ebas.

kompetenciebi

koncepciaSi mkveTradaa TviTmmarTvel obis funqciebi, kompetenciebi da ufl ebamosil ebani. aRniSnul i gamij vna ganxorciel da ori principis gaTval iswinebiT:

1. Tbil isis TviTmmarTvel oba axorciel ebs central uri xel isufl ebis institutebis momsaxurebas. amas garda, saqarTvel os sxva teritoriul i erTeul ebisagan gansxvaveba gamoixateba imaSic, rom Tbil isis xel isufl eba erTsa da imave dros erTdroul ad asrul ebs regionisa da municipal uri donis TviTmmarTvel obis funqciebs. amitom dedaqal aqis TviTmmarTvel obis kompetenciebi gansxvavdeba saqarTvel os sxva teritoriul i, TviTmmarTvel i erTeul is kompetenciebisagan.

2. ubnebis kompetenciebisa da ufl ebamosil ebaTa CamonaTval Si sxva TviTmmarTvel erTeul ebTan SedarebiT eqskl uziuri kompetenciebis xarj ze gazrdil ia del egirebul i kompetenciebisa da administraciul i da momsaxurebiTi ufl ebamosil ebebis wili, vinaidan qal aqis mTel i rigi samsaxurebis ufl ebamosil ebaTa ubnebisatvis eqskl uziurad gadacema arqefeqturi iqneba.

xel isufl ebis organoebi da maTi funqcionireba

warmomadgenl obiti organoebi:

- qal aq Tbil isis saTaTbiro aris dedaqal aqis warmomadgenl obiti organo, romel ic Sedgeba 51 wevrigan. m.S. partiul i proporciul i (barieris gareSe) sistemiT arCeul i 25 wevrigan da TiToeul i ubnis sakrebul odan arCeul i TiTo wevrigan (sul 26). saTaTbiros ufl ebamosil ebis vadaa 4 wel i.
- ubnis sakrebul o aris ubnis warmomadgenl obiti organo, romel ic Sedgeba proporciul i, erTaderTi gadasacemi xmis saarCevno sistemiT, 4 wl is vadiT arCeul i 21 wevrigan.

aRmasrul ebel i organoebi:

dedaqal aqis aRmasrul ebel i organo meria, xel mZRvanel ia - meri, romel sac irCevs qal aqis saTaTbiro Tavis Semadgenl obidan, saTaTbiros ufl ebamosil ebis vadiT. Tbil isis merad SeiZl eba airCes saarCevno ufl ebis mqone saqarTvel os moqal aqe 25 wl is asakidan, romel sac dedaqal aqSi ucxovria 5 wel i mainc da arCevnebis daniSvnis dRes cxovrobs Tbil isSi. dedaqal aqis mTavroba Sedgeba meris moadgil eebisa da qal aq Tbil isis saqal aqo samsaxurebis xel mZRvanel ebisagan.

ubnis aRmasrul ebel i organo gamgeoba, xel mZRvanel ia - gamgebel i, romel ic airCeva ubanSi registrirebul amomrCeval Ta mier pirdapiri kenWisyrIT, sakrebul os ufl ebamosil ebis vadiT. ubnis gamgebl ad SeiZl eba airCes saarCevno ufl ebis mqone saqarTvel os moqal aqe 25 wl is asakidan, romel sac aRniSnul i TviTmmarTvel obis teritoriaze ucxovria 5 wel i mainc da arCevnebis daniSvnis dRes cxovrobs Sesabamis ubanSi. qal aq Tbil isis ubnis gamgeoba Sedgeba gamgebl is, misi moadgil eebisa da samsaxurebis xel mZRvanel ebisagan.

finansebi da qoneba

fiskal uri decentral izaciis umTavresi daniSnul ebaa uzrunvel yos TviTmmarTvel obis organoebi TavinTi kompetenciis gatarebisTvis aucil ebel i finansuri resursebiT. adgil obrivi TviTmmarTvel oba maSinaa efeqturi, roca igi ufl ebebsa da pasuxismgebl obasTan erTad mniSvnel ovan resursebsac fl obs.

TviTmmarTvel obebis Semosul obebi gansazRvrul ia:

dedaqal aqis TviTmmarTvel obisaTvis: saSemosavl o gadasaxadi (srul ad) da saTamaSo business gadasaxadi (srul ad).

ubnebis TviTmmarTvel obisaTvis: qonebis gadasaxadi (srul ad).

amas garda, TviTmmarTvel i erTeul is (dedaqal aqi/ubani) biuj etSi iricxeba: arasagadasaxado Semosavl ebi (mosakrebl ebi, grantebi, Semosaval i qonebidan) da transferebi.

zedamxedvel oba

adgil obrivi TviTmmarTvel obis (dedaqal aqi, ubani) organoebis zedamxedvel obas uwevs saxel mwifo zedamxedvel obis sakiTxebsi prezidentis warmomadgenel i dedaqal aqSi kanonmdebl obiT naTI ad gamijnul i ufl ebamosil ebebis fargl ebSi. CareviT RonisZiebebTan SedarebiT upiratesoba eniWebs prevenciul (profil aqtikur) RonisZiebebs.

eqskl uziuri kompetenciebis sferoSi TviTmmarTvel obis mier miRebul i gadawyvetil eba SeiZl eba gauqmebul i iqnas mxol od sasamarTI os mier. central uri xel isufl eba amowmebs am gadawyvetil ebaTa mxol od kanonierebas.

საქართველოს ცენტრალური ხელისუფლების დეველოპმენტის კომპეტენციების შემთხვევაში ცენტრალური ხელისუფლების შესაბამისი ორგანოები ამოწმებენ ამ უფლებამოსილების გაცხადების როგორც კანონიერებას, ისე ეფექტურობას (ფინანსური მონიტორინგის ცენტრი).

ადგილობრივი თემების

ადგილობრივი ხელისუფლების უმთავრეს პრობლემას წარმოადგენს ადგილობრივი რესურსების მენეჯმენტისა და კვალიფიკაციის ამაღლების საკითხი. რეკომენდებულია არსებული პრობლემების დასაწვდომად შემოსავლების იკნის ტერიტორიაზე არსებულ თემურ მართლებს და კვალიფიკაციის ამაღლების პროგრამები.

3. garemos anal izi

3.1. istoriul i eqskursi

Tbil isis daarsebisa da misi qveynis dedaqal aqad gadaqcevis periodis Sesaxeb (V-VI ss) cnobebi metad mwiria. Cven ar viciT, mmarTvel obis ra sistema iyo Camoyal ibebul i. Tu gaviTval iswinebT maxl obebl i aRmosavl eTisa da evropis qveynebis Sesaxeb arsebul monacemebs, SegviZl ia vivaraudoT, rom qal aqis mmarTvel oba uSual od eqvemdebdebareboda samefo xel isufl ebas.

aseve ar aris cnobil i, mmarTvel obis ra sistema arsebobda sparsel Ta batonobisa da qarTl is saerismTavros arsebobis periodSi (VII s - VIII s dasawy.). erTaderTi, rac SeiZl eba iTqvas isaa, rom Tbil isSi mdgomi sparsul i garnizonis xel mZRvanel oba da qveyanaSi arsebul i sparsul i administracia (marzpanebi, pitiaxSebi), xol o Semdeg - erismTavrebi, marTvis real ur berketebis fl obdnen. amave dros ar aris gamoricxul i, rom warCinebul moqal aqeebs mniSvnel ovani roli eTamaSaT aRniSnul procesebSi. bizantiel Ta da xazarTa Semosevebis dros qal aqis dacvaSi moqal aqeebi aqtiurad monawil eobdnen.

VIII s 30-iani wl ebidan XI s 80-ian wl ebamde qal aqi arabTa xel Sia. Tbil isis saamiro jer arabTa saxal ifos eqvemdebareboda, Semdeg TandaTan iwyebis brZol as damoukidebl obisaTvis da aseve separatistul ad ganwyobil qarTul Tu somxur samefo-samTavroebis ukavSirdeba.

am periodSi Tbil iss marTavs jafarianTa arabul i sagvareul o. mosaxl eoba qarTul - somxur-arabul ia. qal aqs gaaCnia kargad ganviTarebul i administraciul i aparati: sabaJo da sagadasaxado samsaxurebi, wesrigis dacvis da sasamarTl o sitema da a.S. wyaroebSi moxseniebul i arian Sesabamisi moxel eebi - Surta, muxTasibi, amidi, raisi da sxv.

qal aqis aristokratia TandaTan mniSvnel ovan rols TamaSobs politikur procesebSi. arsebobda special uri saTaTbiro, romelic qal aqis warCinebul Tagan kompl eqtdeboda da romel sac qal aqis *uxucesebi* an *Tbil el i berebi* ewodeboda. es ukanasknel i pirvel ad XI s 40-ian wl ebSi ixsenieba.

XI s 80-ian wl ebSi amiras xel isufl ebas Tbil el i berebis xel isufl eba cvl is, romelic ganagebs rogorc qal aqis mmarTvel obas, ise sagareo politikasac. mecnierTa nawil is azriT, am SemTxvevaSi saqal aqo komunis arsebobasTan unda gvqondes saqme.

1122 wel s Tbil isi daikava saqarTvel os mefem daviT IV aRmaSenebel ma, romel mac qal aqi uSual od dauqvemdebara samefo mmarTvel obas.

XII-XIII ss mijnaze Tbil isi, rogorc erTiani qarTul i monarqis dedaqal aqi, did aRmavl obas aRwevs. qal aqis mosaxl eoba 100-200 aT. mcxovrebs Seadgens. qal aqs marTvis amirT-amira, romelic samefo xel isufl ebas emorCil eba.

XIII-XV ss, xorezmel Ta, monRol Ta, Temur I engisa da TurqmanTa Semosevebma qal aqi Zl ier daazaral a. mosaxl eoba katastroful ad Semcirda. am periodis qal aqis mmarTvel obis Sesaxeb cnobebi ar moipoveba.

XV s bol odan, erTiani saqarTvel os daSl is Semdeg, Tbil isi qarTl is samefos dedaqal aqi xdeba. qal aqs marTavs mefis mier daniSnul i moxel e - mouravi.

iran-osmal eTis omebis periodSi (XV-XVII ss) qal aqi ramdenjerme iqna aoxrebul i. SedarebiT mSvidobiani periodi daiwyo XVII s 40-iani wl ebidan (rostomisa da bagrationTa muxran-batonTa Stos mmarTvel obis xana). Tbil isis mosaxl eoba 1700 wl isaTvis 20 aT. mcxovrebs Seadgens.

XVIII s II nax. Tbil isi qarTl -kaxeTis samefos dedaqal aqia. am periodSi samefo xel isufl ebis mxridan SeimCneva mmarTvel obis evropul yaidaze gardaqmnis mcdel oba, magram real uri Sedegi am saqmianobas ar moyol ia.

1801 w. aRmosavl eT saqarTvel o ruseTs SeuerTda. saqarTvel oSi damyarda rusul i administraciis jer samxedro, Semdeg samoqal aqo mmarTvel oba. 1840 w. 10 agvistos gamoica debul eba Tbil isSi saqal aqo mmarTvel obis Sesaxeb. am periodidan qal aqs marTavs qal aqis Tavi da 6 xmosani (2-2 xmosani msxvil mesakuTreTa, vaWarTa da xel osanTa

wodebebidan). qal aqis mmarTvel obis kompetenciaSi Sedioda qal aqis keTil mowyobis, l icenzirebis, gadasaxadebis akrefis da kontrol is funqciebi.

XIX s 60-70-ian wl ebSi ruseTSi ganxorciel ebul i reformebi Tbil issac Seexo. axal i sistemis Seqmna daiwyo 1874 w. 18 noembers qal aqis saTaTbiros xmosanTa arCeviT. saTaTbiroSi 72 wevri Sedioda. qal aqis sami wodeba (msxvil i mesakuTreni, vaWrebi da xel osnebi) 24-24 deputats irCevda. maRali qonebrivi cenzis gamo arCevnebSi mosaxl eobis mxol od 4-5% monawil eobda.

XIX s 80-90-ian wl ebSi saTaTbiroSi Camoyal ibda 3 pol itikuri bl oki: pirvel i da meore wodebebis deputatebi ZiriTadad somxuri burJuaziis warmomadgenel Tagan Sedgeboden da or saxel isufl ebo fraqcias ("gameobis partia" da "dvorcovi nomrebi") warmoadgendnen. mesame wodebis deputatebi ZiriTadad qarTuli burJuaziisa da intel igenciis warmomadgenl ebi iyvnen da e.w. "opozicias" qmnidnen.

qal aqis mmarTvel obas ufl eba hqonda daewesebina axal i adgil obrivi gadasaxadebi da gamoeSva saobl igacio sexsi. didi xnis manZil ze Tbil isis biujetis didi nawil i policiis, Tbil isis samxedro garnizonis da cixeebis Senaxvas xmardeboda. miuxedavad amisa, Tbil isis mmarTvel obam moaxerxa gamarTul i komunal uri meurneobis da saqal aqo transportis, j andacvisa da ganaTl ebis qsel is Camoyal ibeba.

1892 wl is dekemberSi gamovida qal aqis marTvis axal i debul eba, romel mac mniSvnel ovnad Sekveca TviTmmarTvel obis fargl ebi. gaizarda saarCevno qonebrivi cenzi. ruseTis imperiis mTavrobas, miuxedavad qarTul i sazogadoebis moTxovnis XIX-XX ss mij naze, araferi Seucvl ia qal aqis mmarTvel obis sistemaSi. adgil obrivi TviTmmarTvel obis real urad damkvidrebisavTis mzadeba mxol od 1917 wl is ruseTis Tebervl is revol uciis Semdeg daiwyo.

damokidebel i saqarTvel os daemokratiul i respubl ikis (1918-1921 ww) damfuZnebel ma krebam miRo kanoni adgil obriv organoTa arCevnebis Sesaxeb, roml is safuZvel zec 1919 wel s Catarda erobaTa da municipal itetTa arCevnebi. sayovel Tao, farul i, pirdapri arCevnebi Catarda proporciul i sistemiT. aRniSnul i organoebi (m.S. Tbil isSic) erTsa da imave dros asrul ebdnen TviTmmarTvel obis da adgil obrivi saxel mwifo mmarTvel obis rol s. central ur xel isufl ebas adgil ebze aravitari struqtura ar gaaCnda da TviTmmarTvel obis sistemas eyrdnoboda.

sabWoTa ruseTis mier saqarTvel os okupaciis Semdeg (1921 w 25 Teberval i) Tbil isSi sabWoebis xel isufl eba damyarda. warmomadgenl obiT organos warmoadgendnen muSaTa, gl exTa da jariskacTa sabWoebi (mogvianebiT - saxal xo deputatTa sabWoebi). aRmasrul ebel Stos qmnidnen aRmasrul ebel i komitetebi (aRmaskomebi). amave dros sabWoebis arCevnebi, iseve rogorc saqal aqo TviTmmarTvel oba, real ur cxovrebaSi fiqcias warmoadgenda.

sabWoTa periodis kanonmdebl oba ar icnobda Zal aufl ebisa da kompetenciebis naTel gamijvnis princips. yvel a donis warmomadgenl obiT da aRmasrul ebel xel isufl ebas iuridiul ad erTnairi ufl ebebi gaaCndaT. am garemoebam total iterul i da erTpartiul i sistemis kol apsis periodSi e.w. "kanonTa omis" saxe miRo da central ur, regional ur Tu adgil obriv xel isufl ebebs Soris winaaRmdogobis gaZl ierebas Seuwyo xel i.

aseT pirobebSi XX saukunis 80-iani wl ebis SuaxanebisaTvis sabol ood Camoyal ibda qal aq Tbil isis administraciul i dayofa. administraciul i erTeul ebis, raonebis ricxvi, sabWoTa periodidan moyol ebul i, 2000 wl amde, 10 Seadgenda. damoukidebl obis mopovebis Semdeg Seicval a mxol od maTi dasaxel eba (isnis, samgoris, mTawmindis, krwanisis, vakis, saburTal os, didubis, CuRureTis, gl danisa da naZl adevis).

am raonebisaTvis konkretul i teritoreibis, qal aqis ubnebis mikuTvnebis da delimitaciis procesi xSirad absurdamde midioda da xSirad raonebis mixedvit komunisturi partiis wevrTa raodenobis dabal ansebas emsaxureboda. magal iTad, nucubiZis pl atos nawil i vakis raionSi Sedioda; didi diRomi - saburTal os raionSi; daba wyneTis uSual od mimdebare teritoria (beTaniis CaTvl iT) - gardabnis raionSi; qal aqis teritoriaze xanj l ad SemoWril i sof. diRomi da saburTal oze, j iqias quCis bol oSi swrafad mzardi axal i sasaf l ao - mcxeTis raionSi da a. S.

Tanamdrove saqarTvel oSi decentral izaciis procesi da TviTmmarTvel obis damkvidrebi pirveli mcdeloba 1991 wels ganxorciel da, rodesac pirveli adgil obrivi arCevnebi Catarda. 1995 wels miRebul iqna saqarTvel os axali konstitucia. qveynis teritoriuli problemebis mogvarebamde konstituciaSi Riad darCa qveynis administraciuli - teritoriuli mowyobis sakiTxi. amave konstituciiT deklariirebul iqna adgil obriv doneze TviTmmarTvel obis damkvidreba. 1998 wels arCeul iqna adgil obrivi TviTmmarTvel obis organoebi. agreTve Seiqmna mmarTvel obis warmomadgenlobiT organoebi raionul doneze.

2001 wels ganxorciel dacvili ebebi saqarTvel os kanonSi "adgil obrivi TviTmmarTvel obisa da mmarTvel obis Sesaxeb". Sedegad SedarebiT gaimijna funqciebi rogorc xel isuflebis donebs (centraluri xel isufleba, raioni, TviTmmarTvel obis pirveli done), ise maT Stoebs (warmomadgenlobiT da aRmasrul ebeli) Soris, magram xel isuflebaSi politikuri nebis deficitis gamo sakanonmdebl o xarvezebis sruli gamosworeba da, mitumetes, real urad moqmedi, optimizirebuli sistemis Camoyal ibeba vermoxerxda.

3.2. sakanonmdebl o baza

dReisaTvis TviTmmarTvel obis sferoSi moqmedi kanonmdebl obidan, upirvel es yovlisa, unda dasaxel des 1995 miRebuli saqarTvel os konstitucia, romlis meore Tavi afiqsirebs saqarTvel os moqal aqeta ufl ebas, adgil obrivi TviTmmarTvel obis daxmarebiT gadawyviton adgil obrivi mnisvnel obis sakiTxebi.

1997 wels miRebuli iqna organuli kanoni "adgil obrivi TviTmmarTvel obisa da mmarTvel obis Sesaxeb". kanonSi mocemulia adgil obrivi TviTmmarTvel obis ufl ebamosil ebebisa da adgil obrivi mmarTvel obis organoebis CamonaTvali.

qal aq Tbil isis TviTmmarTvel obisa da mmarTvel obis sistemis principebi regulirdeba calke kanonit "saqarTvel os dedaqal aqis - Tbil isis Sesaxeb" (1998).

dReisaTvis im kanonta Soris, romelic saqarTvel oSi aregulirebs TviTmmarTvel obis sferos, umTavres normatiul aqtebs warmoadgenen:

- adgil obrivi TviTmmarTvel ierTeulis qonebis Sesaxeb,
- adgil obrivi TviTmmarTvel obisa da mmarTvel obis organoebis ekonomiuri saqmianobis organizebis Sesaxeb,
- adgil obrivi mosakrelebis Sesaxeb,
- adgil obrivi warmomadgenlobiT organos - sakrebul os wevris statusis Sesaxeb,
- aRmasrul ebeli xel isuflebis struqturisa da saqmianobis wesis Sesaxeb,
- maRali mTiani regionebis socialur-ekonomikuri da kul turuli ganvitarebis Sesaxeb,
- mosakrelebis sistemis safuzvl ebis Sesaxeb,
- pirdapiri saxel mwifo mmarTvel obis Sesaxeb,
- sabiujeto sistemis Sesaxeb,
- saqarTvel os dedaqal aqis - Tbil isis Sesaxeb,
- saqarTvel os mTavrobis struqturis, ufl ebamosil ebisa da saqmianobis wesis Sesaxeb,
- saqarTvel os prezidentis rwmunebulis fondis Seqmnis Taobaze,
- saqarTvel os saarCevno kodeqsi,
- saqarTvel os sagadasaxado kodeqsi,
- sajaxro samsaxuris Sesaxeb,
- sajaxro samsaxurSi interesTa SeuTavsebl obis da korufciis Sesaxeb,
- sivrciT mowyobisa da qal aqTmSenebl obis safuzvl ebis Sesaxeb.

2004 wl is bolos saqarTvel om moaxdina adgil obrivi TviTmmarTvel obis evropuli qartiis ratifikacia, ramac axali valdebul ebebi warmosva qveynis xel isuflebis winaSe da romelTa gadaWris gareSe SeuZlebelia visaubroT, rogorc realuri TviTmmarTvel obis sistemis Camoyal ibebaze, ise evropuli struqturTan integraciaz.

sarTod kanonSemoqmedebis procesi administraciul -teritoriul sferoSi xasiaTdeba usistemobiT, pol itizirebul i koniunqTuriT, mtkice saxel mwifoibrivi nebis uqonl obiT. praqtikul ad igive suraTia dedaqal aqSi - Tbil isis mmarTvel obiT sistemas axasiaTebis sqemis Caxl arTul oba, ufl ebamosil ebaTa da pasuxismgebl obaTa aReva.

3.3. arsebul i probl emebi

decentral izaciis procesi saqarTvel oSi garkveul i winaaRmdgobrivad viTardeba. Tu Sevaj amebT ukanasknel i 15 wl is ganmavl obaSi mimdinare procesebs am sferoSi SegviZl ia davaskvnaT, rom dReisaTvis moqmedi sistemisaTvis damaxasiaTebel ia mTel i rigi probl emebi, romel Ta Sorisac unda gamoiyos:

zogadpol itikuri

- raime xel Sesaxebi procesi decentral izaciis Tval sazrisiT ver ganxorciel da;
- real urad ver Camoyal ibda adgil obrivi TviTmmarTvel oba.

sakanomdebl o

- TviTmmarTvel obis damoukidebl obis xarisxs mniSvnel ovnad akninebs is, rom kanonmdebl oba xSirad (wel iwadSi orjer an metad) icvl eba. gaurkvevl obis pirobebSi Zal ze xSiria CinovnikTa mier kanonis punqtebis sakuTari Sexedul ebisamebr interpretirebis SemTxvevebi.
- konstituciaSi Riadaa darCenil i qveynis teritoriul i mowyobis sakiTxi, j er kidev ar aris miRebul i iseTi umniSvnel ovanesi kanonebi, rogoricaa "saxel mwifoibrivi da teritoriul i mowyobis Sesaxeb", "adgil obrivi biuj etebis Sesaxeb" da a.S., rac mniSvnel ovnad aferxebs TviTmmarTvel obis funqciebis srul fasovnad aRsrul ebas;

arsebul i strukturis iracional uri xasiaTI

- ar aris mkafiod gamokveTil i teritoriul -saxel mwifoibrivi mowyobis Camoyal ibebis orientirebi;
- gaurkvevl ia raionul i rgol is adgil i saxel mwifoZal ufl ebis sistemaSi, rac gamowveul ia qveynis teritoriul i mowyobis sakiTxis gadawvyetl obiT;
- saxezea arsebul i administraciul -teritoriul i mowyobis model is Seusabamoba axal real obebTan.

susti menej menti

- arsebul i marTvis pricipebi adgil obriv doneze ver uzrunvel yofs social -ekonomikur ganviTarebas;
- saxezea mmarTvel obis Zvel i praqtika da warsul is inercia, romel ic mental obasTan da Zvel i institutebis dabal efeqturobasTanaa dakavSirebul i;
- ar aris konstruqciul i urTierToba xel isufl ebis sxvadasxva donebs Soris, rac damyarebul i iqneba ndobasa da kanonierebaze. real urad adgil obriv TviTmmarTvel obas ar aqvs ufl eba, central uri xel isufl ebis nebarTvis gareSe miiRos gadawvyetil eba konkretul sakiTxebTan dakavSirebiT.

finansur-ekonomikuri probl emebi

- SezRudul ia adgil obrivi TviTmmarTvel obis finansuri baza, qveyanaSi j er kidev ar ganxorciel ebul a fiskal uri decentral izacia da adgil obrivi TviTmmarTvel obebis umravl esobas sakuTari biuj etebi mxol od nominal urad Tu gaaCniaT;
- saxezea qonebis da gadasaxadebis gaumij naoba da sabiujeto urTierTobebis Camouyal ibl ebl oba mmarTvel obis sxvadasxva dones Soris;
- ar momxdara fiskal uri decentral izaciis gaRrmaveba. es mxol od finansebis an resursebis gadacemas ar niSnavs da miznad isaxavs adgil obrivi biuj etebis,

gadasaxadebis da financebis sferoSi adgil obrivi TviTmmarTvel obis ufl ebamosil ebis gazdas;

- ar arsebobs adgil obrivi TviTmmarTvel i erTeul ebis biuj etebis Semosavl ebis formirebisaTvis gadasaxadebidan da arasagadasaxdo Semosavl ebidan anaricxebis grZel vadiani ekonomikuri normativebis erTiani mwyobri sistema.

servisebis miwodebis dabal i xarisxi

- mZime suraTia sazogadoebisaTvis servisebis miwodebis mxrivac. adgil obriv doneze arsebobs aRmasrul ebel saagentoTa ori tipi. pirveli i - municipal uri saagentoebi (binaTsargebl oba, municipal uri transporti da a. S.) da meore - central uri mTavrobis saxel mwifo institutTa adgil obrivi ganyofil ebebi (pol icia, j andacvisa da ganaTl ebis ganyofil ebebi da a. S.). orive am tipis organizaciaTa xel mZRvanel ebi gamgebl is (prezidentis mier daniSnul i oficial uri piris) winaSe arian angariSval debul ni. mniSvnel oeani adgil obrivi samsaxurebis xel mZRvanel Ta daniSvnisas saministroebi kandidaturebs adgil obriv xel isufl ebas arc ki uTanxmeben.

nomenkl aturis mental oba

- adgil obrivi mmarTvel obis da TviTmmarTvel obis organoebSi total uradaa gavrcel ebul i marTvis dromoWmul i praqtika, rac ganpirebul ia moxel eTa dabal i profesional izmit da uunarobiT, adaptacia moaxdinon axal garemoSi;
- saxezea saj aro moxel eTa dabal i kval ifikacia da motivaciis uqonl oba.

araformal uri/arakanonieri marTvis stil i

- kvl av maRal ia central uri xel isufl ebis pirdapiri administraciul i intervenciis xarisxi TviTmmarTvel obis ufl ebamosil ebaTa gavnxorciel ebis procesSi, rac uwinaresad sabiuj eto-safinanso sferoSi vl indeba;
- adgil obrivi TviTmmarTvel obis organoebis sagadasaxado administrirebaze zemoqmedebis aranairi berketi ar gaaCniaT. central uri sagadasaxado organoebi adgil obrivi TviTmmarTvel obis kuTvnil i Semosavl ebis mobil izacias nakl eb yuradRebas aqceven an srul iad arakanonierad "gadaqaCaven" maT central ur biuj etSi;
- Camouyal ibebel i da Sinaganad winaaRmdegobrivi sakanonmdebl o bazis pirobebSi, adgil obrivi mmarTvel obis praqtika daSorebul ia kanonmdebl obis moTxovnebs da kanoniT gansazRvrul i mmarTvel obiti urTierTobebis adgil s araformal uri urTierTobebi da patron-kl ientel isturi qsel ebi ikavebs.

sazogadoebrivi monawil eobis dabal i done

- ver Seiqmna demokratiul i marTvis formebi adgil obriv doneze;
- sazogadoebisaTvis saj aro informacia Znel i mosapovebel ia;
- reagireba sazogadoebis moTxovnebze sustad da araefeqturad xdeba, an saerTod ar xorciel deba;
- TanamSroml oba sazogadoebriv organizaciebTan, iSviaTi gamonakl isis garda, jerac sustia da ver axdens gavl enas adgil obrivi pol itikis formirebis procesze.

sazogadoebis indeferentul oba

- moqal aqeTa mxridan samarTl ebrivi iniciativis praqtika real urad ar arsebobs;
- moqal aqeTa monawil eoba gadawyvetil ebis miRebis procesSi metad sustia;
- saj aro Sexvedrebis praqtika TiTqmis ar gamoiyeneba.

4. administraciul -teritoriul i mowyobis safuZvl ebi

saxel mwifos administraciul -teritoriul i mowyobis sakiTxis gadawyveta decentral izaciis procesis upirvel es amocanad iTvl eba. sanam ar aris garkveul i, ra erTeul ebSi xorciel deba TviTmmarTvel oba, SeuZl ebel ia naTl ad iqnes gamijnul i rogorc funciebi, kompetenciebi da ufl ebamosil ebani, ise finansuri resursebi da qonebrivi sakiTxebi.

am mxriv Zvel i demokratiis qveynebi mniSvnel ovnad gansxvavdebian Cvengan. evropasa Tu aSS-Si demokratiul i procesebis gaZl ierebis momentisaTvis ukve met-nakl ebad Camoyal ibebul i iyo am qveynebis administraciul -teritoriul i ruka da ufl ebebis gadacema arsebul i real obis fargl ebSi mimdinareobda.

axal i demokratiis qveynebi aRniSnul i sakiTxi jer kidev ar aris mogvarebul i. totalitarul i memkvidreobis erTerT gamovl enad unda CaiTval os am qveyanaTa araadekvaturi teritoriul i mowyoba. administraciul i erTeul ebi xSirad iqmnebodnen ara itoriul i memkvidreobis gaTval iswinebiT, aramed koniuqturul i mosazrebebidan gamomdinare da marTvis avtoritarul i sistemis gaZl ierebas da Zal aufl ebis maqsimal ur koncentracias isaxavdnen miznad.

amis naTel i dadasturebaa postsabWoTa qveynebi raionul i donis SemoReba. Tavis droze mmarTval obis es done, rogorc e.w. sameurneo-ekonomikuri rgol i, ise Camoyal ibda da ama Tu im teritoriaze mmarTvel i (da erTaderTi) pol itikuri partiis wevrTa raodenobaze iyo damyarebul i. social isturi ekonomikis sabazro ekonomikad transformaciis procesma da mraval partiul i marTvis model ze gadasvl am raionul dones gamoacal a rogorc pol itikuri, ise ekonomikuri arsebobis safuZvel i da dReisaTvis igi central uri xel isufl ebis mier regionebeze, xSirad ukanono, zewol is instruments warmoadgens (central uri xel isufl ebis administraciul i resursebis gamoyeneba saarCevno periodSi; finansuri resursebis central izebul i, araadekvaturi gadanawil eba, da aqedan damomdinare, korufciul i meqanizmebis gaZl iereba da a.S.).

dReisaTvis aSkara xdeba, rom:

- raionul i done ufroa daSorebul i mosaxl eobisagan, vidre municipal uri done, rac arTul ebs sazogadoebis mxridan efeqturi kontrol is ganxorciel ebis process;
- amave dros raionul doneze resursebis koncentracia bevrad probl ematuria misi SedarebiTi simciris gamo, vidre es regionul doneze ganxorciel deboda.

ase rom xel isufl ebis es done araefekturad axorciel ebs rogorc sazogadoebrivi momsaxurebis miwodebis, ise adgil obrivi demokratiis gadnviTarebis funciebs: pirvel isaTvis igi metismetad mcirea, xol o meorisatvis - metismetad didi.

dedaqal aqSi adgil obrivi TviTmmarTvel obis srul fasovani damkvidreba winmswreb instituciur gaazrebasa da garkveul administraciul -teritoriul reorganizacias saWiroebs.

amis mizezia zogadad urbanul kul turisatvis damaxasiaTebel i gazrdil i social uri distanciebi da adamanTa qal aquri garemosagan gaucxoeba. am tendenciebs emateba dabal i pol itikuri kul tura, qal aquri TviTsegnebis daqveitebul i done, xel isufal Ta piradi da jgufuri interesebi, mosaxl eobis izol ireba gadawyvetil ebaTa miRebis procesisagan da dedaqal aqis moZvel ebul i administraciul -teritoriul i organizaciul i struqtura.

Sedegad saxezea:

- mosaxl eobis gaumarTl ebl ad didi distancireba adgil obrivi xel isufl ebisagan;
- e.w. "participaciis" praqtikis ganuviTarebl oba;
- qal aquri infrastruqturis marTvis garTul eba;
- saxel mwifoebrivi da adgil obrivi interesebis mkveTri urTierTdapirispireba da a.S.

2000 wl is noemberSi ganxorciel da Tbil isSi arsebul i 10 raionis meqanikuri gamsxvil eba 5 raionad (isani-samgoris, mTawminda-krwanisis, vake-saburTal os, didube-CuRureTisa da gl dani-naZal adevis raionebi). TiToeul i maTgani, mosaxl eobis raodenobiT, saqarTvel os sididiT meore qal aqs - quTaiss gautol da. brZanebul ebas aranairi

gamokveTil i motivacia, dasabuTeba Tu koncefcia ar edo safuZvl ad. am procesSi ar yofil a gaTval iswinebul i:

- korelacia administraciul -teritoriul i erTeul is zomasa da mis marTvaSi mosaxl eobis monawil eobas Soris;
- sazogadoebrivi azri;
- reorganizaciis mizani (urban-menejmentis, TviTmmarTvel obis optimizaciis, politikuri interesebi);
- qarTvel i Tu ucxoel i eqspertebis mosazrebebi da saerTaSoriso gamocdil eba.

qal aqebis marTvis decentralizebis sakvanZo sakiTxs warmoadgens maTi mmarTvel obis pirveladi erTeul ebis optimaluri raodenobis dadgena, rac mraval faqtorzea damokidebul i.

evropis qal aqebis praqtika am mxriv metad Wrel suraTs izl eba, Tumca garkveul i kanonzomierebebis danaxva mainc SesaZl ebel ia.

evropis mcire qveynebis dedaqal aqTa umetesobaSi administraciul i erTeul is mosaxl eoba meryeobs 30-dan 60 aT. mcxovrebamde (bratislava, oslo, vena, vilniusi, stockholm, amsterdami, briuseli, sofia, talini, zagrebi, skopie da a.S.).

evropis didi qveynebis dedaqal aqebSi, romlebic Tavistavad warmoadgenen megapolisebs, teritoriul erTeul ebSi mcxovrebtaricxvi varirebs 90-dan 140 aTasamde (londoni, varSava, parizi, madridi, romi).

yvela am qal aqTa absolutur umravlesobaSi (mcire gamonaklisis garda) teritoriul i erTeul ebis warmoadgenen TviTmmarTvel obis erTeul ebs. ukidures SemTxvevaSi maTminiWebul i aqvTmniSvnelovani administraciul i funqciebi mainc.

SedarebisaTvis Tbilisis teritoriul erTeul ebSi (raionebSi) mosaxl eobis saSualodenoba 220 aT. mcxovrebs Seadgens. amavedros, miuxedavad raionul i biujetebis arsebobisa, ar arsebobs am ukanasknelis makontrol ebeli arCeviti warmoadgenlobiti organoebi, rac TviTmmarTvel obis evropul i qartiis normebs uxeSi darRvevaa.

arsebul i xarvezebis gamosworebisaTvis saWiroa Tbilisis administraciul teritoriul i mowyobis Sevla, rac, Tavismxriv, moitxovs:

- subsidiarobis fuZemdebluri principis gaTval iswinebit qal aqis marTvis pirveladi erTeul ebis aragamsxvil ebas, aramed, piriqit - ganmsxvil ebas;
- administraciul -teritoriul i erTeul ebis TviTmmarTvel erTeul ebad transformirebas.

amgvami midgoma srulad Seesatyiseba TviTmmarTvel obis ideologiis struqturul -teritoriul i qvakuTxeds - bunebrivi sazogadoebis ideas da Tbilisis pirobebSi tradiciul i "ubnebis" bazaze teritoriul i TviTmmarTvel i erTeul ebis Camoyalibebas gulisxmons, iseti faqtorebis gaTval iswinebit, rogoricaa:

- istoriul i tradicia;
- orografiul i mijnebi;
- mosaxl eobis teritoriul i TviTidentifikacia;
- demografiul i suraTi;
- mentaluri rukebi;
- arqiteqturul -gegmarebiti tipologia;
- socialuri da sainjinfrastruqtura;
- satransporto-sakomunikacio sistema;
- uzravi qonebis fasebis reliefi;
- ganvitarebis perspeqtiva generaluri gegmis mixedvit;
- ZeglTadacviti statusi da sxva.

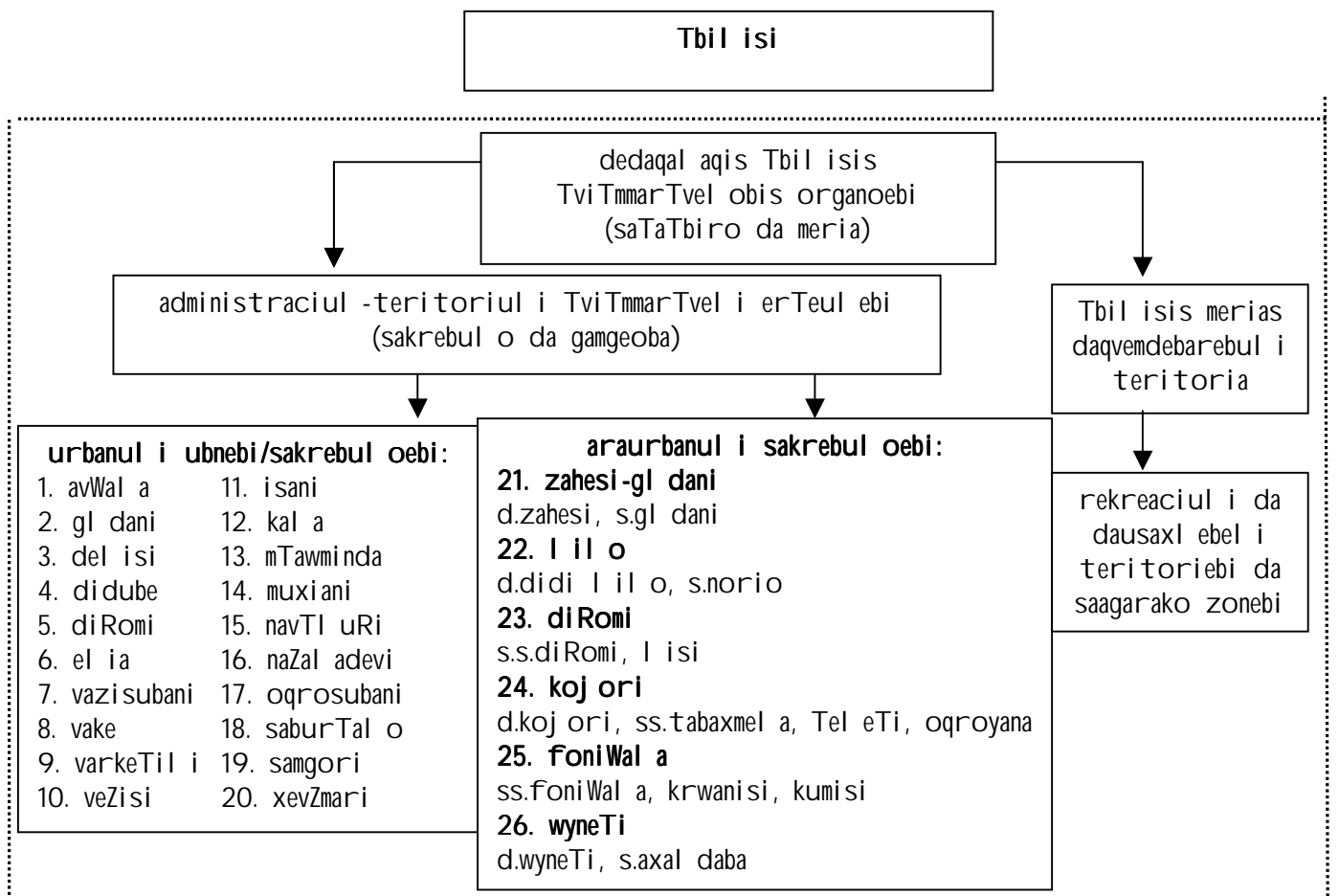
axali administraciul -teritoriul i mowyobis mxriv saqarTvelos dedaqal aqSi ufro ukeTesi situacia, vidre regionebSi. Tbilisis administraciul -teritoriul i mowyobis procesi bevrad umtkivneulod SeiZleba ganxorciel des regionebTan (gansakutrebT politikurwarmonaqmnebtan da eTnikuranklavebtan) Sedarebit.

saqarTvelos dedaqal aqis administraciul -teritoriul i mowyobis warmodgenili xedvis mixedvit Tbilisis TviTmmarTvel obaSi erTiandeba 2006 wl is 1 ianvris mdgomareobit

dazustebul i Tbil isis teritoria¹, agreTve dRevandel i mcxeTis da gardabnis raionebis teritoriis nawil i, sul 50 dasaxl eba, roml ebi dReisaTvis gaerTianebul ni arian 13 teritoriul erTeul Si:

1. qal aq Tbil isis sakrebul o: Tbil isi, daba wyneTi, sofl ebi axal daba, oqroyana;
2. gl danis sakrebul o (mcxeTis raioni): sofl ebi gl dani, l el ubani, mamkoda, mSral xevi;
3. didi l il os sakrebul o (gardabnis raioni): daba didi l il o, sofl ebi varkeTil i, nasaguri, patara l il o, winubani;
4. diRmis sakrebul o (mcxeTis raioni): sofl ebi diRomi, didgori, zurgovana, Tel ovani, Zvel i veZisi;
5. zahesis sakrebul o (mcxeTis raioni): daba zahesi, sofl ebi karsani, muxaTgverdi;
6. Tel eTis sakrebul o (gardabnis raioni): sofl ebi zemo Tel eTi, axal wyaro, muxran-Tel eTi, qvemo Tel eTi, wal asyuri;
7. koj oris sakrebul o (gardabnis raioni): daba koj ori, sofl ebi dideba, kveseTi, kikeTi, samadl o;
8. krwanisis sakrebul o (gardabnis raioni): sofel i krwanisi;
9. kumisis sakrebul o (gardabnis raioni): sofel i kumisi;
10. l isis sakrebul o (mcxeTis raioni): sofl ebi l isi, agaraki, bevreTi, Txinval i, l el obi, msxal didi, muxaTwyaro, tabaruki, qvemo l isi, Zal anTxevi, wodoreTi;
11. norios sakrebul o (gardabnis raioni): sofl ebi norio, qviSiani, wiTel ubani;
12. tabaxmel is sakrebul o (gardabnis raioni): sofl ebi tabaxmel a, Sindisi, wavkisi;
13. foniWal is sakrebul o (gardabnis raioni): sofel i foniWal a.

4.1. Semotavazebul i administraciul i mowyobis sqema²

¹ Tbil isis teritoriis sazRvrebis ganisazRvrebis Sesabamisi komisiis mier 2005 wl is bol omde.

² ubnebis CamonaTvali da sazRvrebis dazustdeba statistikuri masalis damuSavebis Semdeg.

administraciul i mowyobis aRniSnul i model is mixedviT yal ibdeba saqarTvel os dedaqal aqis TviTmmarTvel obis ori done:

1. Tbilisi, rogorc erTiani TviTmmarTvel oba, romelic faqtiurad regionul i donis funqciebs asrul ebs da
2. mis Semadgenl obaSi arsebul i administraciul -teritoriul i erTeul ebi, roml ebic warmoadgenen TviTmmarTvel obis pirvel ad, qveda dones.

aRniSnul i sistemis ganxil visas aucil ebl ad unda iqnas gaTval iswinebul i Semdegi garemoeba: mTel i teritoria ar SeiZl eba ganxil ul iyos, rogorc erTiani, identuri teritoria. real urad aRniSnul fartze oTxi zonis gamoyofa aris Sesazl ebel i:

1. uSual od qal aq Tbilisis urbanul i ganaSenianebs zona;
2. araurbanul i (sasofl o tipis) dasaxl ebebi da maTadmi daqvemdebarebul i teritoria;
3. saagarako zonebi, sadac ar aris mudmivi mosaxl eoba;
4. rekreaciul i zonebi, romelic arc erT sakrebul os Semadgenl obaSi ar Sedis (mimdebare tyiani masivebi, dausaxl ebel i teritoria da sxv.).

aRniSnul idan gamomdinare, gansxvavebul i iqneba maTi statusic:

- urbanul i ganaSenianebs zona daiyofa ubnebad, romel Tac eqnebaT TviTmmarTvel obis statusi, eyol ebaT sakuTari warmoadgenl obiTi da aRmasrul ebel i arCeviTi organoebi. urbanul i ubnebs mosaxl eobis saSual o odenoba savaraudod 50-60 aTasi mcxovrebi fargl ebSi iqneba.
- sasofl o (araurbanul i) dasaxl ebebi Seqmnian gamsxvil ebul sakrebul oebis, romel Sic Seva Sesabamisi sasofl o-sameurneo savargul ebi (mosaxl eobis saSual o odenoba 10 aTasi mcxovrebi).
- saagarako da rekreaciul i, aseve dausaxl ebel i zonebi (mag. Tbilisis zRvis mimdebare teritoria, Trial eTisa da saguramos qedebis ferdobebi da a.S) uSual od daeqvemdebarebian Tbilisis TviTmmarTvel obas im dromde, sananam ar moxdeba maTi dasaxl eba da ar Seiqmnebian Sesabamisi ubnebi.

SemoTavazebul i sqema gul isxmobs Tbilisis teritoriaze 26 pirvel i donis TviTmmarTvel obis Seqmnas.

perspeqtivaSi aRniSnul i dayofa Sesazl oa Seicval os mosaxl eobis demografiul i moZraobis, Semdgomi urbanizaciis, axal i zonebis dasaxl ebis da sxva faqtorebis mizeziT. ama Tu im teritoriis sazRvrebis Secvl a, erTeul Ta erTmaneTTan Serwyma-gayofa da axal i erTeul ebis Camoyal ibeba Seva Tbilisis xel isuflebis ufl eba-moval eobaSi.

5. kompetenciebi da ufl ebamosil ebebi

5.1. saerTaSoriso gamocdil ebis anal izi

adgil obrivi TviTmmarTvel obis struqturebis gansazRvris paral el urad gansazRvrul i unda iyos is funqciebi, kompetenciebi da ufl ebamosil ebani, roml ebsac es organoebi Seasrul eben.

adgil obrivi TviTmmarTvel obis mizania adgil obrivi teritoriul i erTeul is fargl ebSi sazogadoebis interesebze dafuznebuli marTvis procesis ganxorciel eba, rac mocavs Semdeg funqciebs: adgil obrivi politikis formireba, dagegmil i saqmianobebisaTvis aucil ebel i resursebis gansazRvra da misi marTva, adgil obrivi TviTmmarTvel obis qonebis marTva, adgil obrivi biujetebis Sedgena, ganxil va, damtkiceba da kontrol i, saxel mwifos mier del egirebul i funqciebis ganxorciel eba. aqve naTI ad unda gaimij nos warmomadgenl obiTi da aRmasrul ebel i organoebis roli ebi.

meore umniSvnel ovanesi sakiTxia uSual od kompeteciaTa, momsaxurebis im formebs zusti gansazRvra, roml ebi danawil deba sxvadasxva donis mmarTvel obiT struqturebs Soris.

rogorc wesi, gamoyofen momsaxurebis eqvs kategorias. esenia: strategiul i (Sors mimaval i perspeqtivebi); pirvel ad moTxovnil ebaTa dakmayofil eba (j andacva, sabinao fondi, ganaTI eba, social uri dacva); sazogadoebrivi uSiSroebis dacva (wesrigis dacva, kanonis aRsrul eba); sazogadoebrivi da (gzebi, ganaTeba, bunebis dacva); kerZo komfortis Seqmna (transporti, kul tura, dasveneba, komunal uri momsaxureba); registracia (licenzireba).

aRniSnul i kompetenciebi sam bl okad SeiZl eba daj gufdes. esenia: eqskl uziuri (sakuTari), sxva (centri da regioni municipal itetebisaTvis, centri regionisaTvis) donebis mier del egirebul i da saerTo (centri-regioni, regioni-municipal iteti, centri-regioni-municipal iteti da centri-municipal iteti) kompetenciebi. am sferoebSi ar Sedis central uri xel isufl ebis dekoncentrierebul i organoebis mier uSual od adgil ebze gansaxorciel ebel i kompetenciebi (magal iTad Tavdacvisa da uSiSroebis sistemebis teritoriul i organoebis saqmianoba, dasaqmebis pol itika, sagareo da Sinagani saqmeebi, marTI msaj ul eba da a.S.), rac scdeba adgil obrivi TviTmmarTvel obis sferos da uSual od central uri xel isufl ebis mier xorciel deba erovnul i pol itikis fargl ebSi. mesame umniSvnel ovanesi sakiTxia ufl ebamosil ebaTa gamij vna. ZiriTadad arsebobs ufl ebamosil ebaTa 5 forma: administrirebis, momsaxurebiTi, dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio. eqskl uziuri kompetenciebis ganxorciel ebis yvel a am ufl ebamosil ebis ganxorciel eba adgil obrivi TviTmmarTvel obis prerogativa. del egirebul i kompetenciebis SemTxvevaSi adgil obrivma TviTmmarTvel obam SeiZl eba ganaxorciel os ufl ebamosil ebaTa nawil i. magal iTad, ganaTI ebis sistemaSi SesaZl oa ubans gaaCndes skol ebis administrirebis da momsaxurebis moval eoba, xol o regul irebia (Sesabamisi normatiul i aqtebiT), am saqmianobis dafinanseba da sainvesticio ufl ebamosil eba central ur xel isufl ebas (am SemTxvevaSi ganaTI ebis saministros) eval eba.

funqciaTa gansazRvrisas dasaSvebia eqsperimentireba marTvis ukeTesi model ebis Sesaqmnel ad. dRevandel i msofil iosaTvis damaxasiaTebel ia erTi mniSvnel ovani tendencia - XX saukunis 80-iani wl ebidan SeimCneba mmarTvel obis adgil obrivi donis ufl ebaTa rol is zrda. am fonze seriozul i probl emebi gaaCniaT postsabWouri sivrcis qveynebs. rogorc wesi, funqciebi, kompetenciebi da ufl ebamosil ebani gaumij navia da, Zal ze xSirad, erTmaneTSia aRreul i.

da bol os, adgil obrivi TviTmmarTvel obis funqciebze saubrisas xazi unda gaesvas kidev or tendencias. jer erTi, xdeba adgil obrivi aRmasrul ebel i xel isufl ebis depol itizacia, da meorec, metad swrafi tempebiT mimdinareobs zogierTi momsaxurebis saxis (magal iTad qvel moqmedeba da sabinao saagentoebis muSaoba) privatizacia-komercial izacia da/an sazogadoebrivi seqtorisaTvis gadacema.

zemoTqmul idan gamomdinare, aucil ebel ia sabazro ekonomikis fuZemdebl uri principis, Tavisufal i konkurenciis principis dacva. aqedan gamomninare, saWiroa kanondebl obiT iqnas daregul irebul i TamaSis wesebi:

- TviTmmarTvel i erTeul is (qal aqi, ubani) xel isufli ebs organoebi kompetencias, romel ic dakavSirebul ia ekonomikuri saqmianobis ganxorciel ebasTan, axorciel ebs mxol od im SemTxvevaSi, Tu anal ogiur (identur) sferoSi ar saqmianobs kerZo samarTli is fizikuri da/an iuridiul i piri/pirebi;
- Tu aseT kompetencias TviTmmarTvel i erTeul i (qal aqi, ubani) ukve axorciel ebs da sferoSi Semovida kerZo samarTli is fizikuri da iuridiul i piri, TviTmmarTvel i erTeul is (qal aqi, ubani) xel isufli ebs organo axdens aRniSnul sferoSi saqmianobis Sewyvetas, am saqmianobasTan dakavSirebul i qonebis likvidaciis, gayidvis an transformaciis gziT;
- TviTmmarTvel i erTeul is (qal aqi, ubani) xel isufli ebs organoebi zrunaven da axal iseben kerZo samarTli is fizikuri da iuridiul i pirebis CarTvas maTi eqskl uziuri kompetenciebis ganxorciel ebs procesSi;
- saval debul o kompetenciebis Sesrul ebs xarisxis da mocul obis Sencirebis xarj ze ar unda gaizardos nebayofli obiTi kompetenciebis Sesrul ebs mocul oba da xarisxi.

5.2. TviTmmarTvel i erTeul is kompetenciebisa da ufl ebamosil ebebis saxeebi

saj aro kompetenciebi iyofa saval debul o da nebayofli obiT kompetenciebad.

TviTmmarTvel i erTeul is (qal aqi, ubani) xel isufli ebs organoebis saqmianobis areal i Semofargl ul ia Semdegi kompetenciebiT:

- saval debul o eqskl uziuri,
- nebayofli obiTi eqskl uziuri,
- misTvis del egirebul i,
- xel isufli ebs sxva doneebTan saerTo,
- narCeni.

TviTmmarTvel i erTeul ebs kompetenciebTan mimarTebaSi arsebobs 5 saxis ufl ebamosil eba, romel iuc uzrunvel yofs konkiretul i kompatenciis ganxorciel ebas. esenia: administraciul i, momsaxurebiTi, sainvesticio, maregul irebel i da dafinansebis ufl ebamosil ebebi.

TviTmmarTvel i erTeul is (qal aqi, ubani) xel isufli ebs organoebi kompetenciebis ganxorciel ebisas iyeneben Semdeg formebs:

- sakuTari samsaxurebis Seqmna (dauSvebel ia ekonomikuri an uSual o sameurneo saqmianobis ganxorciel eba aseTi tipis samsaxuris mier);
- kerZo samarTli is fizikuri da iuridiul i pirebis (sawarmo, kavSiri, fondi) saSual ebiT.

kerZo samarTli is fizikuri da iuridiul i pirebis saSual ebiT kompetenciebis ganxorciel ebisas gamoiyeneba saj aro Sesyidvebis maregul irebel i kanonmdebl oba.

5.3. kompetenciebis saerTo nusxa

kompetenciaTa da ufl ebamosil ebaTa gamij vna central ur xel isufli ebas, dedaqaq aqisa da adgil obriv (ubani) TviTmmarTvel obebs Soris saqarTvel os dedaqaq aqSi garkveul wil ad gansxvavdeba saqarTvel os danarCeni regionevisa da TviTmmarTvel obebis kompetenciaTa da ufl ebamosil ebaTa gamij vnisagan ori ZiriTadi garemebis gamo:

1. saqarTvel os dedaqaq aqs aqvs gansakuTrebul i statusi. Tbil isis TviTmmarTvel oba axorciel ebs saqarTvel os central uri xel isufli ebs institutebis momsaxurebas

მთელი რიგ სფეროებს. მთელი რიგი კომპეტენციების განხორციელებას ტერიტორიული ობიექტების ორგანოები, სახელმწიფოებრივი ინტერესების დაცვის აუცილებლობიდან გამომდინარე, ახდენენ საკმარისი კოორდინირებას ცენტრალური ხელისუფლების ორგანოებთან. არნისული გარემოების გარდა, განსხვავება გამოიხატება იმაშიც, რომ თბილისი ხელისუფლება ერთსა და იმავე დროს ერთდროულად ასრულებს რეგიონული დონისა და ტერიტორიული ობიექტების ფუნქციებს.

2. თბილისი უბნების კომპეტენციებისა და უფლებამოსილებათა კანონმდებლობითი დასაზღვრავი უზრუნველყოფის საკითხები (საერთაშორისო სხვა ტერიტორიული ობიექტების ექსკლუზიური კომპეტენციების უზრუნველყოფის საკითხები) იმ მოსაზრებიდან გამომდინარე, რომ ღალატი, როგორც ერთიანი ორგანიზმი, ვერ განხორციელებს კალკულაციურ სერვისებს სასაზღვრო უბნების დონეზე (მაგალიტისათვის, ტუტეების ადგილობრივი საზოგადოებრივი ტრანსპორტი შეიქმნება იყოს პირველი დონის (ღალატი, ტემი, სოფელი) ტერიტორიული ობიექტების ექსკლუზიური კომპეტენცია, თბილისში, როგორც დიდ ღალატში, ეს თბილისი სატაბიროსა და მერიის კომპეტენციის უნდა შეიქმნას, ვინაიდან მისი (სამარსუტო მინიავტობუსები, მეტროპოლიტენი და სხვ.) მართვა უბნის დონეზე და მოქმედება უბნის ფარგლებში არაა რეალურია.

kompetencia	ubani								Tbil isi								centri							
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
ganaTI eba																								
skol amdel i aRzrda				n	n	n	n	n																
dawyebiTi ganaTI eba										d						n								
sabazo ganaTI eba										d						n								
saSual O ganaTI eba										d						n								
special izebul i da teqnikuri ganaTI eba											O	n	n	n	n	n				O				
skol a-internatebi								e				S	S	S	S	S								
umaRI esi ganaTI eba ¹																	e				S	S	S	S

kompetencia	ubani								Tbil isi								centri							
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
j andacva										e						n								
saavadmyofoebi (saqal aqo mniSvnel obis)																n								
saavadmyofoebi (erovnul i mniSvnel obis)																	e			n	n	n	n	
ambul atoriebi					S	S	S	S																
sazogadoebrivi j amrTel obis dacva											d					n						S	S	n
pirvel adi sameicino daxmareba ²										e						S								S
profil aqtika					S	S																	S	S
saoj axo medicina					n	n	n	n																
special uri medicina																						O	S	S
j andacvis pol itikis dagegma da kontrol i																						O	S	S
samedicino statistikis warmoeba					O	S	S															O	S	S

kompetencia	ubani								Tbil isi								centri							
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
kul turul i mankvidreoba																								
kul turis Zegl Ta dacva (adgil . mniSv.)										e						S								
kul turis Zegl Ta dacva (erovnul i mniSv.)																								
muzeumebi (adgil obrivi mniSvnel obis)					n	n	n	n														S	S	S
muzeumebi (saqal aqo mniSvnel obis)										e						S								
muzeumebi (erovnul i mniSvnel obis)																								

kompetencia	ubani								Tbil isi								centri									
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8		
dasveneblis industria																										
saki ubo dawesebul ebebi/gasarTobi centreb	e			n	n	n	n	n																		S
Teatrebi (adgil obrivi mniSvnel obis)	e			n	n	n	n	n																		S
Teatrebi (saqal aqo mniSvnel obis)									e		n	n	n	n	n											S
Teatrebi (erovnul i mniSvnel obis)																	e				n	n	n	n	n	S
kinoTeatrebi																										S
gamofenebi da gal ereebi (adgil . mni Svne.)	e			n	n	n	n	n																		S
gamofenebi da gal ereebi (saqal aqo mniSv.)									e		n	n	n	n	n											S
gamofenebi da gal ereebi (erovnul i mniSv.)																	e				n	n	n	n	n	S

kompetencia	ubani								Tbil isi								centri									
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8		
intel eqtual uri aqtivoba																										
bibi ioTekebi (adgil obrivi mniSvnel obis)	e			S	S	S	S	S																		S
bibi ioTekebi (saqal aqo mniSvnel obis)									e		S	S	S	S	S											S
bibi ioTekebi (erovnul i mniSvnel obis)																	e				S	S	S	S	S	S
arqivi (adgil obrivi mniSvnel obis)	e			S	S	S	S	S																		S
arqivi (saqal aqo mniSvnel obis)									e		S	S	S	S	S											S
arqivi (erovnul i mniSvnel obis)																	e				S	S	S	S	S	S

kompetencia	ubani								Tbil isi								centri									
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8		
sportul i da svx. saxis RonisZiebebi																										
sportul i dawesebul ebebi (adgil . mniSv.)	e			n	n	n	n	n																		S
sportul i dawesebul ebebi (saqal aqo mniSv.)									e		n	n	n	n	n											S
sportul i dawesebul ebebi (erovnul i mniSv.)																	e				n	n	n	n	n	S
fizikuri kul tura	e			n	n	n	n	n																		S
special izirebul i skol ebi											O	n	n	n	n	n					O					S
turizmis da dasveneblis menedzmenti			O	n	n	n	n	n																		S

kompetencia	ubani								Tbil isi								centri							
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
garemos dacva da sanitarul i sakiTxebi									e															
wyl is da niadagis dacva (saqal aqo mniSv.)																								
wyl is da niadagis dacva (erovnul i mniSv.)																	e				S	S	S	S
atmosferul i haeris dacva																					S	S	S	S
fl orisa da faunis marTva									e															
garemos dacvis RonisZiebebi																					O	S	S	S
tyiT sargebl oba (saqal aqo mniSvnel obis)									e															
tyiT sargebl oba (erovnul i mniSvnel obis)																								
miwaTsargebl oba									e															
dacul i teritoriebis marTva																								
sanitarul i dacva									e												S	S	S	S
veterinaria																								
myar(arasaxi faTo)marCenTa deponireba/util izacia									e															
sakanal izacio narCenebis gasufTaveba/util izacia									e															
stigiuri ubedurebis Sedegebis i ikvi dacva																								
wiaRiseul i (adgil . gavr cel ebis resursebi)									e															
wiaRiseul i (strategiul i resursebi)																								
wyl is resursebi (saqal aqo mniSvnel obis)									e												S	S	S	S
wyl is resursebi (erovnul i mniSvnel obis)																								

kompetencia	ubani								Tbil isi								centri							
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
energetika																								
el eqtroenergiis generacia																								
el .energiis gadacema da dispeCer izacia																								
el eqtroenergiis distribucia																								
bunebrivi airis transportireba																								
bunebrivi airis distribucia																								
central uri gaTobis sistenebi																								

kompetencia	ubani								Tbil isi								centri								
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	
social uri dacva																									
umwecoTa specificikuri daxmareba (adgil . mniSvn.)	e			n	n	n	n	n																	
umwecoTa specificikuri daxmareba (saqal aqo mniSvn.)		d		s	s				e					n	n	n									s
umwecoTa specificikuri daxmareba (erovnul i mniSvn.)		d		s	s																				s
daucvel i/mowylvyl adi fenebis daxmareba (adgil .)	e			n	n	n	n	n																	s
daucvel i/mowylvyl adi fenebis daxmareba (saqal aqo)		d		s	s				e					n	n	n									s
daucvel i/mowylvyl adi fenebis daxmareba (erovnul i)		d		s	s																				s
inval idTa daxmareba (adgil obrivi mniSvnel obis)	e			n	n	n	n	n																	s
inval idTa daxmareba (saqal aqo mniSvnel obis)		d		s	s				e					n	n	n									s
inval idTa daxmareba (erovnul i mniSvnel obis)		d		s	s																				s
umuSevarTa daxmareba (adgil obrivi mniSvnel obis)	e			n	n	n	n	n																	s
umuSevarTa daxmareba (saqal aqo mniSvnel obis)		d		s	s				e					s	s	s									s
umuSevarTa daxmareba (erovnul i mniSvnel obis)		d		s	s																				s
social uri (diagnostikuri/zrunviti) servisebi																									s
saerTo spensio uzrunvel yofa																									s
personal uri da uwyebrivi pensionerebi																									s
usaxl karoebis binebit uzrunvel yofa (adgil .) ³	e			s	s	s	s	s																	s
usaxl karoebis binebit uzrunvel yofa (saqal aqo) ³		d		s	s				e					n	n	n									s
usaxl karoebis binebit uzrunvel yofa (erovnul i) ³		d		s	s																				n

kompetencia	ubani								Tbil isi								centri								
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	
sivrciti mowyooba, qal aqTmSenebl oba, mSenebl obaze kontrol i																									
miwaTsargebl obis general uri gegma								e						s	s	s									s
regionul i dagegmareba								e						s	s	s									s
detal uri dagegmareba			d	s	s										s	s	s								
mSenebl obaze kontrol i								e						s	s	s									s

kompetencia	ubani								Tbil isi								centri							
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
sagzao infrastruqtura da transporti																								
erovnul i mniSvnel obis saavtomobil o gzebi																	e			S	S	S	S	S
saqal aqo mniSvnel obis magistral ebi																				S	S	S	S	S
adgil . mniSvn. saavtomobil o gzebi/quCebi	e			S	S	S	S	S																
saerToerovnul i sazog. avtotransporti																	e			n	n	n	n	n
saqal aqo sazogadoebrivi avtotransporti																								
sarkinigo transporti																	e			n	n	n	n	n
metropol iteni																								
tramvai																								
trol eibusi																								
sabagiros transporti																								
wyl is transporti																								
sahaero transporti																	e			n	n	n	n	n

kompetencia	ubani								Tbil isi								centri							
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
keTil mowyoba da komunal uri sfero																								
myari sayofacxovrebo narCenebis Segroveba da gatana	e			S	S	S	S	S																
sxva arasaxifaTo myari narCenebis Segroveba da gatana	e			S	S	S	S	S																
saxifaTo (m.S. radioaqturi) narCenebis gatana																								
sisuTTavis dacvis prevenciul i RoniSziebebi	e			S	S	S	S	S									e			S	S	S	S	S
quCebis dasuTTaveba-morecxva	e			S	S	S	S	S																
I okal uri saniaRvre meurneoba																								
magistral uri saniaRvre meurneoba																								
sasnel i wyl iT momarageba		d		S	S																			
tegnikuri wyl iT momarageba		d		S	S																			
adgil obrivi mel ioracia	e			S	S	S	S	S																
Camdinare wyl ebi		d		S	S																			
skverebi, sxva saxis gamwvaneba, bul varebi	e			S	S	S	S	S																
parkebi, baRebi, tyeebi, rekreaciul i gamwvaneba																								
keTil mowyoba da gareganaTeba	e			S	S	S	S	S																
sasafI aoebi																								

kompetencia	ubani								Tbilisi								centri							
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
Zogadi amocanebi																								
samoqal aqo registarcia		d		s	s																	s	s	s
sazogadoebrivi wesrigi											o	s	s	s	s	s			o				s	
kriminal uri policia																	e			s	s	s	s	s
saxanZro usafrTxoeba								e	s	s	s	s	s	s	s									
samoqal aqo Tavdacva																e			s	s	s	s	s	
arCevnebis organizeba																e			s	s	s	s	s	
momxamrebel Ta ufl ebebis dacva		d		s	s											e			s	s	s	s	s	
standartizacia da sertificireba																e			s	s	s	s	s	
tel ekomunikaciebi																e			n	n	n	n	n	

cxrili svetebis mniSvneloba:

1. eqskl uziuri funqcia,
2. del egirebuli funqcia,
3. erTobi ivi funqcia,
4. administraciuli ufl ebamosil eba,
5. momsaxurebiTi ufl ebamosil eba,
6. daFinansebis ufl ebamosil eba,
7. maregul irebeli ufl ebamosil eba,
8. sainvesticio ufl ebamosil eba.

aRniSvnebis mniSvneloba:

- e - eqskl uziuri,
- d - del egirebuli,
- o - saerTo,
- s - saval debul o,
- n - nebayofl obiti.

SeniSvnebi:

- 1 - aFinansebis mxolod nawils, mag. 30%-s,
- 2 - SezRuduli specialuri SemTxvevebisTvis,
- 3 - forsmajorul i situaciis gamo usaxl karod darCenilebi.

5.4. dedaḡal aḡisa da ubnebis kompetenciebi da ufl ebamosil ebani

5.4.1. dedaḡal aḡis saval debul o da nebayofl obiT eqskl uziuri ufl ebamosil ebebi

5.4.1.a. saval debul o eqskl uziuri ufl ebamosil ebebi

ganaTl ebis sferoSi:

- skol a-internatebi.

janmrTel obis dacvis sferoSi:

- pirvel adi samedicino daxmareba.

kul turiul i memkvidreobisa da intel eqtual uri aḡtiovobis sferoSi:

- adgil obrivi mniSvnel obis kul turis Zegl Ta dacva,
- saḡal aḡo mniSvnel obis muzeumebi,
- saḡal aḡo bibl ioTekebi,
- arqivebi (saḡal aḡo mniSvnel obis).

garemos dacvisa da sanitarul i sakiTxebis sferoSi:

- wyl isa da niadagis dacva mavne zemoqmedebisagan (saḡal aḡo programebi),
- fl orisa da faunis marTva,
- adgil obrivi mniSvnel obis tyeebi,
- sanitarul i dacva,
- myari narCenebis deponireba, gadamuSaveba da util izacia (garda saxifaTo narCenebisa),
- sakanal izacio narCenebis gasuFTaveba da util izacia,
- adgil obrivi mniSvnel obis wiaRiseul i,
- adgil obrivi mniSvnel obis wyl is resursebi.

sivrciT i mowyobis, ḡal aḡTmSenebl obisa da mSenebl obaze kontrol is sferoSi:

- miwaTsargebl obis general uri gegma,
- regionul i dagegmareba,
- mSenebl obaze kontrol i.

sagzao infrastruḡturisa da transportis sferoSi:

- saḡal aḡo mniSvnel obis magistral ebi.

keTil mowyobis da komunal ur sferoSi:

- magistral uri saniaRvre meurneoba,
- parkebi, baRebi, tyeebi, rekreaciul i gamwvaneba,
- sasafli aoebi.

zogadi amocanebis sferoSi:

- saxanZro usafrTxoeba.

aRniSnul sferoebTan mimaRTebaSi, dedaḡal aḡis TviTmmarTvel obisaTvis administraciul i, momsaxurebiTi, dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil ebebia saval debul o, xol o central uri xel isufl ebisaTvis - zogad maregul irebel i.

aRniSnul sferoTa garda Tbil isis eqskl uziur kompetenciebs ganekuTvneba:

garemos dacvisa da sanitarul i sakiTxebis sferoSi:

- miwaTsargebl oba,

social uri dacvis sferoSi:

- umuSevarTa daxmarebis saḡal aḡo programebi.

am SemTxvevebSi central uri xel isufl eba pasuxismgebel ia zogad maregul irebel i ufl ebamosil ebis ganxorciel ebaze.

dedaḡal aḡis TviTmmarTvel obisaTvis dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil ebebi saval debul oa, xol o Tbil isis ubnebs del egirebul i aḡvT administraciul i da momsaxurebiTi ufl ebamosil ebebi.

5.4.1.b. nebayofl obiT i eqskl uziuri ufl ebamosil ebebi

janmrTel obis dacvis sferoSi:

- saḡal aḡo mniSvnel obis saavadmyofoebi.

dasvenebis industriisa da sprotul i RoniZiebebis sferoSi:

- saqal aqo mniSvnel obis Teatrebi,
- saqal aqo mniSvnel obis gamofenebi da gal ereebi,
- saqal aqo mniSvnel obis sportul i dawesebul ebebi.

sagzao infrasturqturisa da transportis sferoSi:

- saqal aqo saavtomobil o transporti,
- metropol iteni,
- tramvai,
- trol eibusi,
- sabagiros transporti,
- wyl is transporti.

aRniSnul sferoebTan mimaRTebaSi, dedaqal aqis TviTmmarTvel obisaTvis administraciul i, momsaxurebiTi, dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil ebebi nebayofl obiTia, xolo centraluri xelisufl ebisaTvis zogad maregul irebel i ufl ebamosil eba - saval debulo.

aRniSnul sferoTa garda Tbilisis TviTmmarTvel obis nebayofl obiT eqskl uziur kompetenciebs ganekutvneba energetikis sferoSi:

- el eqtroenergiis distribucia,
- bunebrivi airis distribucia.

am SemTxvevaSi Tbilisis TviTmmarTvel oba nebayofl obiT dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil ebebis ganaxorciel ebs. centraluri xelisufl ebisaTvis zogad maregul irebel i ufl ebamosil eba saval debulo.

Tbilisis SemadgenlobaSi Semaval i TviTmmarTvel i erTeul ebze del egirebul ia administraciul i da momsaxurebiTi ufl ebamosil ebebi.

5.4.2. Tbilisis ubnebis saval debulo da nebayofl obiT eqskl uziuri ufl ebamosil ebebi ***5.4.2.a. saval debulo eqskl uziuri ufl ebamosil ebebi***

janmrTel obis dacvis sferoSi:

- ambul atoriebi.

intel eqtualuri aqtivobis sferoSi:

- adgil obrivi mniSvnel obis bibliotekebi,
- adgil obrivi mniSvnel obis arqivebi.

socialuri dacvis sferoSi:

- forsmajorul situaciebSi usaxl karoT darCenil ebis binebit uzrunvel yofa.

sagzao infrasturqturisa da transportis sferoSi:

- adgil obrivi saavtomobil o gzebis da qucebis movl a-patronoba.

ketil mowyobisa da komunal ur sferoSi:

- myari sayofacxovrebo narCenebis Segroveba da gatana,
- sxva arasaxifaTo myari narCenebis Segroveba da gatana,
- sisuflTavis dacvis prevenciul i RonisZiebebi,
- qucebis dasuflTaveba-morecxva,
- lokaluri saniaRvre meurneoba,
- adgil obrivi melioracia,
- skverebi, sxva saxis gamvaneba, bulvarebi,
- ketil mowyoba da gareganaTeba.

aRniSnul sferoebTan mimaRTebaSi teritoriuli erTeul isatvis administraciul i, momsaxurebiTi, dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil ebebi saval debulo.

centraluri xelisufl ebisaTvis zogad maregul irebel i kompetencia saval debulo. amastan dedaqal aqis TviTmmarTvel oba pasuxismgebul ia komunal urs sferos zemoxsenebul i kompetenciebis (melioraciis garda) maregul irebel ufl ebamosil ebaze.

5.4.2.b. nebayofl obiT eqskl uziuri ufl ebamosil ebebi

ganaTI ebiS sferoSi:

- skol amdel i aRzrda.

j anmrTel obis dacvis sferoSi:

- saoj axo medicina.

kul turul i memkvidreobis, dasvenebis industriisa da sportul i da sxva saxis RonisZiebebis sferoSi:

- adgil obrivi mniSvnel obis muzeumebi,
- sakl ubo dawesebul ebebi da garTobis centrebi,
- adgil obrivi mniSvnel obis Teatrebi,
- kinoTeatrebi,
- gamofenebi da gal ereebi,
- adgil obrivi mniSvnel obis sportul i dawesebul ebebi,
- fizikuri kul tura.

energetikis sferoSi:

- central kuri gaTbobis sistemebi.

social uri dacvis sferoSi:

- umweoTa, daucvel fenaTa, inval idTa da umuSevarTa daxmarebis adggil obrivi programebi.

aRniSnul sferoebTan mimarTebaSi, roml ebic Tbil isis teritoriul i erTeul is nebayofl obiT eqskl uziur kompetenciebs warmoadgens: administraciul i, momsaxurebiTi, dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil ebebi nebayofl obiTi.[^] central uri xel isufl ebisTvis - zogad maregul irebel i ufl ebamosil eba saval debul oa.

5.4.3. del egirebul i ufl ebamosil ebebi

5.4.3.a. dedaqal aqisaTvis central uri xel isufl ebisgan del egirebul i ufl ebamosil ebebi

ganaTI ebiS sferoSi:

- dawyebiTi ganaTI eba,
- sabazo ganaTI eba,
- saSual o ganaTI eba.

ganaTI ebiS aRniSnul sferoebTan mimarTebaSi ufl ebamosil ebebi Semdegnairad imij neba:

central uri xel isufl ebisaTvis: dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil eba aris saval debul o.

dedaqal aqisaTvis: administraciul i da momsaxurebiTi ufl ebamosil eba aris saval debul o, dafinansebis da sainvesticio - nebayofl obiTi.

j anmrTel obis dacvis sferoSi:

- sazogadoebrivi j anmrTel obis dacva.

am kompetenciasTan dakavSirebiT:

central uri xel isufl ebisaTvis: dafinansebis da maregul irebel i ufl ebamosil eba aris saval debul o, sainvesticio ki nebayofl obiTi.

dedaqal aqisaTvis: administraciul i da momsaxurebiTi ufl ebamosil eba aris saval debul o, dafinansebisa - nebayofl obiTi.

social uri dacvis sferoSi:

- social uri (diagnostikuri/zrunviti) servisebi.

am SemTxvevaSi central uri xel isufl ebisaTvis: dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil eba aris saval debul o.

dedaqal aqisaTvis: administraciul i da momsaxurebiTi ufl ebamosil eba aris saval debul o, sainvesticio ki nebayofl obiTi.

5.4.3.b. dedaqal aqisa da misi ubnebisatvis central uri xel isufli ebisgan del egirebul i ufl ebamosil eba

garemos dacvisa da sanitarul i sakiTxebis sferosi:

- veterinaria.

aRniSnul sferoSTan mimarTeBaSi:

central uri xel isufli ebisatvis: dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil eba aris saval debul o.

dedaqal aqisa da misi teritoriul i erTeul is xel isufli ebaTaTvis: administraciul i da momsaxurebiti ufl ebamosil eba aris saval debul o.

5.4.3.g. ubnebisatvis central uri xel isufli ebisgan del egirebul i ufl ebamosil ebani

janmrTel obis dacvis sferosi:

- profil aqtika.

social uri dacvis sferos is nawili, romelic Seexeba erovnul i programebis ganxorciel ebas:

- umweoTa specificuri daxmareba,
- daucvel i/mowyvl adi fenebis daxmareba,
- inval idTa daxmareba,
- umuSevarTa daxmareba,
- forsmajorul situaciebSi usaxl karod darCenil ebis binebit uzrunvel yofa.

aRniSnul or sferoSTan mimarTeBaSi ufl ebamosil ebebi Semdegnairad imij neba:

central uri xel isufli ebisatvis: dafinansebis da maregul irebel i ufl ebamosil eba saval debul oa, sainvesticio ki nebayofl obiti.

Tbil isis Semadgenl obaSi Semaval i TviTmmarTvel i erTeul isaTvis administraciul i da momsaxurebiti ufl ebamosil eba saval debul oa.

zogadi amocanebis sferosi:

- samoqal aqo registarcia.

aRniSnul sferoSTan mimarTeBaSi ufl ebamosil ebebi Semdegnairad imij neba:

central uri xel isufli ebisatvis: dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil eba saval debul oa.

Tbil isis Semadgenl obaSi Semaval i TviTmmarTvel i erTeul isaTvis administraciul i da momsaxurebiti ufl ebamosil eba saval debul oa.

5.4.3.d. Tbil isis xel isufli ebisgan ubnebisatvis del egirebul i ufl ebamosil ebani

garemos dacvisa da sanitarul i sakiTxebis sferosi:

- miwaTsargebl oba.

aRniSnul sakiTxSi dedaqal aqis xel isufli ebisatvis: dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil eba saval debul oa.

Tbil isis Semadgenl obaSi Semaval i TviTmmarTvel i erTeul isaTvis administraciul i da momsaxurebiti ufl ebamosil eba saval debul oa.

energetikis sferosi:

- el eqtroenergiis distribucia.

social uri dacvis sferos is nawili, romelic Seexeba dedaqal aqis programebis ganxorciel ebas:

- umweoTa specificuri daxmareba,
- daucvel i/mowyvl adi fenebis daxmareba,
- inval idTa daxmareba,
- umuSevarTa daxmareba,
- forsmajorul situaciebSi usaxl karod darCenil ebis binebit uzrunvel yofa.

aRniSnul or sferoSi dedaqal aqis xel isufli ebisaTvis: dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil eba nebayofl obiTia.

Tbil isis Semadgenl obaSi Semaval i TviTmmarTvel i erTeul isaTvis administraciul i da momsaxurebiTi ufl ebamosil eba saval debul oa.

gamonakl iss warmoadgens umuSevarTa daxmarebis saqal aqo programebi, sadac dedaqal aqis xel isufli ebisaTvis dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil eba saval debul oa.

sivrciTi dagegmarebis da mSenebl obaze kontrol is sferoSi:

- detal uri dagegmareba.

aRniSnul sferoSi dedaqal aqis xel isufli ebisaTvis: dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil ebebi, iseve rogorc Tbil isis Semadgenl obaSi Semaval i TviTmmarTvel i erTeul isaTvis administraciul i da momsaxurebiTi ufl ebamosil ebani saval debul oa.

keTil mowyobisa da komunal ur sferoSi:

- sasmel i wyl iT momarageba,
- teqnikiuri wyl iT momarageba,
- Camdinare wyl ebi.

am sferoSi dedaqal aqis xel isufli ebisaTvis: administraciul i, momsaxurebiTi, dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil eba saval debul oa.

Tbil isis Semadgenl obaSi Semaval i TviTmmarTvel i erTeul isaTvis administraciul i da momsaxurebiTi ufl ebamosil eba saval debul oa.

ufl ebamosil ebi detal uri gamij vna wydeba urTierTSeTanxmebiT.

5.4.4. saerTo kompetenciebi

5.4.4.a. central ur da dedaqal aqis xel isufli ebaTa saerTo kompetenciebi

ganaTI ebi sferoSi:

- special izebul i da teqnikiuri saSual o ganaTI eba.

ganaTI ebi sferoSTan mimarTebaSi ufl ebamosil ebebis Semdegnairad imij neba:

central uri xel isufli ebisaTvis: dafinansebis da sainvesticio ufl ebamosil eba aris nebayofl obiTia, maregul irebel i saval debul o.

dedaqal aqis xel isufli ebisaTvis: momsaxurebiTi, administraciul i, dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil ebebi nebayofl obiTia.

ufl ebamosil ebi detal uri gamij vna wydeba urTierTSeTanxmebiT.

j anmrTel obis dacvis sferoSi:

- special uri medicina,
- j andacvis pol itikis dagegmva da kontrol i.

aRniSnul sferoSTan mimarTebaSi:

central uri xel isufli ebisaTvis: administraciul i, momsaxurebiTi, dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil eba saval debul oa.

dedaqal aqis xel isufli ebaTaTvis: administraciul i, momsaxurebiTi, dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil eba aris saval debul o.

ufl ebamosil ebi detal uri gamij vna wydeba urTierTSeTanxmebiT.

sprotul i da sxva saxis Roniziebebis sferoSi:

- special izebul i skol ebi.

romel Tan mimarTebaSi ufl ebamosil ebebis Semdegnairad imij neba:

central uri xel isufli ebisaTvis: dafinansebis da sainvesticio ufl ebamosil eba aris nebayofl obiTia, maregul irebel i - saval debul o.

dedaqal aqis xel isufli ebisaTvis: momsaxurebiTi, administraciul i, dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil ebebi nebayofl obiTia.

ufl ebamosil ebis detal uri gamij vna wydeba urTierTSeTanxmebiT.

zogadi amocanebis sferoSi:

- sazogadoebrivi wesrigi.

central uri xel isufl ebisaTvis maregul irebel i ufl eabmosil eba aris saval debul o.

dedaqal aqis xel isufl ebisaTvis: momsaxurebiTi, administraciul i, dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil ebebi saval debul oa.

ufl ebamosil ebis detal uri gamij vna wydeba urTierTSeTanxmebiT.

5.4.4.b. dedaqal aqisa da misi ubnebis saerTo kompetenciebi

sprotul i da sxva saxis Roniziebebis sferoSi:

- turizmis da dasvenebebis menejmenti.

aRniSnul sferoSTan mimarTebaSi rogorc dedaqal aqis, ise mis Semadgenl obaSi myofi TviTmmarTvel i erTeul is xel isufl ebisaTvis administraciul i, momsaxurebiTi, dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil eba nebayofl obiTia.

central uri xel isufl ebisaTvis: zogad maregul irebel i ufl ebamosil eba saval debul oa.

ufl ebamosil ebis detal uri gamij vna wydeba urTierTSeTanxmebiT.

5.4.4.g. central uri, dedaqal aqisa da ubnebis xel isufl ebaTa saerTo kompetenciebi

janmrTel obis dacvis sferoSi:

- samedicino statistikis warmoeba.

aRniSnul sferoSTan mimarTebaSi:

central uri xel isufl ebisaTvis: administraciul i, momsaxurebiTi, dafinansebis da maregul irebel i ufl ebamosil eba aris saval debul o, sainvesticio ki - nebayofl obiTia.

dedaqal aqis xel isufl ebaTaTvis: administraciul i da momsaxurebiTi ufl ebamosil eba aris saval debul o.

dedaqal aqis Semadgenl obaSi Semaval i TviTmmarTvel i erTeul isaTvis xel isufl ebaTaTvis: administraciul i da momsaxurebiTi ufl ebamosil eba saval debul oa..

garemos dacvisa da sanitarul i sakiTxebis sferoSi:

- garemos dacvis Ronisziebebi.

aRniSnul sakiTxTan mimarTebaSi: samive donisTvis (central uri xel isufl eba, dedaqal aqi da mis Semadgenl obaSi Semaval i TviTmmarTvel i erTeul i) administraciul i, dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil eba aris saval debul o.

- stiqiuri ubedurebis Sedegebis I ikvidacia.

aRniSnul sakiTxTan mimarTebaSi:

central uri xel isufl ebisaTvis: administraciul i, dafinansebis, maregul irebel i da sainvesticio ufl ebamosil eba aris saval debul o.

dedaqal aqisa da mis Semadgenl obaSi Semaval i TviTmmarTvel i erTeul is xel isufl ebisaTvis: administraciul i da momsaxurebiTi ufl ebamosil eba aris saval debul o, dafinansebis da sainvesticio ki nebayofl obiTia.

6. xel isufi ebi organoebi da saqmianobis wesi

6.1. xel isufi ebi organoebi

saqarTvel os dedaqal aqSi, Tbil isSi xorciel deba ordoniani TviTmmarTvel oba:

- Tbil isis TviTmmarTvel oba, romel ic erTsa da imave dros asrul ebs kanonmdebl obiT gansazRvrul dedaqal aqis, regionisa da TviTmmarTvel obis funqciebs. Tbil isis TviTmmarTvel obis xel isufi ebi organoebi arian warmomadgenl obiTi organo - Tbil isis saTaTbiro da aRmasrul ebel i organo - meria.
- Tbil isis ubnebi, sul 26 erTeul i, warmoadgenen pirvel i donis TviTmmarTvel obebs. saqal aqo ubnebis TviTmmarTvel obis xel isufi ebi organoebi arian warmomadgenl obiTi organo - ubnis sakrebul o da aRmasrul ebel i organo - gamgeoba.

6.1.1. warmomadgenl obiTi organoebi

6.1.1.a. Tbil isis saTaTbiro

qal aq Tbil isis saTaTbiro aris qal aq Tbil isis TviTmmarTvel obis warmomadgenl obiTi organo, romel ic Sedgeba pirdapiri, sayovel Tao, Tanaswori da farul i kenWisyriT arCeul i 51 wevrigan. m.S. partiul i proporciul i (barieris gareSe) sistemiT arCeul i 25 wevrigan da TiToeul i ubnis sakrebul odan arCeul i TiTo wevrigan (sul 26). saTaTbiros ufl ebamosil ebi vadaa 4 wl i³.

Tbil isis saTaTbiros wevrad SeiZl eba airCes saarCevno ufl ebi mqone saqarTvel os moqal aqe 25 wl is asakidan, romel sac dedaqal aqSi ucxovria 5 wl i mainc da arCevnebis daniSvnis dRes cxovrobs Tbil isSi.

6.1.1.b. Tbil isis ubnis sakrebul o

qal aq Tbil isis ubnis sakrebul o aris qal aq Tbil isis ubnis TviTmmarTvel obis warmomadgenl obiTi organo, romel ic Sedgeba Sesabamis ubanSi mcxovrebe saqarTvel os moqal aqeTa mier pirdapiri, sayovel Tao, Tanaswori da farul i kenWisyriT, proporciul i erTaderTi gadasacemi xnis sistemiT, 4 wl is vadiT arCeul i 21 wevrigan.

Tbil isis ubnis sakrebul os wevrad SeiZl eba airCes saarCevno ufl ebi mqone saqarTvel os moqal aqe 21 wl is asakidan, romel sac Tbil isSi ucxovria 5 wl i mainc da arCevnebis daniSvnis dRes cxovrobs Sesabamisi ubnis teritoriaze.

6.1.2. dedaqal aqis saTaTbiros/ubnis sakrebul os funqciebi

- Tbil isis saTaTbiros/ubnis sakrebul os strukturis, saqmianobis wesis, reglamentis, saTaTbiros/sakrebul os organoebis debul ebebis damtkiceba da aRsrul ebi kontrol i;
- gadawyvetil ebi miReba saTaTbiros/sakrebul os wevrTa ufl ebamosil ebi cnobisa da ufl ebamosil ebi vadamde Sewyvetis Sesaxeb;

³ warmodgenil i model i iTval iswinebs saerToevropul maCvenebl ebTan Sedarebasac. evropis qveynebtan Sedarebisatvis movitanT sam maCvenebl s. esenia: qal aqis sabWos wevrTa raodenoba, saarCevno priodi da mcxovrebtaricxvis Sefardeba mosaxl eobis odenobatan:

1. dedaqal aqis sabWos wevrTa ricxvi evropis dedaqal aqebSi 40-dan 80 wevramde meryeobs (amsterdami, aTeni, kopenhageni, dublini, lisaboni, madridi, oslo, praRa, riga, romi, vilniusi, bratislava, briuseli, budapesti, talini da sxv), xolo zog SemTvevasi 100-s aRemateba (stokholmi, vena, berlini-141, parizi-163). gamonakl iss warmoadgens I ondoni (25 wevri). sabWos wevrTa Sedarebiti didi ricxvi uzrunvel yofs gansxvavebuli interesTa jgufebis farTo warmomadgenl obas dedaqal aqita TviTmmarTvel obasi.
2. evropis qveynebis absolutur umravlesobaSi sabWoebi airCevian 4 wl is vadiT. gamonakl iss warmoadgens erTis mxriv zogierTi katolikuri da frangulenovani qveyana (5-6 weli), xolo meores mxriv - zogierTi juja saxel mwifo (3 weli).
3. qal aqis sabWos TiTo wevri warmoadgens 5-dan 10-mde (kopenhageni, dublini, helsinki, niqozia, oslo, stokholmi, talini), 10-dan 20-mde (amsterdami, aTeni, briuseli, lisaboni, parizi, riga, vilniusi) da 20-dan 30-mde (berlini, budapesti, praRa) atass mcxovrebs. gamonakl iss warmoadgens I ondoni (115 aT.mcx.) da vena (155 aT.mcx.).

- saTaTbiros/sakrebul os Tavmj domarisa da mdivnis arCeva da gadarCeva;
- saTaTbiros/sakrebul os komisiebis Seqmna, komisiaTa Tavmj domareebis arCeva da gadarCeva, komisiaTa personal uri Semadgenl obis damtkiceba;
- kontrol i adgil obrivi TviTmmarTvel i erTeul is aRmasrul ebel i organoebisa da Tanamdebobis pirebis saqmianobaze, maTi yovel wl iuri angariSebis mosmena da Sefaseba;
- saqarTvel os kanonmdebl obiT dadgenil i wesiT adgil obrivi TviTmmarTvel obis qonebis fl obis, sargebl obisa da gankargvis wesebis dadgena;
- social ur-ekonomikuri ganvitarebis perspeqtul i gegmebisa da programebis damtkiceba da kontrol i maT Sesrul ebaze;
- adgil obrivi biujetis proeqtis ganxil va, masSi cvl il ebebisa da damatebebis Setana da damtkiceba, kontrol i biujetis Sesrul ebaze da misi Sefaseba, biujetis Sesrul ebis angariSis damtkiceba;
- saqarTvel os kanonmdebl obiT dadgenil i wesiT, adgil obrivi samsaxurebisa da Sesabamisi organizaciul -samarTl ebrivi formis sawarmoebis Seqmna, maTi reorganizacia da likvidacia;
- TviTmmarTvel i erTeul is saval debul o da nebayofl obiT i eqskl uziuri kompetenciebis ganxorciel ebasTan dakavSirebul i programebis damtkiceba da maregul irebel ufl ebamosil ebasTan dakavSirebul i gadawyvetil ebebis miReba;
- TviTmmarTvel i erTeul isTvis del egirebul i da saerTo kompetenciebSi da Sesabamisi ufl ebamosil ebebis fargl ebSi programebis da proeqtebis damtkiceba;
- TviTmmarTvel i erTeul is saxel iT dadebul i SeTanxmebebisa da xel Sekrul ebebis damtkiceba;
- Tbil isis mTavrobisaTvis/ubnis gamgeobisaTvis sabanko kreditis aRebaze Tanxmobismicema.

garda zemoaRniSnul isa, Tbil isis saTaTbiros funqciebSi Sedis:

- qal aq Tbil isis meris arCeva da gadarCeva konstruqciul i votumis gzit;
- saqarTvel os kanonis Sesabamisad adgil obrivi gadasaxadebisa da mosakrebl ebis SemoReba da gauqmeba, maTze SeRavaTebis daweseba;
- saqarTvel os kanonis Sesabamisad ziari gadasaxadebis dedaqal aqisaTvis gankuTvnil i ganakveTis dadgena;
- kanonmdebl obiT dadgenil i normativebis fargl ebSi adgil obrivi TviTmmarTvel obis mosamsaxureTa Tanamdebobrivi sargos ganakveTis damtkiceba;
- meris wardginebiT qal aqis raionisaTvis an ubnisaTvis gansakuTrebul i statusisa da saxel wodebebis miniWeba, maTi sazRvrebis dadgena da Secvl a.

6.1.3. dedaqal aqis saTaTbiros/ubnis sakrebul os muSaobis organizeba

saTaTbiros/sakrebul os axal i Semadgenl obis pirvel sxdomas iwvevs Sesabamisi saarCevno komisiis Tavmj domare adgil obrivi arCevnebis Sedegebis oficial uri gamocxadebis dRidan ori kviris vadaSi.

saTaTbiros/sakrebul o ufl ebamosil ia miRos gadawyvetil eba, Tuki sakrebul os sxdomas eswreba mis wevrTa naxevari mainc.

saTaTbiros/sakrebul os sxdomebi tardeba Riad da saj arod.

sakrebul os sxdoma daxurul ad cxaddeba:

- saTaTbiros/sakrebul os gadawyvetil ebiT;
- Tu sxdomaze gansaxil vel sakiTxTan dakavSirebul i monacemebis gaxmaureba akrZal ul i an SezRudul ia kanoniT.

saTaTbiros/sakrebul os sxdomaze mis kompetencias mikuTvnebul i sakiTxebi wydeba, rogorc wesi, Ria kenWisyriT. farul i kenWisyra tardeba personal uri da undobl obis gamocxadebis sakiTxebis gadawyvetis dros.

saTaTbiros/sakrebul o ufl ebamosil ia saWiroebis SemTxvevaSi Seqmnas komisia Tavisi ufl ebamosil ebis vadiT an droebiT.

komisiebis Tavmj domareebi airCevian saTaTbiros/sakrebul os wevrTagan. komisiebis wevrebs Sesabamisi komisiis Tavmj domaris wardginebiT amtkicebs sakrebul o. komisiis wevri SeiZl eba ar iyos saTaTbiros/sakrebul os wevri.

6.1.4. dedaqal aqis saTaTbiros/ubnis sakrebul os Tanamdebobis pirebi

dedaqal aqis saTaTbiros Tanamdebobis pirebi arian:

- saTaTbiros Tavmj domare;
- saTaTbiros mdivani;
- saTaTbiros komisiis Tavmj domare;
- saTaTbiros fraqciis Tavmj domare.

dedaqal aqis saTaTbiros wevrebi iReben Sromis anazRaurebas.

ubnis sakrebul os Tanamdebobis pirebi arian:

- sakrebul os Tavmj domare;
- sakrebul os mdivani;
- sakrebul os komisiis Tavmj domare;
- sakrebul os fraqciis Tavmj domare.

ubnis sakrebul os Tanamdebobis pirebi iReben Sromis anazRaurebas.

ubnis sakrebul os wevrebi Taviant ufl ebamosil ebas axorciel eben usasyidl od.

dedaqal aqis saTaTbirosa da ubnis sakrebul os wevris statusi ganisazRvreba kanonmdebl obiT.

6.2. aRmasrul ebel i organoebi

6.2.1. dedaqal aqis meria

dedaqal aqis aRmasrul ebel i organoa meria, xel mZRvanel ia - meri.

qal aqis saTaTbiros Semadgenl obidan, saTaTbiros mier sakuTari ufl ebamosil ebis vadiT. meris kandidaturis dasaxel ebis ufl eba aqvs saTaTbiros wevrTa aranaki eb 1/3-s. merios arCevis Sesaxeb saTaTbiros gadawyvetil eba miRebul ad iTvl eba Tu mas mxars dauwers saTaTbiros wevrTa srul i Semadgenl obis umravl esoba.

Tbil isis merad SeiZl eba airCes saarCevno ufl ebis mqone saqarTvel os moqal aqe 25 wl is asakidan, romel sac dedaqal aqSi ucxovria 5 wel i mainc da arCevnebis daniSvnis dRes cxovrobs Tbil isSi.

qal aq Tbil isis mTavroba Sedgeba meris moadgil eebisa da qal aq Tbil isis cal keul i saqal aqo samsaxurebis xel mZRvanel ebisagan.

6.2.2. ubnis gamgeoba

ubnis aRmasrul ebel i organoa gamgeoba, xel mZRvanel ia - gamgebel i.

ubnis gamgebel i airCeva ubanSi registrirebul amomrCeval Ta mier pirdapiri, sayovel Tao, Tanaswori da farul i kenWisyriT, sakrebul os ufl ebamosil ebis vadiT.

ubnis gamgebl ad SeiZl eba airCes saarCevno ufl ebis mqone saqarTvel os moqal aqe 25 wl is asakidan, romel sac aRniSnul i TviTmarTvel obis teritoriaze ucxovria 5 wel i mainc da arCevnebis daniSvnis dRes cxovrobs Sesabamisi ubanSi.

qal aq Tbil isis ubnis gamgeoba Sedgeba gamgebl is, misi moadgil eebisa da cal keul i samsaxurebis xel mZRvanel ebisagan.

6.2.3. dedaqal aqis mTavrobis/ubnis gamgeobis funqciebi

mTavrobis/gamgeobis funqciebia:

- saTaTbiros/sakrebul os gadawyvetil ebaTa aRsrul eba;
- social ur-ekonomikuri ganvitarebis programebis proeqtebis momzadeba, winaswari ganxil va da damtkicebul programaTa ganxorciel eba;

- biujetis proeqtis SemuSaveba, winaswari ganxil va, cvl il ebebis Setanis Taobaze winadadebebis momzadeba, damtkicebul i biujetis xarjviTi nawil is Sesrul eba, Sesrul ebis Sesaxeb angariSgebis Sedgena da saj aroobis uzrunvel yofa;
- saTaTbiros/sakrebul os mier dadgenil i wesis Sesabamisad adgil obriv organoebs daqvemdebarebul i qonebiT sargebl oba da gankargva;
- TviTmmarTvel i erTeul is saval debul o da nebayofl obiTi eqskl uziuri ufl ebamosl ebebebTan dakavSirebul i momsaxurebiTi, administraciul i, dafinansebis da sainvesticio ufl ebamosl ebebis ganxorciel eba dedaqal aqis saTaTbiros mier dadgenil i regul aciebis fargl ebSi;
- TviTmmarTvel i erTeul isTvis del egirebul kompetenciebTan dakavSirebul i ufl ebamosil ebebis ganxorciel eba;
- adgil obrivi samsaxurebis SeqmnasTan dakavSirebiT winadadebebis momzadeba, saTaTbiros/sakrebul os mier dadgenil i wesiT, kanonmdebl obis Sesabamisad organizaciul -samarTI ebrivi formis sawarmoTa Seqmna, reorganizacia da likvidacia; meris/gamgebl is wardginebiT maT xel mZRvanel Ta daniSvna-gaTavisufl eba da maTi saqmianobis kontrol i.

garda zemoaRniSnul isa, Tbil isis mTavrobis funqciebSi Sedis:

adgil obrivi gadasaxadebisa da mosakrebl ebis SemoRebis, gauqmebisa da maTi odenobis gansazRvris, adgil obrivi mosakrebl ebis amoRebis organizebis Sesaxeb winadadebebis momzadeba dedaqal aqis saTaTbirosiTvis warsadgenad.

6.2.3. meri/gamgebel i

meri/gamgebel i warmoadgens Tbil isis/dedaqal aqis ubnis aRmasrul ebel i organos meTauris. meri/gamgebel i:

- uZRveba mTavrobis/gamgeobis saqmianobas, anawil ebs funqciebs meriis/gamgeobis wevrebs Soris, iwvevs da Tavmj domareobs meriis/gamgeobis sxdomebs, wel iwadSi erTxel mainc warudgens saTaTbiros/sakrebul os angariSs gaweul i muSaobis Sesaxeb;
- SeimuSavebs da saTaTbiros/sakrebul os dasamtkicebl ad warudgens meriis/gamgeobis struqturas da personal ur Semadgenl obas, amtkicebs meriis/gamgeobis struqturul i erTeul ebisa da adgil obrivi samsaxurebis debul ebebs;
- Tanamdebobaze niSnavs da Tanamdebobidan aTavisufl ebs mTavrobis/gamgeobis wevrebs;
- periodul ad ismens mTavrobis/gamgeobis wevrebisa da samsaxurebis xel mZRvanel Ta angariSebs gaweul i muSaobis Sesaxeb;
- aCerebs an auqmebs adgil obrivi samsaxurebis xel mZRvanel Ta individual ur-samarTI ebriv aqtebs;
- xel sawers meriis/gamgeobis dadgenil ebebs, Tavisi kompetenciis fargl ebSi gamoscems brZanebebsa da gankargul ebebs;
- meriis/gamgeobis saqmianobidan gamomdinare SeimuSavebs da saTaTbiros/sakrebul os warudgens Sesabamisi samarTI ebrivi aqtebis proeqtibs;
- saTaTbiros/sakrebul os dasamtkicebl ad warudgens TviTmmarTvel i erTeul is eqskl zuiuri da misTvis del egirebul i ufl ebamosil ebebTan dakavSirebiT misaRebi gadawyvetil ebebis proeqtibs;
- saTaTbiros/sakrebul os gadawyvetil ebis miRebidan erTi kviris vadaSi Sesabamisi SenisvnebiT xel axl a gansaxil vel ad abrunebs sakiTxs saTaTbirosi/sakrebul oSi;
- uzrunvel yofs saTaTbiros/sakrebul osa da meriis/gamgeobis mier miRebul i samarTI ebrivi aqtebis Sesrul ebas;
- xel sawers Sesabamisi TviTmmarTvel i erTeul is saxel iT dadebul xel Sekrul ebasa da SeTanxmebas;
- warmoadgens da moqmedebs am erTeul is saxel iT oficial uri urTierTobebisas;
- axorciel ebs saTaTbiros/sakrebul osa da mTavrobis Sesabamisi aqtebiT gansazRvrul sxva ufl ebamosil ebebs.

mers/gamgebel s aqvs Tanamdebobidan gadadgomis ufl eba. meris/gamgebel s Tanamdebobidan gadadgoma an ganTavisufl eba iwvevs Sesabamisi mTavrobis/gamgeobis gadadgomas.

6.2.4. dedaqal aqis meriis/ubnis gamgeobis muSaobis organizacia

meriis/gamgeobis sxdoma ufl ebamosil ia miiRos gadawyvetil eba, Tu sxdomas eswreba meriis/gamgeobis wevrTa naxevari mainc. gadawyvetil eba, rogorc wesi, miiReba damswreTa xmebis umravl esobiT.

meriis/gamgeobis wevrTa kandidaturebs meri (gamgebel is) arCevidan ori kviris vadaSi SesaTanxmebl ad warudgens saTaTbiros/sakrebul os. Tu saTaTbirom/sakrebul om ar misca Tanxmoba meriis/gamgeobis wevris kandidaturis daniSvnaze, meri/gamgebel is ufl ebamosil ia xel axl a waradginos igive an axal i kandidatura. erTi da igive kandidatura SeiZl eba wardgenil iqnes orjer. Tu saTaTbirom/sakrebul om erTi Tvis vadaSi meriis/gamgeobis wevris kandidaturis daniSvnas ar misca Tanxmoba, meri/gamgebel i ara umetes eqvsi Tvis vadiT Sesabamis Tanamdebobaze niSnavs moval eobis Semsrul ebel s.

6.2.5. dedaqal aqis meriis/ubnis gamgeobis Tanamdebobis pirebi

mTavrobis/gamgeobis wevrebi arian meri/gamgebel i, meris/gamgebel is pirvel i moadgile, meris/gamgebel is moadgile (moadgileebi), adgil obrivi samsaxurebis xel mZRvanel ebi da aparatis ufrosi.

meriis/gamgeobis struqturasa da debul ebas meris/gamgebel is wardginebiT amtkicebs saTaTbiro/sakrebul o.

6.2.6. aparati da samsaxurebi

sakrebul osa da mTavrobis saqmianobas organizaciul ad uzrunvel yofen sakrebul osa da mTavrobis aparatebi.

adgil obrivi TviTmmarTvel obisa da mmarTvel obis ufl ebamosil ebis ganxorciel ebas uzrunvel yofen adgil obrivi samsaxurebi.

TviTmmarTvel i erTeulis samsaxuri aris saTaTbiros/sakrebul os mier Seqmnil i, TviTmmarTvel i erTeulis biujetis dafinansebaze myofi saxazino (sabiujeto) dawesebul eba, romelic uzrunvel yofs TviTmmarTvel i erTeulis eqskl uziur da mistvis del egirebul i kompetenciebis ganxorciel ebas.

TviTmmarTvel i erTeulis samsaxurebis ufl ebamosil eba ganisazRvreba Sesabamisi debul ebiT TviTmmarTvel i erTeulis armasrul ebel i organos mier.

samsaxuris xel mZRvanel i angariSval debul ia meris/gamgebel is, mTavrobis/gamgeobisa da saTaTbiros/sakrebul os winaSe.

6.2.7. garantiebi

TviTmmarTvel i erTeulis organoebi da Tanamdebobis pirebi saqarTvel os kanonmdebl obiT miniWebul i ufl ebamosil ebis fargl ebSi gamoscemen Sesabamis samarTI ebriv aqtebs.

TviTmmarTvel i erTeulis organoebisa da Tanamdebobis pirebis normatiul i aqtebis (gadawyvetil ebebis, brZanebebis) momzadebis, miRebis, gamoqveynebis, moqmedebis, aRricxvisa da sistematizaciis wesi ganisazRvreba kanonmdebl obiT.

7. safinanso sfero da qoneba

7.1. finansuri urTierTobis zogadi principebi

adgil obrivi TviTmmarTvel obis dafinansebis sakiTxi Zveli demokratiis qveynebSi sxvadasxvagaradaa mogvarebuli. adgil obrivi TviTmmarTvel obis evropuli qartiis me-9 muxlis me-2 punktis Tanaxmad "adgil obrivi TviTmmarTvel obis organoebis finansuri saxsrebi unda Seesabamebodes maTTvis konstituciit an kanonit miniWebul ufl ebamosil ebebs."

dReisaTvis msoufl ioSi 20-dan 50-mde tipis gadasaxadi da mosakrebelia. saSual od ganvitarebul qveynebSi ikrifeba erovnuli gadasaxadis oTxi da adgil obrivi gadasaxadis 5-10 saxeoba.

centraluri xelisufleba, rogorc wesi, iRebs 4 tipis gadasaxads: saSemosavlo da qonebis, mogebaze gadasaxads, dRg-s, aqcizs. adgil obrivi biujetebis Sesavsebad gamoiyeneba uzrav qonebaze gadasaxadi, aseve saerto-erovnuli gadasaxadis (magalitad saSemosavlo gadasaxadi) gansazRvruli nawili.

adgil obrivi biujetebi Sevsebis praqtika sam wyaros icnobs: gadasaxadebi; arasagadasaxado Semosavlebi (funqciebis kerZo seqtorisaTvis gadacema da sxv.); saxelmwifo transferebi, dotaciebi da grantebi (m.S. saertaSoriso organizaciebis grantebic).

arsebobs gadasaxadTa akrefis sami meTodo: centralizebuli (gadasaxadi ikrifeba centrismier da gadaecema adgil obriv organoebis), decentralizebuli (gadasaxadi ikrifeba adgil ebze da Semdeg gadaecema centralur dones) da Sereuli (gadasaxadebi gamijnulia: qvemo donebidan gadasaxadebis wili midis erovnuli biujetSi, xolo erovnuli biujeti subsidiebita da grantebit exmareba adgil obriv doneebis).

rogorc aRmosavleT evropis gamocdilebam dagvanaxa, reformirebad qveyanaSi winaswar dafiqsirebuli gadasaxadebi ar gamodgeba, saWiroa Sereuli modelis gamoyeneba.

adgil obrivi gadasaxadebis wili evropis sxvadasxva qveyanaSi varirebs saerto biujetebis 10%-dan 50%-mde. aqve unda aRiniSnos, rom adgil obrivi TviTmmarTvel obebisaTvis centraluri xelisuflebis mier gadacemuli grantebis odenoba saSual od gadasaxadebit amoRebuli Tanxebis 5%-dan 15%-mde meryeobs.

adgil obrivi administraciis xarjebis umTavres nawilis (daax. 70%) municipaluri Statis (sxvadasxva municipaluri samsaxurebis, komunaluri sferos TanamSromlebi da a.S.) Senaxvis xarjebi Seadgens. danarCeni saxsrebi xmardeba sxvadasxva saxis saremontotusamSeneblo samusoebis, dasvenebis organizebas da a.S..

reformebis msvlelobisas adgil obrivi finansirebis gazrda privatizaciis ganxorciel ebit da sagadasaxadi bazis zrdit miRweva. aseT pirobebSi didi mniSveloba eniWebainvesticiebis mozidvasa da TviTmmarTvel obis reformisaTvis aucil ebeli fondis Seqmnas.

7.2. TviTmmarTvel obis ekonomikuri safuZveli

saqarTvel oSi TviTmmarTvel obaTa ekonomikuri safuZveli ganisazRvrebasaqarTvel oskanonmdebl obit.

miuxedavad imisa, rom "adgil obrivi TviTmmarTvel obisa da mmarTvel obis Sesaxeb" saqarTvel os organuli kanonSi 2001 wels Sesuli cvlilebebis Sedegad formalurad mniSvelovnad gafarTovda TviTmmarTvel obebisaTvis gadacemuli ufl ebebi, mas ar moyolia maTTvis centraluri xelisuflebis mier Sesabamisi resursebis gadacema.

qal aq Tbilisis TviTmmarTvel obis ekonomikur-finansur bazas Seadgens: bunebrivi resursebi (miwa, misi wiaRi, wyalis, mcenareTa da cxovelTa samyaro); adgil obrivi sakuTreba; sabiujeto saxsrebi da TviTmmarTvel obis organoebis gamebl obaSi arsebuli sxva finansebi.

7.3. TviTmmarTvel i erTeul ebis Semosul obebi

TviTmmarTvel i erTeul is (dedaqal aqi, ubani) Semosul obebi Sedgeba sakuTari Semosul obebisa da trasferebisagan.

7.3.1. sakuTari Semosul obebi

TviTmmarTvel i erTeul ebis sakuTar Semosul obebs warmoadgens:

- mimdinare sagadasaxado Semosavl ebi, romel ic moicavs adgil obriv gadasaxadebs da ziar saerTo-saxel mwifoebriw gadasaxadebs.
- mimdinare arasagadasaxado Semosavl ebi, maT Soris adgil obrivi mosakrebl ebi da kanonmdebl obiT gansazRvrul i sxva Semosavl ebi.
- kapital uri Semosavl ebi, maT Soris, TviTmmarTvel i erTeul is qonebis marTvisa da gankargvisagan miRebul i Semosavl ebi.
- grantebi (garda del egirebul i ufl ebamosil ebebisaTvis miRebul i miznobrivi transferebisa).
- sesxebi.

adgil obrivi da ziari gadasaxadebis gansazRvrisas dakmayofil ebul unda iqnes ori piroba:

- adgil obriv gadasaxadebTan dakavSirebiT ganisazRvros ufl ebamosil ebebis ganawil eba TviTmmarTvbvl obis organoebisa da central ur xel isufl ebas Soris:
 - sakanonmdebl o baza da dabegvris obieqti ganisazRvreba kanonmdebl obis mier (sagadasaxado kodeqsi);
 - ganakveTis qveda da zeda zRvrebs da SeRavaTis mqone subieqtebis kategoriebs gansazRvravs central uri xel isufl eba;
 - kanoniT gansazRvrul fargl ebSi ganakveTs adgens TviTmmarTvel i erTeul is warmomadgenl obiTi organo;
 - Semosavl ebis prognozirebas axorciel eben adgil obrivi TviTmmarTvel obis organoebi;
 - gadasaxadidan Semosul i Semosavl ebis 100% unda Cairicxos TviTmmarTvel obis biujetSi.
- ziari gadasaxadebi unda warmoadgendes iseT gadasaxads, romel ic Tavisi arsiT saerTo-saxel mwifoebriwi gadasaxadia da misi srul i ganakveTi gansazRvrul ia central uri xel isufl ebis mier. qal aq Tbil isis SemTxvevaSi saerTo-saxel mwifoebriw gadasaxads warmoadgens saSemosavl o gadasaxadi, romel ic srul ad iricxeba dedaqal aqis biujetSi. Tbil isis TviTmmarTvel oba, miTvis mikuTvnebul i maqsimal uri ganakveTis fargl ebSi, ufl ebamosil ia Secval os sagadasaxado ganakveTi.

7.3.2. arasakuTari Semosul obebi (transferebi)

TviTmmarTvel i erTeul is biujetis arasakuTar Semosul obebs warmoadgens saxel mwifo xel isufl ebisagan (ubnis SemTxvevaSi dedaqal aqis TviTmmarTvel obis organoebisaganac) miRebul i miznobrivi transferebi da donorebisagan miRebul i miznobrivi Semosavl ebi.

transferebi iyofa miznobriv da kapital ur transferebad:

miznobrivi transferiT unda dafinansdes del egirebul i ufl ebamosil ebebi. miznobrivi transferi gadaecema kompetenciis del egirebis Sesabmisad saxel mwifo biujetidan dedaqal aqis biujetSi, saxel mwifo an dedaqal aqis biujetidan ubnis biujetSi. miznobrivi transferi srul ad anazRaurebs del egirebul i kompetenciisaTvis saWiro xarj ebs. igi mxol od im SemTxvevaSi SeiZl eba iyos nakl ebi del egirebul i kompetenciebis ganxorciel ebisaTvis saWiro xarj ebze, rodesac del egirebul i kompetencasTan dakavSirebul momsaxurebaze arsebobs mosakreblis, baJis an tarifis dawesebis Sesazl ebl oba. TiToeul del egirebul kompetenciasTan dakavSirebiT unda arsebobdes formul a, roml is saSual ebiTac TviTmmarTvel obis erTeul TaTvis (dedaqal aqi, ubani)

ganisazRvreba miznobrivi transferis mocul oba. miznobrivi transferis dargobrivi formul a efuZneba momsaxurebis erT beneficiarze saWiro danaxarj s.

kapital uri transferis gadacema xdeba konkretuli kapital uri proeqtis ganxorciel ebisTvis da misi mocul oba dgindeba aRniSnuli poreqtis saxarj TaRricxvo dokumentaciaze dayrdnobiT.

7.3.3. Semosul obebis arsebul i sistema

TviTmmarTvel obaTa biuj etebi ZiriTadad ivseba: saerTo-saxel mwifo gadasaxadebidan miRebul i wilidan, adgil obrivi gadasaxadebidan da ramdenime mosakrebl isgan. adgil obrivi gadasaxadebi da mosakrebl ebi saerTo Semosavl is 13%-sac ar Seadgenen da TviTmmarTvel i erTeul ebi didad arian damokidebul i saerTo-saxel mwifo gadasaxadebsa da central uri xel isufl ebis mier gamoyofil transferebze, romel Ta absol uturi umetesobac miznobrivia da TviTmmarTvel obebs safuZvel Sive acl is finansur damoukidebl obas.

amas garda, rogorc wesi, adgil obrivi biuj etis xarj viTi nawil is 80-90% winaswaraa gansazRvrul i central uri xel isufl ebis mier.

saqarTvel os saxel mwifo biuj etidan teritoriul i erTeul ebisTvis grantebis gamoyofis praqtika praqtikul ad ar arsebobs. municipal itetebis aseve ar SeuZl iaT pirdapir, qveynis prezidentis winaswari Tanxmobis gareSe, mimarTon sainvesticio bazars. cvl il ebebma "saqarTvel os sagadasaxado kodeqsSi" (2004 wl is 22 dekemberi) da "sagadasaxado, arasagadasaxado da kapital uri Semosavl ebis biuj etebis Soris ganawil ebis Sesaxeb" kanonis (2004 wl is 29 dekemberi) miRebam Secval a sagadasaxado sistema da gadasaxadebis moZraobis sqema. sakanonmdebl o cvl il ebis Sedegad, axal i sagadasaxado kodeqsis miRebiT adre arsebul i 21 gadasaxadidan darCa mxol od 7 gadasaxadi, Semcirda zogierTi gadasaxadis ganakveTebi da dabegvris obieqtebi, aseve sxvadasxva donis biuj etebis Soris Semosavl ebis ganawil ebis meqanizmebi da odenobebi⁴. arsebul i cvl il ebebis Sesabamisad, 2005 wl is 1 ianvridan Tbil isis biuj etSi srul ad iricxeboda Semdegi gadasaxadebi:

- qonebis gadasaxadi,
- saTamaSo biznesis gadasaxadi,
- mogebis gadasaxadi,
- saSemosavl o gadasaxadi.

2005 wl is ivnisSi saqarTvel os mTavroba Sevida parl amentSi sakanonmdebl o iniciativiT ("sagadasaxado, arasagadasaxado da kapital uri Semosavl ebis biuj etebis Soris ganawil ebis Sesaxeb" saqarTvel os kanonSi cvl il ebebi da damatebebi), roml is Tanaxmadac mogebis gadasaxadi saxel mwifo biuj etis Semosavl is wyarod ganisazRvra. Sedegad dedaqal aqis biuj eti mxol od 2005 wl is meore naxevarSi ramdenime aTeul milion l ars dakargavs, amitomac dedaqal aqis xel isufl ebas xarj viTi pol itikis gadaxedvac mouwevs. aRniSnul s garda, Tbil isis biuj eti ivseba mTel i rigi iseTi arasagadasaxado Semosavl ebiT, rogoricaa: mosakrebl ebi, saxel mwifo baji, dividendebi meriis wil obrivi monawil eobiT Seqmnili sawarmoebidan.

zogierTi saxis arasagadasaxado Semosavl ebi nawil deba saxel mwifo da Tbil isis biuj etebis Soris. kerZod, qal aqis biuj etSi iricxeba Semosavl ebi:

- Tbil isSi arsebul i saxel mwifo qonebis privatizaciidan - 35%;
- saxel mwifo sakuTrebaSi myofi arasasofl o-samenurneo miwis gayidvidan - 50%;
- TviTmmarTvel obis gamebl obaSi arsebul i saxel mwifo miwis gayidvidan - 50%;
- fizikuri da kerZo samarTl is iuridiul i piris sargebl obaSi myofi arasasofl o-samenurneo daniSnul ebis miwaze kerZo sakuTrebis miniWebidan (gayidvidan) 50%;
- sagzaო moZraobis wesebis darRvevisaTvis amoRebul i j arimebis - 60%.

⁴ qonebis gadasaxadma Tavis TavSi moicva adre arsebul i sawarmoTa da fizikur pirTa qonebis gadasaxadi, miwis gadasaxadi da avtosatransporto saSual ebis mesakuTreTa gadasaxadi, xol o gadasaxadi qonebis gadacemisaTvis Sevida saSemosavl o gadasaxadSi. aqedan gamomdinare, msjel oba gadasaxadebis odenobis 3-j er Semcirebis Taobaze pirobiTia.

sabiuj eto Semosavl ebis ganawil eba saqal aqo da raionul (raionebisa da daba wyneTis) biuj etebs Soris xorciel deba sakrebul os yovel wl iuri gadawyvetil ebiT dedaqal aqis biuj etis damtkicebis Sesaxeb. 2005 wl is normativebi qal aqis erTiani biuj ets 87.52%-s, xol o raionebs - 12.48%-s gadascems.

7.3.4. Semosul obebis SemoTavazebul i sistema

sabiuj eto sistemis optimizaciisaTvis, Semosavl ebis dedaqal aqis da ubnebis biuj etebs Soris normal uri gadanawil ebisa da dedaqal aqis/ubnis ufl ebamosil ebaTa mizanmimarTul ad dafinansebisTvis biuj etTaSorisi urTierTobebi Semdeg principebze unda iyos agebul i:

- a. gadasaxadebi iyofa saerTo-saxel mwifoebriw da adgil obriv gadasaxadebad;
- b. sagadasaxado Semosavl ebi Semdegnairad nawil deba:
 - saerTo-saxel mwifoebriwi gadasaxadebidan saSemosavl o gadasaxadi srul ad iricxeba Tbil isis saqal aqo biuj etSi. adgil obrivi gadasaxadebidan dedaqal aqis biuj ets srul ad rCeba saTamaSo biznesis gadasaxadi;
 - adgil obrivi gadasaxadebidan qonebis gadasaxadi mTI ianad iricxeba im ubnis biuj etSi, sadac mdebareobs dabegvris obieqti⁵.
- g. amas garda, TviTmmarTvel i erTeul is (dedaqal aqi/ubani) biuj etSi iricxeba:
 - arasagadasaxado Semosavl ebi⁶:
 - adgil obrivi satendero mosakrebel i;
 - TviTmmarTvel i erTeul is sakuTrebaSi arsebul i qonebisa da miwis ijaridan miRebul i Semosaval i;
 - Semosaval i TviTmmarTvel i erTeul is sakuTrebaSi arsebul i qonebis da miwis gayi dvidan;
 - TviTmmarTvel i erTeul is sakuTrebaSi arsebul i qonebiT an aseTi qonebis monawil eobiT Seqmnili iuridiul i pirebisagan miRebul i dividendebi da mogebis nawil i;
 - Semosaval i miRebul i sesxebidan (kreditebidan);
 - sabiuj eto sesxis, depozitis, veqsel ebisa da sxv. procentebi (sargebel i);
 - Semosaval i grantebidan;
 - Semosaval i aramaterial uri aqtebis realizaciidan;
 - Semosaval i xandazmul i kreditorul i da debitorul i daval ianebebidan;
 - samoqal aqo aqtebis registraciaze dawesebul i mosakrebel i;
 - roial ti TviTmmarTvel i erTeul is sakuTrebaSi da eqskl ziuri ufl ebamosil ebebis Sesabamisad;
 - Semosaval i TviTmmarTvel i erTeul is mier dadgenil i administraciul i jarimebidan.
 - zeda donis (central uri, ubnis SemTxvevaSi, damatebiT, dedaqal aqis) biuj etidan gadmocemul i transferebi, maT Soris:
 - miznibrivi transferebi TviTmmarTvel obaze del egirebul i ufl ebamosil ebebis dasafinansebl ad;
 - kapital uri transferebi kapital uri proeqtebis gansaxorciel ebl ad.
- d. garda zemoCamoTvl il isa:
 - dedaqal aqis biuj etis damatebiT ivseba mosakrebel iT dedaqal aqis teritoriaze arsebul i bunebrivi resursebis gamoyenebidan;
 - ubnis biuj etis damatebiT ivseba adgil obrivi sal icenzio mosakrebel ebiT: gare vaWrobis nebarTvisaTvis, gare rekl amis ganTavsebisTvis, sazogadoebrivi adgil ebiT sargebl obis SezRudvis nebarTvisaTvis, avtotransportis parkirebisTvis, mSenebl obis dawyebis nebarTvisaTvis, adgil obrivi samgzavro-satransporto

⁵ uZravi qoneba da miwa. moZravi qonebis SemTxvevaSi, misi mesakuTris faqtiuri sacxovrebel i adgil is mixedviT.

⁶ nusxa dazustdeba kompetenciebis sabol oo gamij vnis Semdeg.

gadazidvebisatvis, arqiteqturuli obieqtების სტრუქტურულ-ფუნქციური wyobisa და iersaxis Secvl is nebarTvisaTvis.

gadasaxadebTan mimarTebaSi, aucil ebel ia zogierTi iseTi saxis reformaTa gatareba, romelic Tbil isis ubnebis biuj etebs Semosavl is damatebiT wyaros Seuqmnis და saSual ebas miscems maT gataron garkveuli pol itika momsaxurebis sferoSi.

fizikuri pirebis sakuTrebaSi arsebul i uZravi qoneba unda daibegros Semdegi principiT: qonebis gadasaxadi 1 m²-ze unda meryeobdes 0,5-dan 1,0 l aramde. unda ganTavisufli des ojaxis sakuTrebaSi arsebul i saerto farTidan 50 m²-mde, xolo danarCeni farTi daibegros Cveulebrivi wesiT. am SemTxvevaSi Tbil isSi arsebul i qoneba mTlianad dabegvris am reJimSi unda moeqces. rac Seexeba konkretul ubans, mis arCeviT organoebs unda mieceT mocemul i zRvris fargl ebSi konkretul i ganakveTis და teritoriul i koeficientis SemoRebis ufl eba, ise, rogorc es sadReisod arasasofl o-sameurneo miwis gadasaxdis SemTxvevaSi.

არნისნული პრინციპის SemoRebiT gaumj obesdeba administrireba და ubnebis biuj etebs fizikურ პირთა qonebis gadasaxadis saxiT garkveuli Semosavl ebic gauCndebaT. amasTan, fizikურ პირებს sakuTrebaSi arsebul uZrav qonebaze qonebis gadasaxadis gadaxda unda anTavisufli ebdes im arasasofl o-sameurneo miwis gadasaxadis gadaxdisagan, romel zec aris damagrebul i es qoneba. amiT miiRweva qonebis (miwa masze damagrebul i uZravi qonebiT) erTianობის პრინციპი⁷.

7.3.5. Semosul obebis moZraoba

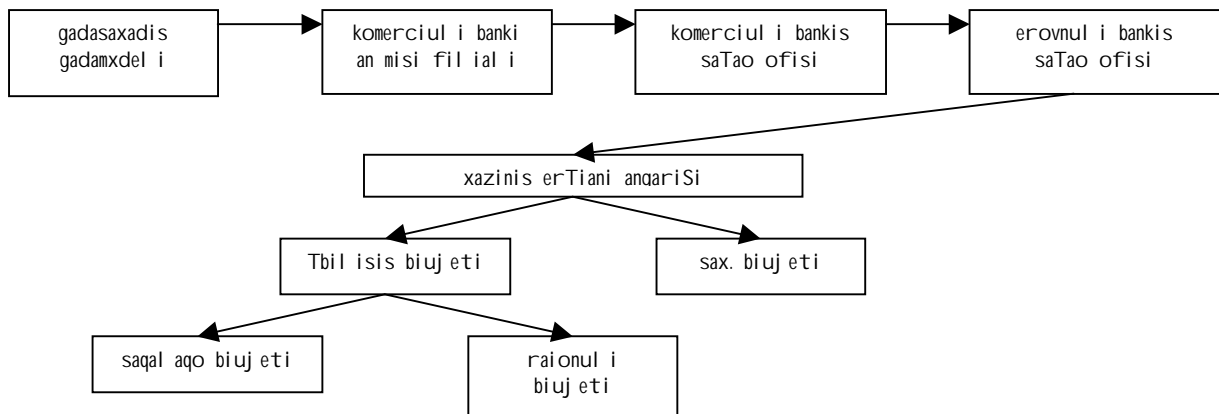
7.3.5.a. moZraobis arsebul i sqema

sagadasaxado kodeqsiT gaTval iswinebul gadasaxadebs gadasaxadis gadamxdel ebi ixdian momsaxure bankis saSul ebiT finansTa saminstros saxazino samsaxuris erTian angariSze. Tanxis gadaricxva SeiZl eba ganxorciel des nebismieri komerciული bankis an misi fil ial is meSveobiT.

gadamxdel is mier komerciული bankSi an mis fil ial Si Setanil i Tanxebi an angariSze arsebul i Tanxebi gadasaxadis gadamxdel is daval ebiT iricxeba saqarTvel os erovnul bankSi finansTa saminstros saxazino samsaxuris erTian angariSze, saidanac "sagadasaxado, arasagadasaxado და kapital uri Semosavl ebis biuj etebs Soris ganawil ebis Sesaxeb" saqarTvel os kanoniT gansazRvrul i normativebis safuZvel ze xdeba Tanxebis gadaricxva sxvadasxva donis biuj etebSi (Tbil isis და saxel mwifo biuj etebis saSemosavl o angariSebze).

Tbil isis biuj etSi moxvedril i sabiuj eto Semosavl ebis ganawil eba saqal aqo და raionul (aseve daba wyneTis) biuj etebs Soris xorciel deba sakrebul os yovel wl iuri gadawyvetil ebiT dedaqal aqis biuj etis damtkicebis Sesaxeb.

sagadasaxado Semosavl ebis moZraobis arsebul i sqema Tbil isisTvis

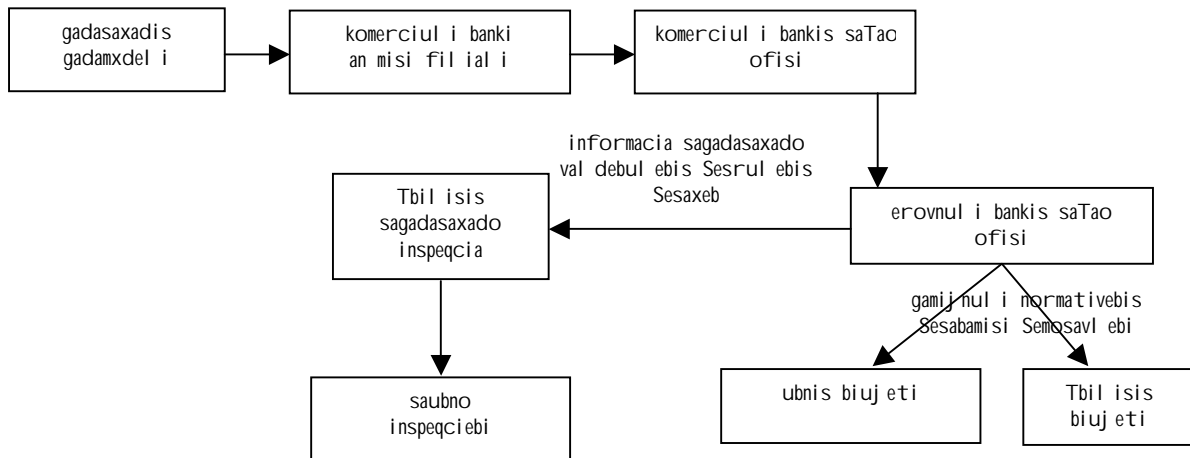
⁷ gadasinj vas saWiros sagadasaxado kodeqsis zogi punqtic. saerto unda iqnes amoRebul i 273-e muxl is me-7 punqti, roml is Tanaxmad TviTmmarTvel obis organos aqvs konkretul i miwis nakveTisaTvis qonebis gadasaxadis ganakveTis 50%-iT gadideba/Semcirebis ufl eba, rac faqtiurad amave kodeqsiT akrZal ul , individual uri sagadasaxado SeRavaTis dawesebas warmoadgens.

7.3.5.b. moZraobis SemoTavazebul i sqema

sagadasaxado Semosavl ebis moZraobis sqema Tbil isis ubnebad dayofis SemTxvevaSi, Semdeg principebze unda iyos agebul i:

- gadasaxadis saxiT gadaxdil i Tanxa komerciul i bankidan da misi fil ial idan erovnul bankSi imave dRes unda xvdebodes, xolo erovnul i banki mas unda anawil ebdes normativebis Sesabamisad saxel mwifo da Tbil isis biuj etebS Soris;
- Tbil isis biuj eti pirobiTi cnebaa (konsol idirebul i biuj eti) da masSi igul isxmeba erTis mxriv dedaqal aqis biuj eti, xolo meores mxriv ubnebis biuj etebi;
- erovnul ma bankma Tbil isis biuj etis kuTvnil i anaricxebi (Semosavl ebi) pirdapir unda Caricxos erovnul bankSive gasxnil Sesabamis sabiuj eto angariSebze. amisaTvis TiToeul ubnis TviTmmarTvel obas unda hqondes special urad gaxsnil i sabiuj eto angariSebi erovnul bankSi da am angariSidan unda moaxdinon Tanxebis Sesabamisi gankargva;
- imisaTvis, rom TviTmmarTvel i erTeul is biuj etSi droulad da srulad iqnas gadaricxul i kuTvnil i anaricxebi, rogorc saerTo-saxel mwifoebrivi gadasaxadebidan, aseve adgil obrivi gadasaxadebis saxiT miRebul i Semosavl ebi, saWiroa sagadasaxado inspeqciebma saidentifikacio nomrebi gascen ubnebis mixedvit (ukve registrirebul i gadasaxadis gadamxdel ebi ki daaj gufon am principiT). es informacia unda gadaeces erovnul banks, romel ic daaxarisxebS ubnebis biuj etebS kodebis mixedvit, Tanxis miRebisTavanave gansazRavs mis mimarTul ebas da gadaricxavs Sesabamis sabiuj eto angariSze;
- erovnul ma bankma sagadasaxado inspeqciebS periodul ad unda gaugzavnos informacia gadasaxadis gadamxdel ebis mier sagadasaxado val debul ebebis Sesrul ebis Sesaxeb. amasTan, erovnul i banki ajamebS mis xel T arsebul informaciebS da akeTebS naerT angariSs dedaqal aqisa da ubnebis biuj etebis Sesrul ebis Sesaxeb.

sagadasaxado Semosavl ebis moZraobis sqema Tbil isis ubnebad dayofis SemTxvevaSi

7.4. TviTmmarTvel i erTeul ebis gadasaxdel ebi

TviTmmarTvel i erTeul is (dedaqal aqi, ubani) biuj etis gadasaxdel ebi moicavs mimdinare da kapital ur xarj ebs, agreTve val is amortizacias. TviTmmarTvel i erTeul is xel isufl ebis organoebi damoukidebl ad gansazRvraven saval debul o da nebayofl obiti eqskl uziuri kompetenciebis ganxorciel ebisaTvis dasafinansebel i programebis da xarjebis mimarTul ebebs. kanoniT gansazRvrul i del egirebul kompetenciebis ganxorciel ebisaTvis saWiro xarjebis mimarTul ebebi ganisazRvrebA del egirebis xel Sekrul ebis safuZvel ze. kompetencoebis del egirebisas xel isufl ebis im organos mier, vinc axorciel ebs del egirebas, im organosaTvis, visTvisac xdeba del egireba, xdeba aRniSnul i kompetenciis ganxorciel ebisaTvis saWiro xarjebis srul i anazRaureba.

7.4.1. gadasaxdel ebis moZraoba

7.4.1.a. moZraobis arsebul i sqema

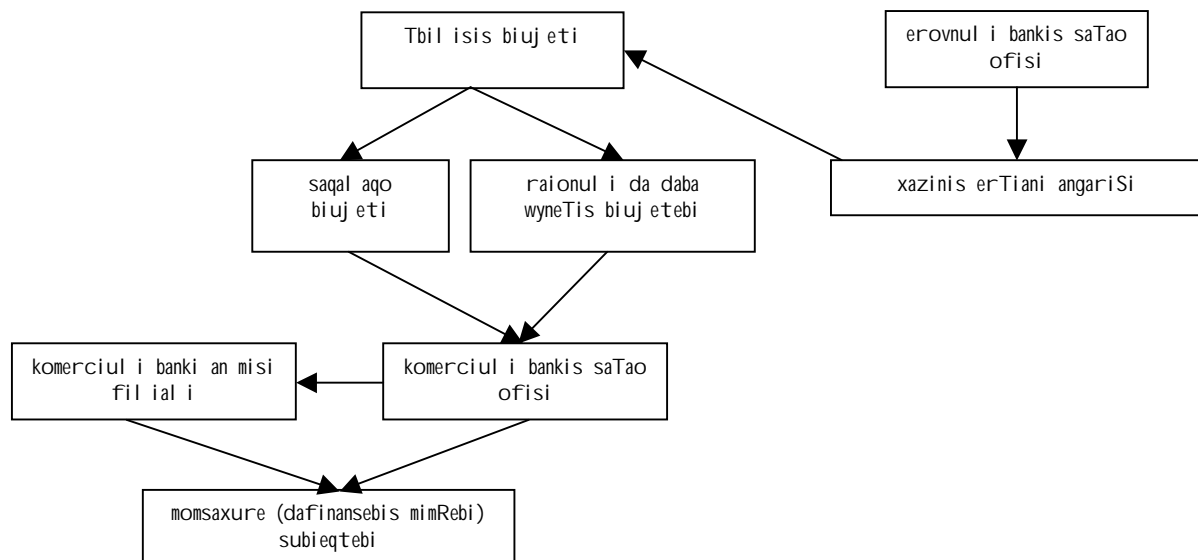
1997 wl is dekembridan qal aqebisa da raionebis safinanso samsaxurebTan Camoyal ibda saxazino momsaxurebis organoebi, roml ebic 1998 wl is 1 aprilidan teritoriul i (Tbil isis raionul i) biujetidan dafinansebas axorciel eben saxazino momsaxureobis principiT.

saqarTvel os finansTa saministros saxazino samsaxuris mier central uri biujetidan Tbil isis saqal aqo biujetSi gadairicxeba mxol od transferi (rac ganweril ia central ur biujetSi), xol o danarCen (saqal aqo da raionul biujetebsi ganweril) xarjebS gankargavs TviT Tbil isis meriis safinanso samsaxuri, romel sac gaaCnia Sesabamisi angariSebi saqarTvel os erovnul bankSi. saqal aqo biujetidan gasawev xarjebze erovnul bankSi moTxovnis wardgena xdeba meriis safinanso samsaxuris mier (yovel i gasawevi operaciisaTvis gamoiwereba cal ke sagadasaxado daval eba).

rac Seexeba raionul i biujetidan gasawev xarjebS, maTze moTxovnis wardgena xdeba meriis safinanso samsaxurSi, roml is dasturis Semdegac xdeba erovnul i bankidan Tanxis gatana an saWiroebis SemTxvevaSi gadaricxva.

saqal aqo biujetidan adgil obrivi donis xarjebis gawevis SemTxvevaSi xdeba raionebis safinanso ganyofil ebis angariSebze Tanxebis miznobrivi gadaricxva da Semdgom maTi daniSnul ebisamebr gamoyeneba. amisaTvis meriis safinanso samsaxuri TanxebS gadauricxavs raionis safinanso samsaxurebs Sesabamis angariSebze.

xarjebis moZraobis arsebul i sqema Tbil isisTvis

7.4.1.b. moZraobis SemoTavazebul i sqema

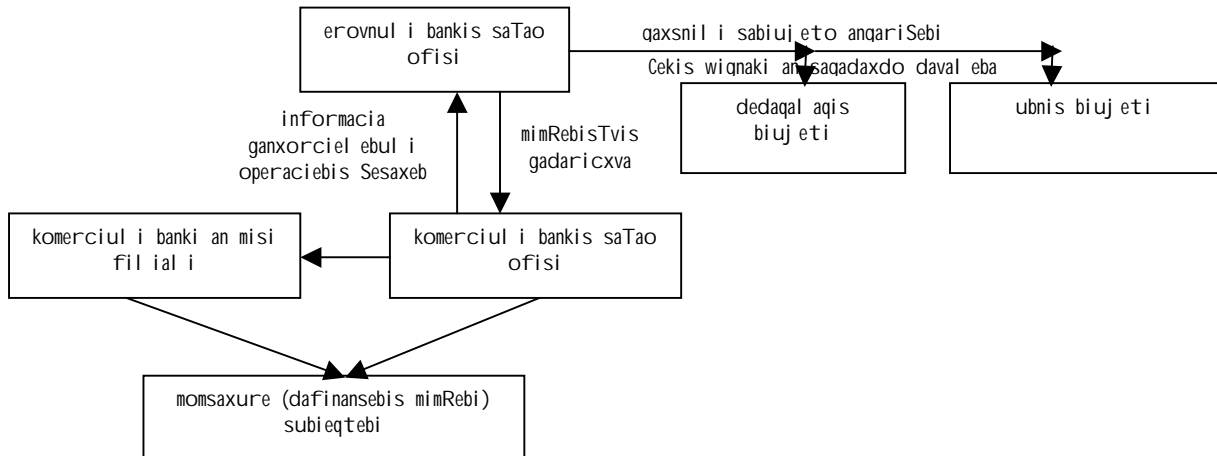
xarjebis gawevis (moZraobis) sqema, Tbil isis ubnebad dayofis SemTxvevaSi, Semdeg principze unda iyos agebul i:

- dedaqal aqis da ubnebis TviTmmarTvel obaTa biujetebsaTvis erovnul i bankis saTao ofisSi gaxsnil i aqvT sabiujeto angariSebi, saidanac xdeba angariSze Caricxul i Tanxebis gankargva;
- dedaqal aqis da ubnebis TviTmmarTvel obaTa biujetebsiT gaTval iswinebul i xarjebis fargl ebSi, am organoTa pasuxismgebel i pirebi erovnul i bankis saTao ofisis meSveobiT awarmoeben operaciebs sabiujeto angariSidan (amzadeben da bankSi miaqvT Tanxis gamotanis mizniT Cekis wignaki an gadaricxvis mizniT sagadaxdo daval eba);

- TviTmmarTvel i erTeul is momsaxure bankebis filialebi awvdian informacias ganxorciel ebuli xarjviti operaciebis Sesaxeb maT saTao ofisebs, romelic Tvis bolos am informacias awvdis erovnul banks;
- erovnuli banki yovel Tviurad akeTebS naerT angariSs dedaqal aqis da ubnebis TviTmmarTvel obaTa biujetebis mier gaweuli xarjebis Sesaxeb da ugzavnis Sesabamis organoebS.

centraluri biujetSi mobilizebul Tanxebi ganTavsebulia erovnuli bankSi an mis filialSi saxazino angariSze da iqidan xdeba fulis gadaxda momsaxure subieqtებისTvis mxarjavi dawesebul ebebis mixedvit.

xarjebis moZraobis sqema Tbilisis ubnebad dayofis SemTxvevaSi

7.5. sesxebi

7.5.1. adgili obrivi TviTmmarTvel obis mier sesxis aRebis ufl eba

- TviTmmarTvel i erTeul is xelisuflebis organoebi ufl ebamosil ni arian, saqarTvel os finansTa saministros nebarTvit, kanonmdebi obiT dadgenili wesiT, aiRon sesxi fizikuri da iuridiuli pirebisagan;
- TviTmmarTvel i erTeul is mier sesxis aRebis Sesaxeb gadawyvetil ebas TviTmmarTvel i erTeul is aRmasrul ebeli organos winadadebis safuZvel ze iRebs TviTmmarTvel i erTeul is warmomadgenli obiti organo.

TviTmmarTvel i erTeul ebi ufl ebamosil ni arian aiRon sesxi (krediti) mindinare an kapitaluri xarjebisaTvis

7.5.2. sesxis aReba mimdinare xarjebisaTvis

- TviTmmarTvel i erTeul ebis xelisuflebis organoebi ufl ebamosil ni arian aiRon sesxi mimdinare xarjebis dafinansebisaTvis, Tu maTi biujetis Semosavl ebi prognozi rebul ze naklebia;
- mimdinare xarjebze aRebuli sesxis raodenoba wlis ganmval obaSi ar unda aRematebodes TviTmmarTvel i erTeul is biujetis mimdinare xarjebis 15%-s;
- mimdinare xarjebis dasafinansebelal aRebuli sesxi dabrunebul unda iqnes aRebidan sami Tvis vadaSi, amastan aucileblad imave sabiujeto wels.

7.5.3. sesxis aReba kapitaluri programebisaTvis

- TviTmmarTvel i erTeul is warmomadgenli obiti organoebis mier damtkicebul kapitaluri sabiujeto programaSi Sesazl ebelia gaTval iswinebuli iyos programis Tanadafinanseba sesxis aRebis saSual ebit;

- kapital uri programebisaTvis aRebul i sexsis raodenoba ar unda aRematebodes kapital uri programiT gaTval iswinebul i sabiujeto wel s gasawevi xarjebis 25 %-s da mTl iani kapital uri programebis 10 %-s;
- kapital uri programebisaTvis aRebul i sexsis dafarvis grafiki gaTval iswinebul unda iqnes TviTmmarTvel i erTeul is damtkicebul biujetSi.

7.6. sabiujeto procesi

7.6.1. sabiujeto procesis principebi

7.6.1.a. sabiujeto mowyobis ZiriTadi principebi

adgil obrivi TviTmmarTvel obebs (dedaqal aqs da mis ubnebs) gaaCniaT sakuTari biujetebi. adgil obrivi biujeti damoukidebel ia rogorc sxva adgil obrivi TviTmmarTvel obis organoTa, ise saqarTvel os saxel mwifo biujetebisagan.

saxel mwifo xel isufl ebis organoebis ufl eba ara aqVT administraciul i wesiT Caerion qal aq Tbil isis sabiujeto ufl ebamosil ebaSi.

TviTmmarTvel obis organoebis sabiujeto mowyoba efuzneba qveynis sabiujeto sistemis erTianobisa da yovl ismomcvel obis, miznobriobisa da universal urobis, dabal anebis, gamWirval obis da angariSval debul ebis da damoukidebl obis principebs.

7.6.1.b. sabiujeto sistemebis erTianoba da yovl ismomcvel oba

- TviTmmarTvel i erTeul is biujeti aris qveynis sabiujeto sistemis Semadgenel i nawil i;
- TviTmmarTvel i erTeul ebis biujetebis erTianoba qveynis sabiujeto sistemasTan uzrunvel yofil ia erTiani samarTl ebrivi baziT, erTiani sabiujeto kl asifikaciis gamoyenebiT, biujetis Sedgenisa da Sestrul ebis angariSis dadgenil i wesiT, sabiujeto procesis dadgenil i principebiTa da fuladi sistemis erTianobiT, erTiani sagadasaxado da safinanso-sabiujeto pol itikiT;
- TviTmmarTvel i erTeul is Semosul obebi da gadasaxdl ebi srul yofil ad da mTl ianad aisaxeba Sesabamisi TviTmmarTvel i erTeul is biujetSi.

7.6.1.g. biujetis miznobrioba da universal uroba

- TviTmmarTvel i erTeul is biujetis xarjebis miznobriobas uzrunvel yofs sabiujeto programebis gamoyeneba sabiujeto xarjebis Sedgenis, ganxil vis, misi damtkicebis, Sestrul ebis, kontrol isa da Sefasebis procesSi;
- sabiujeto xarjebis gaweva uSual od unda efuznebodes TviTmmarTvel obis ufl ebamosil ebebidan gamomdinare konkretul i Sedegis matarebel i RonisZiebebis ganxorciel ebas;
- TviTmmarTvel i erTeul is biujetis sakuTari Semosul obebi miemarTeba am biujetiT gansazRvrul i saerTo xarjebis dasafinansebl ad, garda del egirebul ufl ebamosil ebebis ganxorciel ebasTan dakavSirebul i xarjebisa, donorebis mier dafinansebul i da special uri Semosavl ebisa da miznobrivi transferebisa.

7.6.1.d. biujetis dabal anebsa

- TviTmmarTvel i erTeul is biujetis Semosul obebi da gadasaxdel ebi unda iyos dabal anesbul i.

7.6.1.e. biujetis gamWirval eba da angariSval debul eba

- TviTmmarTvel obis warmomadgenl obiTi organos mier damtkicebul i biujeti, masSi dadgenil i wesiT Setanil i cvl il ebebi, damtkicebul i sabiujeto programebi, biujetis da sabiujeto programebis Sestrul ebis angariSi eqvemdebareba TviTmmarTvel obis organoebis mier dadgenil i wesiT gamoqveynebas saj aro ganxil visaTvis mosaxl eobisaTvis xel misawvdomi formiT;

- kanonmdebl obiT dadgenil ia sabiujeto procesis monawile yvel a piris pasuxismgebl oba mis mier ganxorciel ebul saqmianobaze da biujetis Sesaxeb warmodgenil informaciaze.

7.6.1.v. biujetis damoukidebl obis garantiebi

- TviTmmarTvel obis organoebis damoukidebl oba sabiujeto saqmianobaSi garantirebul ia:
 - misi uzrunvel yofiT kanoniT gasazRvrul i sakuTari Semosul obebiT da mis fargl ebSi eqskl uziur ufl ebamosil ebaTa ganxorciel ebis da xarjebis gawevis damoukidebel i gansazRvrit;
 - del egirebul ufl ebamosil ebaTa ganxorciel ebis procesSi am organoebis mier kanoniT gansazRvrul fargl ebSi damoukidebel i gadawyvetil ebebis miRebis ufl ebiT.

7.6.2. sabiujeto procesis arsebul i struqtura

sabiujeto procesi moicavs qal aq Tbil isis TviTmmarTvel obis organoebis mier biujetis Sedgenas, ganxil vas, miRebasa da Sesrul ebas.

moqmedi kanonmdebl obis Sesabamisad, Tbil isis adgil obrivi biujeti, romel sac yovel wl iurad amtkicebs sakrebul o, Sedgeba saqal aqo, raionul i da daba wyneTis biujetbisagan. miuxedavad imisa, rom Tbil isis raionebi da daba wyneTi ar arian TviTmmarTvel i erTeul ebi, maT mainc gaaCniat sakuTari biujetebi garkveul i RonisZiebebis dasafinansebl ad, riTac irRveva adgil obrivi TviTmmarTvel obis ZiriTadi principi: yvel a doneze, sadac arsebobs biujeti, aucil ebl ad unda arsebobdes sabiujeto xarjebis makontrol ebel i arCeviTi warmomadgenl obiT organo.

aRniSnul i debul ebebi garkveul winaaRmdegobaSi modis "adgil obrivi TviTmmarTvel obisa da mmarTvel obis Sesaxeb" saqarTvel os organul kanonTanTanac, roml is mixedviTac adgil obrivi biujetebis damoukidebl obas ganapirobebs misi uzrunvel yofa dadgenil i sakuTari, maT Soris, saerto-saxel mwifoebriვი gadasaxadebidan miRebul i Semosavl ebiT da gamoTanabrebiTi transferebiT, romel Ta gamoyenebis mimarTul ebebs damoukidebl ad gansazRvravs TviTmmarTvel obis organo, agreTve miznobriვი transferiT. del egirebul i ufl ebamosil ebebiT gaTval iswinebul i programebi da RonisZiebebi finansdeba adgil obrivi TviTmmarTvel obis organosaTvis am mizniT gamoyofil i transferiT an/da sxva Sesabamisi Semosavl iT.

"saqarTvel os dedaqal aqis - Tbil isis Sesaxeb" saqarTvel os kanonis Tanaxmad qal aq Tbil isis biujetis Sesrul ebisaTvis pasuxismgebel ni arian Tbil isis mTavroba, misi raonebisa da daba wyneTis gameobebi. aRniSnul i pasusmgebl oba samarTl ebriv safuZvel s mokl ebul ia, vinaidan am organoebis ar gaaCniT administraciul i berketebi biujetis saSemosavl o nawil is formirebisaTvis⁸.

qal aq Tbil isis biujetis xarjebis programul i dafinansebis principze gadasvl asTan dakavSirebiT qal aqis sakrebul om 2004 wl is 18 marts miiRo gadawyvetil eba biujetis Sedgenis, miRebisa da Sesrul ebis droebiTi wesis Sesaxeb, roml is Tanaxmadac meriis saqal aqo samsaxurebi da raionul i (daba wyneTis) gameobebi yovel i mimdinare sabiujeto wl is 1 maisamde ekonomikuri politikis saqal aqo samsaxurSi waradgenen Tbil isis biujetis miznobriv programebs.

ekonomikuri politikis saqal aqo samsaxuris mier mowonebul i programebi 1 ivnisamde igzavneba meriis safinanso samsaxurSi, romel ic 1 ivl isamde amzadebs biujetis proeqtis pirvel ad variants da ekonomikuri politikis saqal aqo samsaxuris vizirebis Semdeg warudgens Tbil isis premiers.

premeri biujetis proeqtis pirvel ad variants sakrebul os safinanso-sabiujeto komisiastan Sesatanxmebel ad waradgens 15 ivl isamde. komisia aRmasrul ebl i xel isufl ebis sxvadasxva organoebidan iRebs informacias da amzadebs daskvnas biujetis proeqtis

⁸ yovel wl iurad Tbil isis biujetis saSemosavl o nawil is 90%-ze meti swored sagadasaxado Semosavl ebze modis, maTi akrefa ki mxol od central uri xel isufl ebis organos - sagadasaxado inspecciis kompetenciaa.

pirvel ad variantze, romel ic Sesabamisi SeniSvnebiT miwodeba premiers 1 seqtembramde. premieris daval ebiT meriis safinanso samsaxuri amzadebs normatiul i aqtis proeqtis sabol oo variants qal aq Tbil isis momaval i wl is biujetis Sesaxeb da gansaxil vel ad warudgens premiers 1 oqtombramde. premieri biujetis proeqts sakrebul os warudgens momaval i sabiujeto wl is dawyebamde TvenaxevriT adre mainc.

qal aq Tbil isis momaval i sabiujeto wl is biujetis proeqti ganixileba sakrebul os xdomaze axal i sabiujeto wl is dawyebamde. premieris moxsenebebTan erTad sakrebul o ismens sarevizio da safinanso-sabiujeto komisiis moxsenebebs.

sakrebul o axal i sabiujeto wl is dawyebamde iRebs normatiul aqts Tbil isis biujetis Sesaxeb, roml is fargl ebSi mtkicdeba:

- qal aq Tbil isis biujeti, saqal aqo da raonebis biujetebis Semosul obebisa da xarjebis saxeebis mixedviT;
- xarjebis Semosaval ze metobis (deficitis) an nakl ebobis (proficitis) zRvrul i odenoba;
- sarzervo, miznobrivi da sxva fondebis moculoba, maTi Semosavl isa da xarjebis saxeebis gamoyofiT;
- sabrunavi saxsrebs gardamaval i naSTis sidide;
- sxva donis biujetebSi saxel mwifo gadasaxadebidan anaricxebis normativebi;
- qveda donis biujetebze gamosayofi miznobrivi transferebis moculobebs.

Tu sakrebul o ar miRebs normatiul aqts Tbil isis biujetis Sesaxeb, is Sesabamisi SeniSvnebiT ori kviris vadaSi ubrundeba premiers, romel ic ori kviris vadaSi warudgens sakrebul os am proeqtis Sesworebul variants. Tu axal i sabiujeto wl is dawyebamde ver moxerxda biujetis miReba, aRmasrul ebel i xel isufl ebis organoebi nakisr vadebul ebaTa Sesasrul ebl ad saWiro xarjebis gasweven TveSi wina wl is biujetis faqtiuri moculobis erTi meTormetedis odenobiT.

yovel kvartal urad premieri sakrebul os warudgens programul da finansur angariSs, paral el urad sarevizio komisia amzadebs angariSs biujetis Sesrul ebis mimdinareobasTan da arsebul darRvevbTan dakavSirebiT.

biujetis miznobrivi programis Sesrul ebis arasaTanadod mimdinareobis SemTxvevaSi, sakrebul o ufl ebamosilia imsjel os programis koreqtirebaze an mis saerTod Sewyvetaze. miRebul i gadawyvetil eba unda aisaxos biujetSi da moxdes misi koreqtireba. gasul i wl is biujetis Sesrul ebis angariSs adgens meriis safinanso samsaxuri, romel sac premieri warudgens sakrebul os sabiujeto wl is dasrul ebidan 3 Tvis vadaSi. sakrebul os sarevizio komisia amzadebs angariSs premieris angariSis Sesaxeb.

biujetis Sesrul ebis angariSs sakrebul o ganixilavs warmodgenidan erTi Tvis ganmavl obaSi. biujetis angariSi mtkicdeba qal aqis sakrebul os mier, Tu:

- kvartal uri angariSi asaxavs saangariSo periodSi xarjebis gawevis kanonierebas;
- biujetis Sesrul ebis angariSi asaxavs gasul i sabiujeto wl is ganmavl obaSi biujetSi Semosavl ebisa da xarjebis moculobebs da xarjebis kanonierebas.

biujetis Sesrul ebis angariSs sakrebul o amtkicebs sakrebul os sxdomaze damswre wevrTa umravlesobiT. kvartal uri an wliuri angariSis daumtkicebl obis SemTxvevaSi sakrebul o ufl ebamosilia mTavrobis saqmianoba miCnios aradamakmayofil ebl ad da dasvas sakiTxi aRmasrul ebel i xel isufl ebis Tanamdebobis pirTa pasuxismgebl obis Sesaxeb.

7.6.3. sabiujeto procesis SemoTavazebul i model i

gamomdinare iqidan, rom uaxl oes momaval Si saqarTvel os parlamentis mier dagegmilia decentral izaciis Sesaxeb mTel i rigi sakanonmdebl o aqtebis miReba, qal aq Tbil isis sabiujeto sferoSi unda ganxorciel des Semdegi RonisZiebebi:

- moqmedi kanonmdebl oba SesabamisobaSi unda movides "TviTmmarTvel obis evropul qartiasTan" da saqarTvel os organul kanonTan "adgil obrivi TviTmmarTvel obisa da mmarTvel obis Sesaxeb". kanonis Tanaxmad, adgil obrivi TviTmmarTvel obis yvela erTeuls aqvs sakuTari damoukidebel i biujeti, xolo sxva erTeuls es ukanasknel i ar SeiZleba hqondes. aqedan gamomdinare, an unda moxdes raonebis gauqmeba, an

- Tbilisis teritoriul erTeul ebSi unda Seiqmnas TviTmmarTvel obebi warmomadgenl obiT organoebiT, damoukidebel i biujetiT da Semosavl is wyaroebiT;
- gansakuTrebul i yuradReba unda mieqces Tbilisis sakrebul os im gadawyvetil ebis Sesrul ebas, roml iTac dedaqal aqSi dainerga miznobrivi programebis erTiani forma. im SemTxvevaSi, Tu programebi ar iqneba aRniSnul i formiT Sedgenil i, sakrebul om uari unda Tqvas maT damtkicebaze. es wesi unda gavrcl des ubnebis biujetebiT dafinansebul miznobriv programebze;
 - moxdes dedaqal aqisa da ubnebis miznobrivi programebis yovel kvartal uri ganxil vebi da damtkiceba. Seusrul ebl obis SemTxvevaSi dedaqal aqis/ubnis warmomadgenl obiTma organom unda dasvas im Tanamdebobis pirTa pasuxismgebl obis sakiTxi, romel Ta mizeziTac ver Sesrul da programiT an biujetiT gaTval iswinebul i RonisZiebebi;
 - sabiujeto procesi "adgil obrivi TviTmmarTvel i erTeul is biujetis Sesaxeb" saqarTvel os kanonis moTxovnebis dacvit unda warimartos da gamoiricxos TviTmmarTvel obis biujetebis dagvianebiT miReba;
 - unda ganxorciel des biujetis da miznobrivi programebis Sesrul ebis mimdinareobis Sesaxeb informaciis saj aaroba da gamWvirval oba.

7.6.4. sabiujeto procesis organizeba

7.6.4.a. zogadi principebi

- sabiujeto procesi iwyeba axal i sabiujeto wl is dawyebamde 9 TviT adre biujetis proeqtis SedgeniT da mTavrdeba 2 wl is Semdeg - axal i sabiujeto wl is momdevno wl is dekemberSi, am biujetis Sesrul ebis angariSis damtkicebiT;
- TviTmmarTvel i erTeul is biujetis proeqtis Sedgena da biujetis Sesrul eba eval eba TviTmmarTvel i erTeul is aRmasrul ebel organos. biujetis proeqtis ganxil va, damtkiceba, cvl il ebebis Setana, Sesrul ebase kontrol i, Sefaseba da Sesrul ebis angariSis damtkiceba TviTmmarTvel obis warmomadgenl obiT organos ufl ebamosil ebaa;
- TviTmmarTvel i erTeul is biujetis Sesaxeb informireba xdeba saqarTvel os finansTa saministrosa da saqarTvel os statistikis departamentis mier dadgenil i wesiT, formiT, mocul obita da vadebSi;
- TviTmmarTvel i erTeul is aRmasrul ebel i organoebi warudgenen angariSs saqarTvel os finansTa saministros miznobrivi transferiT dafinansebul i xarj ebis Sesaxeb.

7.6.4.b. TviTmmarTvel i erTeul is biujetis Sedgena, ganxil va da damtkiceba

- TviTmmarTvel i erTeul is aRmasrul ebel i organo saWiroebebis, Semosavl ebis prognozebis da social -ekonomikuri ganvitarebis mdgomareobis Seswavl is safuZvel ze amzadebs momdevno wl is biujetis saproeqto winadadebas mimdinare wl is 1 april amde. saproeqto winadadebaSi aisaxeba prioritetul i programebis mokle aRweril oba da gaTval iswinebul i gasawevi momsaxurebis saxeebi da mocul oba, Semosavl ebis prognozul i parametrebi, informacia del egirebul i ufl ebamosil ebebiT gaTval iswinebul programebTan dakavSirebiT da biujetis parametrul i gaangariSebebi;
- warmomadgenl obiT organo ixil avs biujetis saproeqto winadadebas da mimdinare wl is 1 ivnisamde iRebs gadawyvetil ebas prioritetul i programebis da biujetis ZiriTadi parametrebis Sesaxeb;
- warmomadgenl obiT organos gadawyvetil ebis safuZvel ze aRmasrul ebel i organo amzadebs sabiujeto ganaxadis proeqts da 1 agvistomde dasamtkicebl ad warudgens TviTmmarTvel i erTeul is warmomadgenl obiT organos;
- TviTmmarTvel i erTeul is warmomadgenl obiT organo biujets amtkicebs 1 oqtombramde anu axal i sabiujeto wl is dawyebamde.

TviTmmarTvel i erTeul is biujeti unda akmayofil ebdes Semdeg moTxovnebs:

- moicavdes TviTmmarTvel i erTeul is yvel a Semosul obebs da gadasaxdel ebs;
- gamijnul i unda iyos sakuTari Semosul obebi da miznobrivi transferebi;

- sakutar Semosul obebSi gamoyofil i unda iyos mimdinare sagadasaxado da arasagadasaxado, agreTve kapital uri Semosavl ebi, grantebi, gamoTanabrebiTi transferi da sesxebi;
- gadasaxdel ebSi gamoyofil i unda iyos adgil obrivi TviTmmarTvel obis eqskl uziur ufl ebamosil ebebis da del egirebul ufl ebamosil ebebis ganxorciel ebisaTvis gaTval iswinebul i gadasaxdel ebi, agreTve mimdinare xarjebi, kapital uri xarjebi, dakrediteba da val is amortizacia;
- gaTval iswinebul i unda iyos moqmedi sabiuj eto kl asifikatorebi;
- sarezervo fondis odenoba ar aWarbebdes biuj etis saerTo gadasaxdel ebis 2%-s;
- biuj etSi proeqtebis da programebis dafinansebis gaTval iswinebis SemTxvevaSi biuj etis ganuyofel nawil s unda warmoadgendes proeqtebi da programebi (miznebi da konkretul i amocanebi, mosal odnel i Sedegebi da Sefasebis maCvenebl ebi, dafinansebis mocul oba, dafinansebis wyaroebi, monacemebi sexsis odenobisa da dafarvis vadis Sesaxeb, Tuki aseTi arsebobs).

TviTmmarTvel obis warmomadgenl obiti organo ixil avs sabiuj eto gancxadis proeqts da amtkicebs axal i sabiuj eto wl is dawyebamde.

axal i sabiuj eto wl is dawyebamde biuj etis daumtkicebl obis SemTxvevaSi TviTmmarTvel obis aRmasrul ebel i organo ufl ebamosil ia gaswios xarjebi yovel Tviurad araumetes gasul i wl is asignebebis 1/12-is odenobiT.

7.6.4.g. miznobrivi transferis TviTmmarTvel i erTeul is biuj etSi gaTval iswinebis procesi

- finansTa saministro TviTmmarTvel i erTeul is wina sabiuj eto wl is 1 Tebervl amde TviTmmarTvel erTeul s warudgens del egirebul i ufl ebamosil ebebis saxeebs, RonisZiebebsa da momsaxurebis mocul obis da miznobrivi transferis ZiriTad parametrebs;
- TviTmmarTvel i erTeul is aRmasrul ebel i organo finansTa saministros mier warmodgenil i parametrebis safuZvel ze amzadebs del egirebul i ufl ebamosil ebebis programebis gaangariSebebs, miznobrivi transferis mocul obas da warudgens TviTmmarTvel i erTeul is warmomadgenl obiT organos mimdinare wl is 1 april amde. warmomadgenl obiti organos ganxil vis Sedegebis gaTval iswinebiT aRmasrul ebel i organo programas warudgens saqarTvel os finansTa saministros 1 maisamde;
- aRmasrul ebel i organo 1 ivnisamde finansTa saministrosTan aTanxmebs TviTmmarTvel i erTeul isaTvis del egirebul i ufl ebamosil ebebis programebs da del egirebis xel Sekrul ebis proeqtebs warudgens warmomadgenl obiT organos. warmomadgenl obiti organSi programebis da xel Sekrul ebis proeqtebs ganxil vis Semdeg, 1 ivl isamde aRmasrul ebel organosa da saqarTvel os finansTa saminsitros Soris formdeba del egirebis xel Sekrul ebebi;
- aRmasrul ebel i organo del egirebis xel Sekrul ebebis safuZvel ze del egirebul i ufl ebamosil ebebis saWiros finansur asignebebs iTval isiwnebs axal i biuj etis proeqtSi, romel sac TviTmmarTvel i erTeul is warmomadgenl obiT organos warudgens mimdinare wl is 1 agvistomde.

7.6.4.d. TviTmmarTvel i erTeul is biuj etis Sesrul eba

- biuj etis Sesrul ebas uzrunvel yofs TviTmmarTvel i erTeul is aRmasrul ebel i organo;
- mimdinare sagadasaxado Semosavl ebis miRebas uzrunvel yofs saqarTvel os finansTa saministros sagadasaxado departamenti. adgil obrivi mosakrebl ebidan, mimdinare arasagadasaxado da kapital uri Semosavl ebidan biuj etSi Semosavl ebs uzrunvel yofs TviTmmarTvel i erTeul is aRmasrul ebel i organo;
- biuj etis sakaso Sesrul eba xdeba saxazino momsaxurebis principiT sabanko dawesebul ebis meSveobiT.

7.6.4.e. TviTmmarTvel i erTeul is erTeul is biuj etSi cvl il ebebis Setana

- damtkicebul biuj etSi cvl il ebebis Setanas aRmasrul ebel i organos winadadadebis safuZvel ze iRebs warmomadgenl obiTi organo;
- TviTmmarTvel i erTeul is xel isufl ebis organoebis iseTi gadawyvetil ebis SemTxvevaSi, romel ic gavlenas axdens damtkicebul i biuj etis Semosul obebeze an gadasaxdel ebze, unda ganxorciel des damtkicebul biuj etSi cvl il eba;
- Semosul obebis yovel Tviur prognozTan SedarebiT 3 Tvis ganval obaSi Semosavl ebis Sesrul ebis maCvenebl ebis 10%-is an meti danakl isis SemTxvevaSi aRmasrul ebel ma organom warmomadgenl obiT organos unda warudginos biuj etis cvl il ebis proeqti.

7.6.4.v. TviTmmarTvel i erTeul is biuj etis kontrol i, auditi, Sefaseba da angariSis damtkiceba

- warmomadgenl obiTi organos gansakuTrebul kompetencias ganekutvneba TviTmmarTvel i erTeul is biuj etis Sesrul ebaze kontrol is daweseba. TviTmmarTvel obis xel isufl ebis organosaTvis saqarTvel os central uri biuj etidan gadacemul i miznobrivi transferis gamoyenebis kanonierebasa da miznobriobaze kontrol s axorciel ebs finansTa saministro;
- warmomadgenl obiTi organoebi axorciel eben damtkicebul i sabiuj eto programebis ganxorciel ebis Sefasebas kvartal Si erTxel mainc;
- biuj etis Sesrul ebis angariSs adgens aRmasrul ebel i organo da sabiuj eto wl is damTavrebidan 2 TveSi gansaxil vel ad warudgens TviTmmarTvel i erTeul is warmomadgenl obiT organos, biuj etis angariSsi aisaxeba:
 - Semosul obebis Sesrul eba, dagegmil Tan SedarebiT nametobis an nakl ebobis miTiTebiT;
 - sabiuj eto programebis Sesrul ebis Sedegebis anal izi programaSi dasaxul amocanebTan mimarTebaSi. gamovl enil i dagegmvis nakl ovanebebi;
 - sarezervo fondis gamoyenebis angariSi;
 - sxva monacemebi, romel sac iTval iswinebs TviTmmarTvel i erTeul is warmomadgenl obiTi organos moTxovna.
- biuj etis Sesrul ebis auditi xorciel deba warmomadgenl obiTi organos mier SemuSavebul i wesebis Sesabamisad.
- warmomadgenl obiTi organo, biuj etis angariSidan gamomdinare, axorciel ebs biuj etis Sesrul ebis Sefasebas da SeimuSavebs rekomendaciebs axal i sabiuj eto wl isaTvis.

7.7. TviTmmarTvel i erTeul ebis qoneba

7.7.1. arsebul i situacia

adgil obrivi, municipal uri sakuTreba, am sityvis kl asikuri gagebiT, qveyanaSi ar arsebobs. ama Tu im TviTmmarTvel i erTeul is teritoriaze arsebul i sawarmoebi Tu sxva obieqtebi an privatizebul ia, an ormag daqvemdebarebaSi imyofeba. rogorc wesi, es ukanasknel ni central uri xel isufl ebis romel ime struqturas (saministros) da saqarTvel os prezidentis mier daniSnul adgil obrivi administraciis xel mZRvanel s erTdroul ad eqvemdebareba.

2005 wl is 25 marts mRebul iqna kanoni "adgil obrivi TviTmmarTvel i erTeul is qonebis Sesaxeb". aRniSnul i kanoni gansazRvravs adgil obrivi TviTmmarTvel i erTeul is qonebis kategoriebs, misi Seqmnis wess da qonebriv ufl ebobs, garda miwisa da bunebrivi resursebisa, roml ebiT sargebl oba da romel Ta gankargva regul irdeba saqarTvel os special uri kanonmdebl obiT.

aRniSnul i kanonis Sesabamisad, TviTmmarTvel i erTeul is qonebas ganekutvneba qoneba, romel sac TviTmmarTvel i erTeul s sakuTrebaSi gadascems saxel mwifo, an romel sac TviTmmarTvel i erTeul i Seqmnis an SeiZens.

TviTmmarTvel i erTeul is qonebis marTvis sferoSi sakrebul os ufl ebamosil ebas ganekuTvneba:

- ZiriTadi qonebis gasxvisebis Sesaxeb gadawyvetil ebis (dadgenil ebis) miReba;
- TviTmmarTvel i erTeul is qonebiT sargebl obis, fl obisa da gankargvis erTiani gegmis proeqtis ganxil va da damtkiceba. Sesabamisi wesebis dadgena;
- TviTmmarTvel i erTeul is gasaxvisebel i qonebis obieqtebis nusxis proeqtis ganxil va da damtkiceba;
- fizikuri da iuridiul i pirebisaTvis TviTmmarTvel i erTeul is qonebiT sargebl obis wesebisa da pirobebis dadgena, romel Ta dacva saval debul oa fizikuri da iuridiul i pirebisaTvis.

TviTmmarTvel i erTeul is qonebis marTvis sferoSi mTavrobis (gamgeobis) ufl ebamosil ebas ganekuTvneba:

- ZiriTadi qonebis gasxvisebis Sesaxeb winadadebebis momzadeba;
- TviTmmarTvel i erTeul is qonebiT sargebl obis, qonebis fl obisa da gankargvis erTiani gegmis Sedgena da damtkicebul i gegmis Sesrul ebis uzrunvel yofa;
- TviTmmarTvel i erTeul is qonebis movl a-patronoba, mSenebl oba, rekonstruqcia da arDgena;
- TviTmmarTvel i erTeul is gasaxvisebel i qonebis obieqtebis nusxis proeqtis Sedgena;
- fizikuri da iuridiul i pirebisaTvis TviTmmarTvel i erTeul is qonebiT sargebl obis wesebisa da pirobebis dacvaze monitoringis ganxorciel eba.

7.7.2. qonebrivi gamij vnis principebi

TviTmmarTvel i erTeul ebi sakuTrebaSi fl oben qonebas.

Tbil isis TviTmmarTvel obebis (dedaqal aqi da ubnebi) sakuTrebaa is qoneba, romel ic saqarTvel os kanonmdebl obiT dadgenil i wesiT Sedis dedaqal aqisa da ubnebis mfl obel obis, sargebl obis da gankargvis sferoSi.

TviTmmarTvel i erTeul is qonebis saxeebia:

- uZravi qoneba,
- moZravi qoneba,
- aramaterial uri aqtivebi.

TviTmmarTvel i erTeul is sakuTrebaSi Semaval i obieqtebis kategoriaTa nusxa ganisazRvreb saqarTvel os kanonmdebl obiT.

TviTmmarTvel i erTeul is sakuTreba iqmneba:

- saqarTvel os prezidentis mier dadgenil i wesiT TviTmmarTvel i erTeul isaTvis saxel mwifo sakuTrebaSi myofi obieqtebis gadacemiT;
- TviTmmarTvel i erTeul is mier axal i obieqtebis SeZeniT an SeqmniT;
- im xdomil ebaTa Sedegad, romel Tac saqarTvel os kanonmdebl oba ukavSirebs samoqal aqo-samarTl ebrivi Sedegebis warmoSobas.

kanonmdebl obis mixedvit adgil obrivi TviTmmarTvel obis sakuTrebaSi Semaval i qoneba iyofa ZiriTad (ganusxvisebel) da damatebiT qonebad. ZiriTadia (ganusxvisebel ia) is qoneba, romel ic warmoadgens TviTmmarTvel obis ganxorciel ebis safuZvel s da SeiZl eba gamoyenebul i iqnes mxol od saj aro funqciebisa da ufl ebamosil ebis ganxorciel ebis mizniT. am qonebis gasxviseba daiSveba mxol od im SemTxvevaSi, Tu axal i qonebis SeqmniT an SeZeniT arsebul ma qonebam dakarga Tavisi funqciuri daniSnul eba.

TviTmmarTvel i erTeul isaTvis gadasacem ZiriTad (ganusxvisebel) qonebis ganekuTvneba:

- administraciul i Senoba-nagebobebi maTze damagrebul i miwis farTiTa da Sesabamisi damxmare meurneobiT, rac aucil ebel ia adgil obrivi TviTmmarTvel obis organos administraciul i saqmianobis gansaxorciel ebl ad;
- Sida sargebl obis gzebi, adgil obrivi mniSvnel obis xidebi da gvirabebi, satransporto infrastruqtura (gaCerebebi, dgomis adgil ebi, sadgurebi da sxva);
- daqvemdebarebul teritoriaze arsebul i moednebi, gamwvanebul i da rekreatiul i zonebi, dacul i teritoriebi;

- el eqto-, gaz-, wyal momaragebisa da sakanal izacio, saniaRvre/samel ioracio adgil obrivi sistemebi;
- keTil mowyobis da gamwvanebis infrastruqtura;
- adgil obrivi arqivisaTvis aucil ebel i Senoba-nagebobebi da damxmare mowyobil obebi;
- sasafli aoebi, krematoriumebi da saritual o momsaxurebis sxva obieqtebi;
- dasuFTavebis meurneobebi, nagavsayrel ebi, narCenebis deponirebis sistemebi;
- sameicino daxmarebis, social uri dacvisa da dasaqmebis adgil obrivi mniSvnel obis obieqtebi;
- wil i im saxel mwifo wil obrivi monawil eobiT Seqmnil sawarmoebSi, romel Ta bal ansze an sawesdebo kapital Si iricxeba am nusxis wina punqtebiT gansazRvrul i qoneba.

dedaqal aqis ubnebad dayofis SemTxvevaSi qonebis zogierTi kategoria saerTo sakuTreba unda iyos, vinaidan is sakuTari ufl ebamosil ebebis gansaxorciel ebl ad ise sWirdeba erT ubans, rogorc sxvebs⁹.

vinaidan ukve miRebul ia kanoni "adgil obrivi TviTmmarTvel i erTeul is qonebis Sesaxeb" da mas unda mohyves TviTmmarTvel obis organoTa mimarTva ekonomikuri ganvitarebis saminstrosadmi saqarTvel os prezidentis mier damtkicebul i nusxis fargl ebSi konkretul i qonebis gadacemis Taobaze.

⁹ aseTi qonebis kategorias miekuTvneba el eqtoenergiiT, gaziT, wyal momaragebisa da sakanal izacio, aseve saniaRvre da samel ioracio, adgil obrivi mniSvnel obis sistemebi, sanitarul i dasuFTavebis meurneobebi, nagavsayrel ebi, myari narCenebis deponirebis sistemebi da sxva.

8. saxel mwifo zedamxedvel oba

adgil obrivi TviTmmarTvel obis Tanamedrove kontrol is meqanizmi agebul ia Sida da gare angariSval debul ebaTa principis mixedviT. Sida val debul eba xorciel deba struqturis SigniT arsebul i kontrol is saxiT. gare val debul eba moicavs struqturabs Soris kontrol sa da kontrol s sazogadoebis mxridan.

1. sazogadoebis kontrol i TviTmmarTvel obebze - saTaTbiros/sakrebul os wevri val debul ia sam TveSi erTxel mainc Sexvdes amomrCevl ebs da aranaki eb wel iwadSi erTxel Caabaros maT angariSi gaweul i saqmianobis Sesaxeb. saTaTbiros/sakrebul os sxdomebi Ria da sajaroa. fizikur da iuridiul pirebs SeuZl iaT sasamarTI oSi gaasaCivron adgil obrivi TviTmmarTvel obis organoebis mier miRebul i gadawyvetil ebebi, agreTve sakrebul os sajaro sxdomaze gamovidnen iniciativiT.
2. saTaTbiros/sakrebul os kontrol i aRmasrul ebel xel isufl ebaze - sarevizio komisia amowmebs Semosavl ebis amoRebis droul obas da maT aRricxvas, xarj ebis kanonierebasa da adgil obriv biujetTan maT Sesabamisobas. meri/gamgebel i val debul ia wel iwadSi erTxel warudginos sakrebul os angariSi gaweul i muSaobis Sesaxeb.
3. central uri xel isufl ebis kontrol i adgil obriv xel isufl ebaze - kontrol i xorciel deba central uri xel isufl ebis (prezidentis) warmomadgenl ebis, da kanoniT dadgenil SemTxveebSi central uri xel isufl ebis sxva organoTa mxridan. saxel mwifo zedamxedvel obis sakiTxebSi saqarTvel os prezidentis samxareo warmomadgenel is yvel a CareviTi RonisZieba unda arsebobdes weril obiTi formiTa da saTanado dasabuTebiT.

adgil obriv TviTmmarTvel erTeul Ta gadawyvetil ebebis SeCerebisa da gauqmebis, TviTmmarTvel erTeul Ta xel isufl ebebis saqmianobis SeCerebis wesi da saWiroebis SemTxvevaSi prezidentis mier TviTmmarTvel i erTeul is teritoriaze pirdapiri saxel mwifo mmarTvel obis SemoRebis ufl eba gansazRvrul ia cal ke kanonmdebl obiT, Semdegi principebis dacviT:

- administraciul i zedamxedvel obis mizania adgil obrivi TviTmmarTvel obis ufl ebebis dacva da maTi ufl ebamosil ebebis Sesrul ebisaTvis xel Sewyoba kanonisa da sxva normatiul i sakanonmdebl o aqtebis fargl ebSi;
- SesaZl o RonisZiebidan unda gatardes is, romelic yvel aze nakl ebad daazianebs adgil obriv TviTmmarTvel obas. adminstraciul i zedamxedvel obis RonisZiebiT mosal odnel ma zianma ar unda gadaaWarbos RonisZiebis gziT misaRwev Sedegs;
- SesaZl o CareviT RonisZiebebTan SedarebiT upiratesoba unda mieniWos prevenciul (profil aqtikur) RonisZiebebs, anu administraciul i zedamxedvel obis ufro rbil saSual ebebs. prezidentis warmomadgenel i saxel mwifo zedamxedvel obis sakiTxebSi val debul ia samarTI ebrivi konsul taciebi gauwios TviTmmarTvel i erTeul is xel isufl ebis organoebis;
- TviTmmarTvel i erTeul is warmomadgenl obiTi organoebis mier miRebul i kanonsawinaaRmdego samarTI ebrivi aqtis SemTxvevaSi, saxel mwifo zedamxedvel obis sakiTxebSi prezidentis samxareo warmomadgenel is moTxivnis Sedegad, adgil obrivi TviTmmarTvel obis organoebisa da Tanamdebobis pirebis gadawyvetil ebani SeiZl eba Secval os mxol od am gadawyvetil ebaTa mimRebma organom an Tanamdebobis pirma;
- prezidentis warmomadgenel s saxel mwifo zedamxedvel obis sakiTxebSi SeuZl ia sasamarTI oSi gaasaCivros TviTmmarTvel i erTeul is aRmasrul ebel i organoebis samarTI ebrivi aqtebi;
- administraciul i zedamxedvel oba saxel mwifos mier del egirebul i amocanebis mimarTebaSi moicavs rogorc samarTI ebriv zedamxedvel obas, ise am amocanebis Sesrul ebis Sinaarssa da saxeobas (dargobrivi zedamxedvel oba);
- administraciul i zedamxedvel oba TviTmmarTvel i erTeul is xel isufl ebis organoebis ufl ebamosil ebebTan dakavSirebiT maTTvis gadacemul i saval debul o da nebayofil obiTi amocanebis sferoSi SemoisazRvrebma mxol od am amocanebis Sesrul ebis kanonTan Sesabamisobis SemowmebiT (samarTI ebrivi zedamxedvel oba);

- im saxel mwifo organoebis, roml ebmac adgil obrivi TviTmmarTvel obis organoebis gadasces Taviant gamgebl obaSi arsebul i cal keul i ufl ebebi, SeuZl iaT SeaCeron an/da gaauqmon adgil obrivi TviTmmarTvel obis organoebis maT mier gadacemul i ufl ebamosil ebebis fargl ebSi miRebul i gadawyvetil ebebi;
- Tu mosaxl eobis sicocxl es, janmrTel obas an qonebas savaraudod daemuqreba an ukve daemuqra safrTxe, maSin prezidentis warmomadgenel is saxel mwifo zedamxedvel obis sakiTxebSi sasamarTl osadmi winaswari mimarTvis gareSe SeuZl ia TviTon gaataros saWiro RonisZiebebi. mas SeuZl ia am dros warmoSobil i saWiro xarjebi TviTmmarTvel i erTeul is xel isufl ebis organoebisagan moitXovos;
- sakrebul os saqmianobis SeCereba an daTxovna daiSveba saqarTvel os konstituciis 73-e muxl is pirvel i punqtis "i" qvepunqtiT gaTval iswinebul SemTxvevebSi da wesiT: Tu misi moqmedebiT safrTxe Seeqmna qveynis suverenitets, teritoriul mTlianobas, saxel mwifo xel isufl ebis organoTa konstituciur ufl ebamosil ebaTa ganxorcil ebas;
- TviTmmarTvel i erTeul is xel isufl ebis organoebis SeuZl iaT sasamarTl oSi gaasaCivron saxel mwifo zedamxedvel obis sakiTxebSi prezidentis warmomadgenel is dadgenil ebebi, qmedebebi an qmedebebisgan Tavis Sekaveba.

9. ადგილ ობრვი უნარების ზრდა

9.1. ტვიტმარტველ ობის პოლიტიკური ტანამდებობები და საჯარო სამსახური

ერთ-ერთი უმთავრესი პრობლემა, რომელსაც ადგილ ობრვი ტვიტმარტველ ობის სტრუქტურების მსახურები ობა აწყობდა, არის ტვიტმარტველ ობათა სტრუქტურების დასაყმებულ საჯარო მოხელეთა კვალიფიკაციის დაბალი დონე.

ადგილ ობრვი ტვიტმარტველ ობის ევროპული კარტია მკაფიოდ აყალიბებს ადგილ ობრვი მოხელეებისა და არცეული პირების ტანამდებობრივი უნარებისა და პროფესიული განვითარების გარანტიებს: "ტვიტმარტველ ობის ადგილ ობრვი ორგანოების მოხელეთა სამსახურის პირობები უნდა იქონიოდეს იმის სასაფუძვლად, რომ მოხდეს მარალ კვალიფიკაციური პერსონალის დაკრავება დამსახურების და კომპეტენტობის საფუძველზე; ამ მხრივ უზრუნველყოფილი იქნება პროფესიული მომზადების ადეკვატური სასაუბრეები, ანაზრავება და სამსახურეობრივი დანაშაუბის გარანტიები" (მუხლი 6, პარაგრაფი 2).

კანონმდებლობა ტვიტმარტველ ობების ორგანოების დასაყმებულ ობორ კატეგორიას გამოყოფს - პოლიტიკური ტანამდებობის პირები და საჯარო მოხელეები, კერძოდ:

- პოლიტიკური ტანამდებობის პირები - არცეული მრები/გამგებლები და სატატიბროს/საკრებულო სევერები.

საკრებულო სევერის უფლებამოსილება და სტატუსი განისაზრვრება კანონით "ადგილ ობრვი უარმომადგენლობითი ორგანოს - საკრებულო სევერის სტატუსის შესახებ". ამ კანონის მიხედვით საკრებულო სევერებს მინიშნული აკვტარმარს უბელი ხელისუფლების კონტროლისა და კანონსეოკმედების უფლება. ადგილ ობრვი საკრებულო სევერებს აკვტარუფლება მოიტხოვონ ნებისმერი ადგილ ობრვი მნიშვნელობის ინფორმაცია და სევიდნენ ადგილ ობრვი დაკვმდებარების ნებისმერი ორგანოების.

- საჯარო მოხელეები - უნც ამზადებს და ახორციელებს პოლიტიკური ტანამდებობის პირთა მერიმირებულ გადაწყვეტილებებს და პასუხისმგებელია საჯარო მომსახურების გატარებაზე.

საჯარო მოხელეები იყოფიან სახელმწიფო და ტვიტმარტველ ობის საჯარო მოხელეებად. ტვიტმარტველ ობის ორგანოების დაკავებული პირები - ტვიტმარტველ ობის საჯარო მომსახურეები არიან. ასეტი დაყოფის მიუხედავად, საკარტველი ობის საჯარო სამსახური ერთიანია: ტვიტმარტველ ობის საჯარო მოხელეებს თავისუფლად შეუძლიათ დაიკავონ სახელმწიფო საჯარო მოხელის ტანამდებობა და პირიქით.

კანონი აუბებს ტვიტმარტველ ობის ორგანოების მოხელეთა აყვანის უბებს და ტანამდებობრივი უნარების მეკანიზმებს. კერძოდ, მოხელეთა კვალიფიკაციის გამოსაყენებად და მათ დასაუარებად ატარდება მოხელეთა ატესტაცია, რასაც ატარებს ტვიტმარტველ ობის ორგანოს მერი სეკმნილი საატესტაციო კომისია.

9.2. ტვიტმარტველ ობის ორგანოთა შესაყილებლობის ამაყილება

ყოველ ტვიტმარტველ ობის ორგანოს უნდა ღონდეს შესაყილებლობის ობა საკუტარი ტანამსრომლებს და არცეული პირებს მიუოდოს ზირიტადი უნარ-ცევები მანც. ამისათვის აუცილებელია, რომ ტვიტმარტველ ობის ყოველმა ორგანომ:

- განსაზრვროს ის ტანამდებობის პირები/ები უნც პასუხისმგებელია კვალიფიკაციის ამაყილების მომსახურების მიუდებაზე, უისაც აყვს შესაბამისი რესურსები და ანაგარისუალ დებულება/უფლებამოსილება;
- დაეყმაროს საჯარო მოხელეს და უარმომადგენლობითი ორგანოს არცეული სევერის კვალიფიკაციის ამაყილების ინდიუიული ური გეგმის სედაგენასა და განახლებას, რაც აუცილებელია მათი უფლებამოსილებისა და ფუნციების უარმარებიტ სესრულებისთვის;
- მოამზადოს მარალი ტანამდებობის პირები, რათა მათ შესაყილონ საკუტარი ტანამსრომლების კვალიფიკაციის ამაყილება სამუსაოსგან მოუწყვეტილად;
- განსაზრვროს საუროებანი და სეიმუსაოს პროგრამები კვალიფიკაციის ამაყილების მომსახურების შესაყენებად;
- სეიმუსაოს ტვიტმარტველ ობის უარმომადგენლობითი კვალიფიკაციის ამაყილების პროგრამები.

10. samoqmedo gegma

Tbil isis marTvis decentral izaciis, ubnebis sistemaze gadasvl is pirobebSi gadamwyveti iqneba ubnis Camoyal ibebis procedura da dedaqal aqsa da ubans Soris ufl ebamosil ebaTa gamij vna. arsebul i mdgomareobis gamosworebis mizniT aucil ebel ia moxdes:

1. sazogadoebrivi konsensusis safuZvel ze administraciul -teritoriul i mowyobis ZiriTad principebze SeTanxmeba da Sesabamisi koncefciisa da strategiis SemuSaveba;
2. adgil obrivi TviTmmarTvel obis ordonian sistemaze gadasvl isaTvis aucil ebel i normatiul i bazis momzadeba;
3. funqciebis mkveTri gamij vna xel isufl ebis sxvadasxva dones (centri, dedaqal aqi, ubani) Soris da yvel a donis ufl ebebis dacvis myari garantiabis Camoyal ibeba;
4. kompetenciebisa da ufl ebamosil ebebis naTel i gansazRvra da adgil obrivi iniciativebis xel Sewyoba municipal ur doneze;
5. TviTmmarTvel obebisaTvis qonebisa da sagadasaxado Semosavl ebis nawil is gadacema. decentral izebul i sabiujeto da satransfero sistemis formireba;
6. sajaxaro moxel eTa unarebis da motivaciebis gazrda;
7. mmarTvel obiT procesebSi sazogadoebis monawil eobis efeqturi sistemis Camoyal ibeba, cvl il ebebi unda ganxorciel des ori umniSvnel ovanesi faqtoris gaTval iwinebiT. kerZod:
 - real isturi, pragmatul interesebze dafuZnebul i sistemis SemuSaveba, rac mmarTvel obis struqturebis maqsimal uri optimizaciis mizniT moaxdens sakmaod SezRudul i resursebis swor da miznobriv gadanawil ebas sazogadoebrivi momsaxurebis sferoSi, saxel mwifos mier mosaxl eobis winaSe aRebul i val debul ebebis Sesrul ebis mizniT;
 - arsebul i tradiciisa da sazogadoebis mol odinebis gaTval iswineba, rac aucil ebel ia reformebis ganxorciel ebis procesSi zogadad sazogadoebisa da kerZod cal keul i social uri stratebisa Tu interesTa jgufebis mxardaWeris mosapovebl ad.

reformirebis aRniSnul etapze aucil ebel ia:

1. sazogasoebis informirebul obis zrda reformis saWiroebaze da misi survil ebis gaTval iswineba Tbil isis administraciul -teritoriul i mowyobis, funqciaTa, kompetenciaTa da ufl ebamosil ebaTa gamij vnis, Sesabamisi struqturebis Camoyal ibebisa da am ukanasknel TaTvis Sesabamisi finansuri da qonebrivi bazis gadacemis procesSi.
2. axali normatiul i aqtebis srul i paketis momzadeba da miReba (kanonproeqtebi, debul ebebi da regul aciebi) da dReisaTvis moqmed sakanonmdebl o bazaSi (100-ze meti moqmedi kanoni) cvl il ebebisa da damatebebis Setana;
3. praqtikul i RonisZiebebis ganxorciel eba monacemTa bazebis Tavmoyrisa da anal izis, Sesabamisi samsaxurebis optimal uri struqturebis model irebisa da impl ementaciis mimarTul ebiT.

უბანი	დღევანდელი სახელწოდებები	მოსახ.	
1 აგჭალა	აგჭალა, გლდანულა	30777	
2 დიდუბე	დიდუბე	38988	
3 დიღომი	დიღომი, დიდი დიღომი	62963	
4 ელია	(ნაძალადევი, ჩუღურეთი)	58871	
5 გლდანი	გლდანი	89250	
6 ისანი	აგლაბარი, ისანი	46095	
7 მუხიანი	მუხიანი	32966	
8 ნავთლუდი	(ისანი)	47856	
9 ნაძალადევი	(ნაძალადევი)	71574	
10 ოქროსუბანი	აღმაშენებელი	51998	
11 კალა	კრწანისი	40118	
12 საბურთალო	(საბურთალო)	64527	
13 დელისი	(საბურთალო)	63706	
14 ვეძისი	(საბურთალო), ვაშლიჯვარი	49051	
15 სამგორი	(სამგორი)	54580	
16 ვაკე	ვაკე	47740	
17 ვარკეთილი	ვარკეთილი	77273	
18 ვაზისუბანი	ვაზისუბანი	34565	
19 მთაწმინდა	მთაწმინდა	52451	
20 ხევეძმარი	თემქა	52298	
სულ ურბანული თვითმმართველი ერთეულები			1067647
1 დ.ზაპესი	ზაპესი, გლდანი	8980	
2 დ.წენეთი	წენეთი, ახალდაბა	8334	
3 დ.დიდი ლილო	დიდი ლილო, ნორიო	13239	
4 ფონიჭალა	ფონიჭალა, კრწანისი, კუმისი	10440	
5 დ.კოჯორი	კოჯორი, ტაბახმელა, თელეთი, ოქროყანა	11725	
6 დიღომი	დიღომი, ლისი	11020	
სულ არაურბანული თვითმმართველი ერთეულები			63738
სულ თბილისი			1131385